

CU
จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

Arts and
Humanities
Research Council

รายงานวิจัย

การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย

INTRODUCING UNARMED CIVILIAN PROTECTION IN THAI SOCIETY:
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

มารดา ตามไท

ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว

เชาวน์วัฒน์ มูลภักดี

รายงานวิจัย

การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย

INTRODUCING UNARMED CIVILIAN PROTECTION IN THAI SOCIETY:
OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

มารค ตามไท

ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว

เชาวน์วัฒน์ มุลภักดี

รายงานวิจัย

การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย

INTRODUCING UNARMED CIVILIAN PROTECTION IN THAI SOCIETY: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

ผู้เขียน มารค ตามไท
ฉันทนา บรรพศิริโชติ หวันแก้ว
เชาวน์วัฒน์ มุลภักดี

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม 2568

ISBN:

ภาพประกอบ ได้รับอนุญาตจาก NONVIOLENTPEACEFOREC.ORG, นารี เจริญผลพิริยะ
ROENGRIT KONGMUANG

พิมพ์ที่ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ออกแบบ KNOWLEDGE CO-CREATING CO., LTD

ปก อรรธยา เรชะรุจิ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND CATALOGING IN PUBLICATION DATA

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องการนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) รวบรวมเรื่องราวการปกป้องตัวเองและคนอื่นในสถานการณ์ความขัดแย้งในช่วงที่ผ่านมาใน 3 ประเด็น ได้แก่ ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ในปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมือง และความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมทรัพยากร และวิถีชีวิต 2) วิเคราะห์วิธีการปกป้องตัวเองและคนอื่นในความขัดแย้งว่าสามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้อย่างไร มีเงื่อนไขอะไรที่เป็นตัวช่วยเสริม 3) สื่อสารกับสังคมและสร้างการเรียนรู้เรื่องการปกป้องเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงจากความขัดแย้ง โดยมีระยะเวลาในการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม – ธันวาคม 2565

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ดังกล่าว โครงการฯ ได้ทำการศึกษา โดยการรวบรวมข้อมูลจากรายงานข่าวบทความวิชาการ ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาบทสัมภาษณ์องค์กรพัฒนาเอกชนภาคประชาสังคมนักกิจกรรมองค์กรอิสระ และหน่วยงานด้านความมั่นคงรวมทั้งทำการสนทนากลุ่ม 2 กลุ่ม (นักกิจกรรมในปัจจุบัน นักวิชาการและสื่อที่ทำงานด้านการไม่ใช้ความรุนแรง) เพื่อศึกษาว่าในความขัดแย้งที่ผ่านมาสังคมไทยมีวิธีหลีกเลี่ยงความรุนแรงอย่างไรบ้างและผู้คนที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งมีวิธีการปกป้องตัวเองและคนอื่นอย่างไรบ้าง

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่แสดงบทบาทปกป้องส่วนใหญ่แล้วเป็นกลุ่มคนในคู่ขัดแย้ง ส่วนคนที่แสดงบทบาทเป็นฝ่ายที่สามที่เข้ามาทำหน้าที่ปกป้องโดยตรงมีอยู่จำนวนไม่มากนัก วิธีการในการปกป้องตนเองและผู้อื่นของพลเรือนที่ไม่ติดอาวุธพบว่ามีหลากหลาย เช่น การแสดงตัวเป็นคนกลาง (เพื่อเจรจา 2 ฝ่าย) การแสดงตนเพื่อการป้องกันการปรากฏตัวในฐานะฝ่ายที่สาม การฝึกอบรมทักษะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การใช้ UCP และสันติวิธีในสังคมไทย ยังมีความท้าทายอย่างยิ่งในปัจจุบัน การประยุกต์ใช้ UCP ให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทยจึงจะช่วยเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสันติวิธีในภาพรวมที่ถดถอยลงมาในรอบหลายปีที่ ผ่านมา แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ จะช่วยให้ปกป้อง

พลเรือนที่อาจได้รับอันตรายจากการต่อสู้เพื่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเอง ผ่านการปกป้องทั้งทางกายภาพและทางการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับสันติวิธี การสร้างและพัฒนาความสามารถในการปกป้องโดยไม่ติดอาวุธ ให้เป็นแนวปฏิบัติอย่างกว้างขวางในสังคมไทย ควรมุ่งเน้นไปที่ชุมชนและพลเรือนปกป้องตนเอง ด้วยการพัฒนาศักยภาพอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องให้สอดคล้องกับสภาพความรุนแรง ในระยะยาวสันติวิธีและพลเรือนปกป้องควรเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมือง การศึกษาเพิ่มเติมและลงลึกเกี่ยวกับบทเรียนและยุทธศาสตร์ พลเรือนปกป้องเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างชุมชนพลเรือนปกป้องและชุมชนวิชาการด้านสันติวิธี

ABSTRACT

The research project, “Introducing Unarmed Civilian Protection in Thai Society: Opportunities and Challenges”, has 3 objectives: 1) To gather cases of civilian protection of oneself and others, in three conflict situations, namely, the violence in the three southern provinces since the year 2004, the violent political conflicts, and conflicts over the environment and traditional ways of life. 2) To analyze the methods used to protect oneself and others in the midst of conflict, to see how they are able to avoid violence, and what conditions support this. 3) To communicate with society and enhance the learning of civilian protection in order to avoid the violence stemming from conflicts, within the time frame of the research project, January 2022 – December 2022.

To achieve the above objectives, this project carried out its studies by gathering data from news reports, academic papers from the past 20 years, interviews with non-governmental organizations, civil society activists, independent organizations, and the National Security sector. It also included in depth discussions with two groups (current activists, academics and media representatives that work in the area of non-violence, in order to study what methods Thai society used in conflicts in the past to avoid violence, and how did the people who lived in the midst of those violent conflicts protect themselves and others.

The findings of the project were that most of the people who played a role in protection were those that were parties to the conflict. There were not too many third parties who played a role in protection. There were several methods of unarmed civilian protection that were used, such as presenting oneself as a middleman to help with negotiation, being present

as a third-party witness as a protection strategy and conducting workshops. In any case, the idea of UCP and non-violent methods still faces many challenges at the present time. The application of UCP methods to fit with the context and the nature of the conflicts in present day Thai society will help strengthen the use of non-violent methods in general, as such methods have taken a step back in recent years. Even more important, the use of UCP methods will help protect civilians who face danger from their struggles for their rights, by protecting them from physical harm, and by constructing social norms that give importance to non-violence. Building up UCP in Thai society should gear toward community and self-protection with systematic and institutionalized capacity building. In the long run, nonviolence and protection should be considered a part of civic education. Further studies on lessons learned with different workable strategies for unarmed civilian protection are essential to establish a community of practice and research.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้อยู่ภายใต้ร่มของเครือข่ายการวิจัยพลเรือนปกป้องโดยไม่ใช้อาวุธ เรียกชื่อย่อว่า เครือข่ายวิจัยพื้นที่ปลอดภัย (Creating Safer Space Research Network) การได้มาพบกันของนักวิชาการที่อยู่กันคนละซีกโลก ต้องถือว่าไม่ได้เป็นเรื่องบังเอิญ แต่เป็นความตั้งใจแสวงหาความร่วมมือเพื่อขยายขอบเขตความรู้เกี่ยวกับการปกป้องพลเรือนโดยไม่ใช้อาวุธ (unarmed civilian protection-UCP) นำโดย Professor Berit Blisemann de Guevara จาก Aberystwyth University, UK. บุคคลสำคัญที่เป็นสื่อให้เกิดความร่วมมือกับประเทศไทยคือ ศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ Dr. Delsy Fonnies ผู้แทน Nonviolent Peaceforce ในภูมิภาคเอเชีย โดยมีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ประสานงานโครงการวิจัยสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทย) ทางจุฬาฯ ต้องขอขอบคุณ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. พินิจ รามสูต และ ดร. ภัทราภรณ์ สุนทรสัจ ผู้ชี้ทางและอำนวยความสะดวก หากปราศจากจุดเริ่มต้นที่ดีโครงการวิจัยคงไม่ได้เกิดขึ้น ทีมวิจัยระลึกถึงคุณูปการของท่าน

โครงการวิจัยดำเนินการในช่วงที่เกิดการระบาดของโคโรนาไวรัส (โควิด 19) การเก็บรวบรวมข้อมูล จึงไม่ได้เป็นไปตามแผน ถึงกระนั้นโครงการ ก็ได้รับความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์โดยเฉพาะบางท่านที่ต้องเดินทางไกลเพื่อเข้าร่วมประชุม ทีมวิจัยขอขอบคุณที่เห็นคุณประโยชน์และยอมเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้โครงการสามารถนำเสนอเรื่องราวได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด โครงการฯ ยังได้รับโอกาสจาก คณะทำงานสันติวิธีให้นำเสนอกรอบการวิจัยเพื่อขอคำแนะนำ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานความมั่นคงเพื่อจัดประชุมกลุ่มย่อยกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลชั้นนี้ทำให้โครงการได้รับมุมมองที่เป็นประโยชน์อย่างมาก ในการระบุผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทีมวิจัยได้รับความช่วยเหลือจากกัลยาณมิตรจากเครือข่ายสันติวิธีในการแนะนำผู้ให้ข้อมูลหลักเพิ่มเติม การรวบรวมข้อมูลที่มีความอ่อนไหวเป็นหัวใจสำคัญของโครงการวิจัย ทีมวิจัยขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งรวมทั้งผู้ที่อาจไม่ได้เอ่ยถึงในที่นี้อีกด้วย

โครงการวิจัยได้รับความร่วมมือจาก Nonviolent Peaceforce โดย Dr. Delsy Ronnie ผู้แทนประจำภูมิภาคเอเชีย ในฐานะที่เป็นองค์กรพันธมิตรของโครงการวิจัยนี้ (partner organization) ได้นำเสนอให้รู้จักแนวคิดพลเรือนปกป้องจากโครงการที่ดำเนินการอยู่ และแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมจากต่างประเทศเพื่อการเทียบเคียง ทีมวิจัยขอบคุณในมิตรภาพและความช่วยเหลือที่มีให้กับกิจกรรมการวิจัย

การบริหารจัดการโครงการวิจัยที่เป็นความร่วมมือกับต่างประเทศมีความยุ่งยากในระเบียบปฏิบัติหลายขั้นเมื่อโครงการรับทุนวิจัยจากต่างประเทศ ด้วยความอุตสาหะของเจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ โดยเฉพาะฝ่ายวิจัย และการเงิน และความเอาอกเอาใจของทีมงานของ Aberystwyth University ทำให้โครงการวิจัยผ่านอุปสรรคไปได้ ทีมวิจัยขอภัยในความยุ่งยากและขอบคุณด้วยใจจริง

ผู้ให้ทุนสนับสนุนทั้งโครงการและเครือข่ายวิจัย คือ AHRC (Arts and Humanities Research Council), UKRI (United Kingdom Research Innovation) ภายใต้กรอบ GCRF (Global Challenges Research Fund) การริเริ่มโครงการวิจัยเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่กระทบกระเทือนต่อความคิด กระแสหลัก หากไม่ได้รับทุนและการสนับสนุนความรู้ใหม่คงเกิดขึ้นได้ยาก ทีมวิจัยขอแสดงความขอบคุณมา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างยิ่ง

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ ต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย” (Introducing Unarmed Civilian Protection in Thai Society: Opportunities and Challenges) เป็นหนึ่งในโครงการภายใต้ร่มใหญ่ของเครือข่ายวิจัย Creating Safer Space: Strengthening Unarmed Civilian Protection amidst Violent Conflicts ได้รับทุนสนับสนุนจาก AHRC (Arts and Humanities Research Council), UKRI (United Kingdom Research Innovation) ภายใต้กรอบ GCRF (Global Challenges Research Fund) โดยมีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหน่วยประสานงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และรับทุนวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

โครงการนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธนี้มีเป้าหมายเพื่อแนะนำแนวคิดการพลเรือนปกป้องผู้ที่ตกอยู่ในอันตรายด้วยการไม่ใช้อาวุธ ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรง (unarmed civilian protection- UCP) แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อสังคมไทยสามประการ *ประการแรก* การปกป้องผู้คนจากอันตรายภายใต้ความขัดแย้งรุนแรงถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความขัดแย้ง เป็นการจำกัดการขยายตัวของปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการสูญเสีย *ประการที่สอง* พลเรือนสามารถที่จะมีบทบาทในการปกป้องตนเองและชุมชนที่เผชิญกับความรุนแรงได้ และการปกป้องก็ไม่จำเป็นที่จะถูกผูกขาดโดยเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานรัฐเท่านั้น *ประการที่สาม* การปกป้องไม่จำเป็นต้องใช้กำลังอาวุธ ดังนั้น จึงเป็นการเสริมแรงและสร้างความเชื่อมั่นให้กับสันติวิธี การปกป้องและการไม่ใช้กำลังในความขัดแย้ง เป็นที่รู้จักและมีที่ใช้นอยู่แล้วโดยผู้คนที่ตกอยู่ในอันตรายเองและในการต่อสู้ของพลเรือนโดยไม่ใช้กำลัง (อาวุธ) โดยที่อาจจะไม่ได้เจาะจงใช้คำเรียกที่ชัดเจนเป็นสากล โครงการนี้ มุ่งหวังให้การปกป้องพลเรือนโดยไม่ใช้อาวุธในความขัดแย้งที่รุนแรงเป็นหลักการที่ยอมรับกันในสังคม และคนในสังคมมีโอกาสที่จะเรียนรู้ทางยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่เป็นไปได้เพื่อลดเงื่อนไขความสูญเสียจากความขัดแย้ง

การนำเสนอการพลเรือนปกป้องโดยไม่ใช้อาวุธในสังคมไทย เริ่มจากการทำความเข้าใจกับวิถีปฏิบัติเรื่องการปกป้องที่ใช้กันอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงที่แตกต่างกัน และประเมินทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องต่อเสริมสร้างหลักและวิธีการปกป้องของพลเรือนโดยไม่ใช้อาวุธ โดยมีภาพรวมของเนื้อหาที่ต้องทำการศึกษา 3 ประการ คือ 1) รวบรวมเรื่องราวการปกป้องตัวเองและคนอื่นในสถานการณ์ความขัดแย้งในช่วงที่ผ่านมา 2) วิเคราะห์วิธีการปกป้องตัวเองและคนอื่นในความขัดแย้งว่าสามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้อย่างไร มีเงื่อนไขอะไรที่เป็นตัวช่วยเสริม 3) สื่อสารกับสังคมและสร้างการเรียนรู้เรื่องการปกป้องเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงจากความขัดแย้ง ระยะเวลาในการดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม 2565

กรอบการวิเคราะห์และวิธีการศึกษาการปกป้อง คุณลักษณะสำคัญของการปกป้องโดยพลเรือนคือ การไม่ติดอาวุธ ริเริ่มและปฏิบัติการโดยชุมชน และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด การปกป้องครอบคลุมหลายมิติ ตั้งแต่ การป้องกันความรุนแรงทางกายภาพโดยตรง การแทรกแซงเมื่อความรุนแรงเกิดขึ้น การลดผลกระทบของความรุนแรงที่เกิดขึ้น และการส่งเสริมการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งตั้งแต่ต้น นอกจากนี้จะปกป้องผู้คนในความขัดแย้งโดยตรงแล้ว แนวคิดและปฏิบัติการเพื่อการปกป้องยังอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อให้รับมือกับความขัดแย้งไม่กลายเป็นความรุนแรงโดยการพัฒนาศักยภาพ ทั้งในระดับความคิด ทักษะ และนโยบาย (ดู Oldenhuis et al., 2021 อ้างถึงใน Bliesemann de Guevara et al., 2021) การทำความเข้าใจกับการปกป้องโดยพลเรือนโดยไม่ใช้อาวุธในสังคมไทย เป็นการสำรวจการปกป้องในมิติต่าง ๆ ข้างต้นโดยอาศัยมุมมองของผู้เกี่ยวข้องและผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ความรุนแรงมาก่อน

การรวบรวมประสบการณ์การปกป้องพลเรือน ได้มาจากสถานการณ์ความขัดแย้งหลัก ๆ ที่มีความยืดเยื้อ ได้แก่ ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ความขัดแย้งและวิกฤตการณ์ทางการเมือง และความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร และวิถีชีวิต โดยทำการศึกษาย้อนกลับไปในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เมื่อความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้เริ่มปะทุขึ้นมาใหม่ ในเวลาไล่เลี่ยกับวิกฤตการณ์การเมืองและรัฐประหาร ส่วนความขัดแย้งทางทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชาติพันธุ์เป็นก็มีความเข้มข้นในช่วงรัฐประหารเช่นกัน การศึกษาย้อนกลับ

อาศัยปรากฏการณ์ของการเผชิญหน้าและการสูญเสียเกิดขึ้น มีตัวแสดงที่ชัดเจนที่สามารถติดตามได้ ได้แก่ เหตุการณ์ความรุนแรงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลายเหตุการณ์ รวมทั้งที่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในระหว่างการจับกุมคุมขัง เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองระหว่างการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2549 และ พ.ศ. 2551 เหตุการณ์ความรุนแรงระหว่างการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) หรือกลุ่มคนเสื้อแดง พ.ศ. 2553 เหตุการณ์ความรุนแรงระหว่างการชุมนุมของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) เหตุการณ์ความรุนแรงอันเกี่ยวเนื่องกับกรณีชาวบ้านชุมนุมคัดค้านเหมืองแร่ทองคำในจังหวัดเลยเมื่อปี พ.ศ. 2556 และความความขัดแย้งด้านทรัพยากรและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือ

แหล่งข้อมูลครอบคลุม ชาว บทวิเคราะห์ บทความวิชาการ งานวิจัย และที่สำคัญคือ การสัมภาษณ์องค์กรพัฒนาเอกชน แกนนำภาคประชาสังคม นักกิจกรรม เจ้าหน้าที่องค์กรอิสระ และหน่วยงานด้านความมั่นคง รวมทั้งการสนทนากลุ่มกับนักกิจกรรม สื่อมวลชนและนักวิชาการสายการไม่ใช้ความรุนแรง การสังเคราะห์ข้อมูลจากประสบการณ์มีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจกับความรุนแรงที่เกิดขึ้น เจาะลึกไขจำเป็นที่เสริมสร้างการปกป้อง และศักยภาพหรือความสามารถที่จะปกป้องตนเองและชุมชน โดยการเทียบเคียงกับประสบการณ์และกรอบการวิเคราะห์การปกป้องที่มีตัวอย่างอ้างอิงจากนานาชาติโดยเฉพาะองค์กร Nonviolent Peaceforce อาศัยองค์ประกอบของการปกป้องหลายมิติเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ได้แก่ การปกป้องจากการถูกทำร้ายด้วยวิธีการที่หลากหลาย บทบาทของคนที่สาม มาตรการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น พรอมนั้นยังได้อาศัยความรู้และบทเรียนจากเครือข่ายวิจัยนานาชาติมาประกอบการวิเคราะห์เทียบเคียงรูปแบบและวิธีการปกป้องที่มีการใช้กัน

มิติความรุนแรงในความขัดแย้ง ความรุนแรงจากความขัดแย้งในสังคมไทยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ไม่ได้มาจากการรบบูปแบบเข้มข้น และมีความแตกต่างไปจากสังคมที่มีสงครามกลางเมือง ซึ่งทำให้เรื่องการปกป้องไม่ได้เป็น

ประเด็นสำคัญและไม่ได้มีมาตรการที่ชัดเจน ยกเว้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่การปกป้องเป็นมาตรการในการควบคุมของหน่วยงานความมั่นคงของรัฐและกรอบมาตรการทางทหาร อย่างไรก็ตาม ความเป็นจริงในความสัมพันธ์กลับเป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีความรุนแรงหลายมิติและหลายระดับ ในหลายกรณีซ้อนทับกันตั้งแต่ความรุนแรงทางกายภาพจากการทำร้ายด้วยอาวุธ การปะทะกันในการปราบปรามการชุมนุมประท้วง ในขณะเดียวกัน ก็มีความรุนแรงทางโครงสร้าง อันเนื่องมาจากความไม่ยุติธรรมโดยเฉพาะในกระบวนการยุติธรรมเอง ความรุนแรงทางวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากอคติทางชาติพันธุ์และความแตกต่างในเจตคติทางการเมือง และเมื่อความขัดแย้งมีลักษณะไม่สมมาตรหรือมีความแตกต่างทางอำนาจมากเกินไป ระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนผู้ประท้วงหรือผู้เห็นต่าง ทำให้การปกป้องเป็นประเด็นที่มีความเห็นไม่ลงรอยกันและยากต่อการเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งปกป้องตัวเอง

สถานการณ์ที่เป็นความรุนแรงเป็นความขัดแย้งที่ครอบคลุมทั้งรัฐกับประชาชน ประชาชนกับธุรกิจ และระหว่างกลุ่มการเมือง ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชนเป็นเรื่องที่ถูกจัดให้อยู่ในกรอบของความมั่นคงที่มีกบฏร้าย มาตรการแบบทหารในการจัดการความขัดแย้งและการปกป้อง สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนในการปกป้อง อาทิ การอุ้มหาย การซ้อมทรมาน วิสามัญฆาตกรรม การตกเป็นเป้าหมายถูกติดตาม หรือมีชื่อใน “บัญชีดำ” ของฝ่ายความมั่นคง ฝ่ายเดียว การฟ้องปิดปาก และในสถานการณ์ที่มีการเผชิญหน้ากัน อาทิ การเผาทำลายทรัพย์สิน การวางระเบิด การยิง การสลายการชุมนุมด้วยอาวุธ การลอบทำร้ายฝ่ายตรงข้าม การใส่ร้ายจากคำพูด เสียชื่อเสียง ดูหมิ่น เป็นต้น

ในสถานการณ์ซับซ้อนของความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลส่วนกลางกับกลุ่มต่อต้านในท้องถิ่น เช่น สามจังหวัดชายแดนใต้ มาตรการ “ปิดล้อมตรวจค้น” ในนามของการรักษาความสงบและการปกป้อง กลับกลายเป็นการคุกคามและความเสี่ยงของผู้ที่เป็นเป้าหมายรวมถึงครอบครัวและเครือญาติ การใช้มาตรการแบบทหาร ทำให้ผู้ที่ต้องการการปกป้องขยายขอบเขตออกไปจากบุคคลในคู่ขัดแย้ง ไปสู่บุคคลในครอบครัวด้วย สมาชิกในครอบครัวของนักกิจกรรม อาจถูกข่มขู่คุกคามไปด้วยทำให้เกิดความหวาดกลัว สูญเสียอิสรภาพที่ควรมี เมื่อความต้องการการปกป้องขยาย

ขอบเขตออกไป คนเหล่านี้ได้หลุดออกจากกลุ่มที่ได้รับการปกป้องไป และเป็นความทุกข์ของนักกิจกรรมอีกขั้นหนึ่ง

พลเรือนผู้ปกป้อง ผู้ที่มีบทบาทปกป้องส่วนใหญ่แล้วเป็นกลุ่มคนที่ต่อสู้อยู่ในความขัดแย้งเองโดยเฉพาะกลุ่มที่ต่อสู้โดยไม่ใช้อาวุธมักจะมีกำหนดวิธีการเสี่ยงผลกระทบจากความรุนแรงในการต่อสู้หรือชุมนุมทางการเมือง โดยเฉพาะการชุมนุมที่มีการจัดตั้งอย่างดีจะมีองค์ประกอบของการหลีกเลี่ยงผลกระทบจากความรุนแรง เช่น เส้นทางออกจากสถานการณ์คับขัน อุปกรณ์จำเป็นสำหรับป้องกันตัวในการชุมนุมประท้วง และช่องทางการสื่อสาร เป็นต้น การปกป้องจึงเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้โดยไม่ใช้อาวุธแต่จะมียุทธศาสตร์และปฏิบัติการอย่างเป็นระบบหรือไม่ขึ้นอยู่กับแกนนำการต่อสู้

การปกป้องโดยคนกลางหรือฝ่ายที่สามโดยตรงมีไม่มากนัก และไม่ได้เป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นทางการ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มและองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และสื่อมวลชนบางสำนัก บทบาทขององค์กรต่างประเทศมีอยู่บางในการพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้ หน่วยงานราชการเช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้แทรกแซงในขอบเขตของการตรวจสอบการละเมิดมากกว่าการปกป้องโดยตรง การปกป้องในสถานการณ์ขัดแย้งจึงขึ้นอยู่กับ การปกป้องตนเองของนักกิจกรรมและชุมชน

วิธีการในการปกป้องตนเองและผู้อื่นของพลเรือนที่ไม่ติดอาวุธเมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางที่ใช้กันทั่วไปในประเทศอื่นแล้ว สามารถจัดเป็นกลุ่มๆได้ 10 แนวทาง ได้แก่

1) การแสดงตัวเป็น**คนกลาง**เพื่อเจรจา 2 ฝ่าย (Liaison between two sides) ซึ่งมักเป็นวิธีการของฝ่ายที่สามที่ไม่ได้เป็นคู่ขัดแย้งโดยตรง เช่น กลุ่มสันติอาสาสมัครชียาน ในกรณีความรุนแรงทางการเมืองช่วงการชุมนุมโดยพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย (พอม.) การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง และเหตุการณ์การจับกุมผู้ต้องสงสัยในสามจังหวัดชายแดนใต้ (จชต.) มีบางกรณีที่คู่ขัดแย้งริเริ่มการสื่อสารและประสานกับฝ่ายตรงข้ามเองเพื่อลดเงื่อนไขความรุนแรง

2) การแสดงตนหรือการปรากฏตัวในฐานะ**ฝ่ายที่สาม** ในสถานการณ์เผชิญหน้าเพื่อเป็นพยานในเหตุการณ์ เช่น กรณีกลุ่มสันติอาสาสมัครชียาน กลุ่ม

นักศึกษาดาวดิน รวมทั้งการปรากฏตัวของสื่อมวลชน วิธีการนี้คล้ายกับวิธีการแรก แต่หลายกรณีผู้ปกป้องไม่ได้เข้าไปเจรจา เพียงแต่ใช้การปรากฏตัวเพื่อมุ่งหวังให้ผู้ที่จะก่อความรุนแรงยับยั้งการกระทำ

3) การเจรจาหลายฝ่าย วิธีการนี้เป็นที่ผู้ที่อยู่ในความขัดแย้งและฝ่ายที่ 3 ใช้การเจรจากับฝ่ายต่าง ๆ ในสังคมเพื่อให้เขามามีส่วนร่วมคลี่คลายความขัดแย้งและลดระดับความรุนแรง วิธีนี้ มีการใช้อย่างชัดเจนมากที่สุดในความขัดแย้งและเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขนาดใหญ่ที่ผ่านมา

4) การแจ้งเตือนล่วงหน้าหรือการรับมือล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเตรียมการรับมือหรือหาวิธีการหลบหลีกความรุนแรง เช่น การแจ้งเตือนว่า อาจมีการสลายการชุมนุมทางการเมือง เนื่องจากพบว่าเจ้าหน้าที่เคลื่อนกำลังพล เป็นต้น ผู้ที่จะสามารถแจ้งเตือนล่วงหน้าจำเป็นต้องมีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแม่นยำและมีการสื่อสารที่รวดเร็ว

5) การควบคุมข่าวลือข่าวลือในที่นี้หมายถึงข่าวลือที่สื่อกันในที่ต่าง ๆ เกี่ยวกับความขัดแย้งหนึ่ง ๆ รวมทั้งปฏิบัติการข่าวสารของคุณขัดแย้ง ซึ่งหวังผลลดทอนความชอบธรรมของคุณขัดแย้ง นอกจากนี้ หลายครั้งคนทำงานสันติวิธีเองก็เป็นเป้าหมายของข่าวลือเองด้วย ดังนั้น การตรวจสอบ ควบคุม และแก้ไขข่าวลือต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญ วิธีการนี้ถูกใช้มากในยุคที่สื่อสังคม (social media) มีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร

6) การส่งเสริมให้เกิดการป้องกัน เช่น การส่งเสริมการให้ผู้นุมนุมยึดหลักสันติวิธีเพื่อป้องกันการสลายการชุมนุม (กรณีกลุ่มเสื้อแดง 2553) การให้ความรู้และส่งเสริมให้ประชาชนหาความรู้ด้านสิทธิและกฎหมายเพื่อใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือป้องกันตนเอง (กรณี จชต.) รวมทั้ง การเปิดเผยเรื่องราวการละเมิดสิทธิเพื่อหวังให้เป็นบทเรียนและแนวทางการป้องกัน (กรณีการละเมิดสิทธิทางประมงและ จชต.) รวมทั้งเผยแพร่ความรู้เรื่องสันติวิธีและตัวอย่างแนวทางต่าง ๆ ของการปฏิบัติการไรความรุนแรง เป็นต้น

7) การสร้างความเชื่อมั่น เป็นวิธีที่พยายามแสดงให้เห็นว่าการใช้แนวทางสันติวิธีสามารถปกป้องผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงจากความรุนแรงได้ด้วยอย่างเช่น ผู้นุมนุมคนเสื้อแดงกลุ่มหนึ่งประกาศจัดตั้งเว็บบอร์ดที่ยึดหลักสันติวิธีโดย

ไม่มีการสร้างแนวบังเกอร์ป้องกัน แต่อาศัยสันติวิธีปกป้องผู้ชุมนุมจากความรุนแรง เป็นต้น

8) การพัฒนาทักษะเพื่อแทรกแซงสถานการณ์อันตราย ส่วนหนึ่งเรียนรู้ด้วยตัวเอง อีกส่วนหนึ่งผ่านการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ในการปกป้องตนเองและหลีกเลี่ยงจากความรุนแรง การฝึกอบรม มักจัดโดยฝ่ายที่สามโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสันติอาสาสมัครที่ทำงานทั้งในความขัดแย้งทางการเมืองและในจังหวัดชายแดนภาคใต้

9) การสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการปกป้องเป็นการสนับสนุนให้ทั้งองค์กรและบุคลากรในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเข้าใจและมีกลไกในการป้องกันความรุนแรงโดยไม่ใช้อาวุธ เช่น การร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. เพื่อหาทางลดความรุนแรงใน จชต. การสร้างกลไกสภาพชนเผ่าชนพื้นเมืองเพื่อปกป้องและช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิ เป็นต้น

10) การรายงานเหตุการณ์ด้วยตัวเอง ปัจจุบันยังพบว่า การใช้สื่อสังคมผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องตนเองและผู้ที่อยู่ในอันตราย เนื่องจากสามารถทำให้ผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อ “อยู่ในที่สว่าง” ได้ ซึ่งมีสวนช่วยยับยั้งการถูกทำร้าย สื่อใหม่ทำหน้าที่เป็นพยานโดยไม่ต้องอาศัยคนที่สาม แนวทางนี้มาพร้อมกับพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร

การปกป้องตัวเองที่ชัดเจนที่สุดอยู่ในการต่อสู้โดยไม่ใช้อาวุธหรือสันติวิธีเอง โดยเฉพาะการชุมนุมประท้วงที่เคร่งครัดเรื่องวินัยในการชุมนุม การจัดหน่วยการรักษาความปลอดภัย เช่น การ์ด การสื่อสารภายในและการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมการชุมนุม รวมทั้งอุปกรณ์การรับมือกับการสลายการชุมนุม เป็นต้น วิธีการปกป้องหลากหลายวิธีข้างต้น มีทั้งที่ได้ผลและไม่ได้ผลขึ้นอยู่กับตัวแสดง โดยเฉพาะแกนนำ เจื่อนไขของสถานการณ์ ความเชื่อมั่นในสันติวิธี บริบทของความขัดแย้ง รวมทั้งข้อท้าทายในสังคมไทยซึ่งมีอยู่หลายประการ

ข้อท้าทายและข้อจำกัดในการปกป้องโดยพลเรือนไม่ใช้อาวุธ ข้อท้าทายส่วนใหญ่เกี่ยวกับบริบทและวัฒนธรรมทางการเมือง ส่วนข้อจำกัดเป็นประเด็นปัญหาหลักการปกป้องและสถานภาพของสันติวิธีในสังคมไทย

ในบริบทที่ความขัดแย้งมีระดับความเข้มข้นต่ำ เช่น สังคมไทยที่ไม่ได้มีการเปิดการรบพุ่งแบบสงครามอย่างชัดเจน ทำให้ประเด็นการปกป้องไม่เด่นชัดเนื่องจากความขัดแย้งยืดเยื้อ ซึ่งซึมลึกลงไปเป็นความรุนแรงโครงสร้าง และวัฒนธรรม ที่ปรากฏออกมาในรูปของความไม่ยุติธรรม การเลือกปฏิบัติทั้งทางกฎหมาย นโยบายรัฐและทางสังคม ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประชาธิปไตยยังไม่ลงหลักปักฐาน ยังมีความเชื่อในอำนาจนิยม การเปลี่ยนอำนาจทางการเมืองมีความรุนแรง ทั้งจากการรัฐประหารและกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามกัน และที่สำคัญคือความรุนแรงส่วนใหญ่ มาจากความขัดแย้งที่คู่ขัดแย้งอำนาจไม่เสมอกัน กฎหมายที่กำกับการใช้ความรุนแรงไม่มีผลในทางปฏิบัติเมื่อคู่ขัดแย้งเป็นหน่วยงานรัฐ

ในความขัดแย้งที่มีความยุ่งยากมักพบว่า รัฐในฐานะผู้ปกป้องและผู้ผูกขาดการใช้กำลังกลับกลายเป็นคู่ขัดแย้งหลักในเกือบทุกกรณีศึกษา และที่มีความรุนแรงเกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงพบว่าในหลาย ๆ กรณี ผู้ที่ทำการปกป้องพลเมืองจึงค่อย ๆ กลายเป็นคู่ขัดแย้งกับรัฐไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่าเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมากที่มีส่วนในความรุนแรงยังได้รับการคุ้มครองจากวัฒนธรรมอภิสิทธิ์ที่ปลอดความผิด (impunity) อีกด้วย เมื่อรัฐเป็นคู่ขัดแย้งและมีส่วนในความรุนแรงเช่นนี้แล้ว ปฏิบัติการการปกป้องโดยไม่ใช้อาวุธทั้งจากเหยื่อ นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรมนักศึกษา นักข่าว ผู้ให้ช่วยเหลือทางกฎหมาย กลุ่มพลเมืองสตรี นักเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพจึงทำได้โดยไม่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการปกป้องโดยพลเรือนโดยไม่ใช้อาวุธมีโจทย์ที่ต้องคิดหลายประการ

ประการแรก เมื่อรัฐไทยมีส่วนในความรุนแรงในความขัดแย้งกับพลเรือนไทยเอง นำมาสู่คำถามย้อนกลับไปที่ประเด็นรากฐานเรื่องหน้าที่ของรัฐในการปกป้องพลเรือนของตนเองจากความรุนแรง และนำมาสู่คำถามว่า รัฐควรเป็นผู้ผูกขาดการปกป้องพลเรือน หรือควรยอมให้พลเรือนเข้ามามีบทบาทในการปกป้องมากขึ้น ทิศนะบางส่วนของฝ่ายความมั่นคง ยังไม่ไว้วางใจพลเรือน แม้ว่าพลเรือนอาจไม่ได้ใช้อาวุธในการปกป้อง ความไม่ไว้วางใจ เป็นเรื่องความเป็นฝักฝ่ายมากกว่า และความไม่ไว้วางใจ อาจเป็นเหตุผลให้มีการใช้กฎหมายพิเศษเพื่อคุ้มครองเจ้าหน้าที่ใน

ปฏิบัติการความมั่นคง กล่าวได้ว่า การปกป้องโดยพลเรือนอยู่ภายใต้ความคิดหลักของประเทศคือ ความมั่นคงแห่งรัฐที่มีกองทัพเป็นแกนนำ

ประการที่สอง สถานะการแบ่งขั้วในสังคม (polarization) ที่แข็งตัวต่อเนื่อง ทำให้ความไว้วางใจตกต่ำ สถาบันทางการเมืองและสังคม รวมทั้งกลไกแก้ไขความขัดแย้งเท่าที่มีอยู่ แม้แต่กลไกตามรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถทำงานได้ เกิดสถานการณ์ที่เรียกกันว่า นิติสงคราม คือการใช้กฎหมายเป็นอาวุธจัดฝ่ายตรงข้ามฝ่ายที่อยู่ในอำนาจก็จะได้เปรียบในการรักษาสถานภาพเดิมเอาไว้ เป็นแรงกดดันทางโครงสร้างของความไม่ยุติธรรมทางกฎหมาย ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อการให้การปกป้องคือให้การแสวงหาที่ทางของ “คนกลาง” ที่ทุกฝ่ายในสังคมยอมรับกันได้เป็นเรื่องยากยิ่ง นอกจากนั้นแล้ว การปกป้องในกรณีที่เป็นความรุนแรงทางโครงสร้างแบบนี้อยู่นอกเหนือจากรูปแบบที่คุ้นเคยกันของการปกป้องระหว่างการมีการสู้รบ

ประการที่สาม การขาดความน่าเชื่อถือของฝ่ายที่สามในการแทรกแซงสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ความรุนแรง ฝ่ายที่สามในอดีต ในช่วงก่อนการแยกตัวทางการเมืองภายหลังการรัฐประหาร อาทิ กลุ่มนิสิตนักศึกษาหรือพระสงฆ์ หรือผู้อาวุโสที่สังคมนับถือ หรือแม้แต่กลุ่มนักกิจกรรมสันติวิธี ที่เคยสามารถยับยั้งการใช้อำนาจระหว่างกลุ่มขัดแย้งและที่ขัดแย้งกับรัฐได้ไม่มากนักน้อย เป็นการเตือนสติสังคม หรือเป็นตัวกลางสื่อสารระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ ในปัจจุบันฝ่ายที่สามดังกล่าวไม่ได้รับความเชื่อถือ ส่วนหนึ่งมาจากการที่หน่วยงานรัฐเขามาเป็นคู่ขัดแย้งเสียเอง และอีกส่วนหนึ่งคือการแข็งตัวของ การแยกตัวทางการเมืองภายหลังรัฐประหารในปี 2549

ประการสุดท้าย การปกป้องโดยพลเรือนที่ไม่ใช้อาวุธจะได้รับการตอบรับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสถานภาพของสันติวิธีในสังคมไทยด้วย ในทำนองเดียวกันความสามารถในการปกป้องพลเรือนจากความรุนแรงโดยเฉพาะการทำร้ายร่างกายได้ก็จะมีส่วนทำให้สันติวิธีมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ฉะนั้น การยกระดับการปกป้องโดยพลเรือนจากที่กระทำกันแบบไม่มียุทธศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น จึงต้องมองให้ครอบคลุมถึงสันติวิธี โดยรวมทั้งการต่อสู้ การปกป้องและวิถีทางของการเมือง อย่างไรก็ดี ในช่วงวิกฤตการแยกตัวทางการเมืองที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าของปฏิบัติการสันติวิธีในการชุมนุมประท้วงที่สร้างสรรค์กว่าที่เคย

เป็นมา ทั้งในระดับปัจเจก และกลุ่มกิจกรรม แต่สันติวิธียังถูกตั้งคำถาม ทั้งในแง่ จุดยืนทางการเมือง และปฏิบัติการที่ต้องการการสังเคราะห์บทเรียนเช่นกัน ขณะเดียวกันการเสริมสร้างการเรียนรู้และทักษะความสามารถในการปกป้อง พลเรือนจากความรุนแรงเป็นประเด็นที่ต้องการความสืบเนื่อง และปลูกฝังมากกว่า การจัดกิจกรรมเฉพาะกิจ

โอกาสของการเสริมสร้างการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ มีเหตุผลหลายประการที่ช่วงเวลานี้การเสริมสร้างศักยภาพเพื่อการปกป้องพลเรือนควรได้รับการส่งเสริม ประการแรก การประเมินข้อมูลขั้นต้นทำให้เชื่อได้ว่ามีความต้องการการปกป้องจากอันตรายในสถานการณ์ความขัดแย้งที่มีความรุนแรง และยังคงพบอีกว่ามีบุคคลที่ไม่คาดว่าจะต้องการการปกป้องมาก่อน เช่น คนในครอบครัวของนักเคลื่อนไหวทางการเมือง และในมิติอื่นนอกจากการถูกทำร้าย ได้แก่ ความรุนแรงทางจิตใจ ประการที่สอง ในขณะเดียวกัน ก็พบความตื่นตัวของปฏิบัติการสันติวิธีในการต่อสู้ทางการเมืองแม้จะกระจัดกระจาย และดูเหมือนไม่มีพลังร่วมกัน การตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับจุดยืนและปฏิบัติการสันติวิธีมองในแง่ดีก็เท่ากับเป็นการยกประเด็นนี้ให้มีการพูดคุยกันมากขึ้น อีกประการสำคัญคือ การเมืองกลับเข้าสู่กระบวนการในครรลองของประชาธิปไตยอีกครั้ง การปกป้องโดยพลเรือนน่าจะสามารถลงหลักปักฐานได้ ประการสุดท้าย พบว่ายังมีช่องว่างที่จะสามารถพัฒนามาตรการหรือแนวทางการปกป้องโดยไม่ใช้อาวุธให้เป็นที่ยอมรับและปรับใช้ได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ แม้ว่าปฏิบัติการเพื่อการปกป้องเป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ด้วยสันติวิธี แต่ที่ผ่านมา ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังไม่มีการทำงานอย่างเป็นระบบรวมทั้งยังต้องการแสวงหารูปแบบและวิธีการปกป้องใหม่ ๆ การปกป้องเหยื่อที่เป็น “เป้าหมาย” อาจยังไม่เพียงพอ การขยายการปกป้องไปสู่สมาชิกในครอบครัวของบุคคลเป้าหมายดูจะมีความจำเป็นมากขึ้นเรื่อย ๆ การปกป้องด้วยการใช้สื่อโซเชียลมีเดียอาจเป็นช่องทางที่ต้องพัฒนาขึ้นอย่างระมัดระวัง ส่วนการการฝึกอบรมด้านการปกป้อง ทั้งแก่คนกลางและผู้ที่เกี่ยวข้องเองยังไม่มีการทำงานอย่างเป็นระบบและบูรณาการนัก ในปัจจุบันสถานการณ์เหล่านี้นี้อาจสัมพันธ์กับสถานการณ์สภาพสถานการณ์ และงานด้านสันติวิธีในภาพรวมในสังคมไทย ปัจจุบัน การประยุกต์ใช้ UCP ให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ความขัดแย้งใน

สังคมไทยจึงจะช่วยเหลือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสันติวิธีในภาพรวมที่ถดถอยลงมาในรอบหลายปีที่ผ่านมา แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ จะช่วยให้ปกป้องพลเรือนที่อาจได้รับอันตรายจากการต่อสู้เพื่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเองผ่านการปกป้องทั้งทางกายภาพและทางการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับสันติวิธี

โดยสรุปในบริบทสังคมการเมืองไทยที่ได้รับผลกระทบจากการแยกตัวทางการเมือง มีความรุนแรงทางโครงสร้างและความขัดแย้งที่ยืดเยื้อระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน แต่มีต้นทุนการไม่ใช้ความรุนแรงหรือสันติวิธีในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมาก่อน การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ (UCP) ให้เป็นที่ยอมรับมีประเด็นเพื่อพิจารณาศึกษาเพิ่มเติมและขอเสนอแนะเป็นแนวทางขับเคลื่อนดังนี้

1. การปกป้องสามารถทำได้สองทาง ทางแรกคือ การหาวิธีวางความรุนแรงต่อพลเรือนไม่ให้เกิดขึ้น ทางที่สองคือ การพยายามเปลี่ยนวิถีคิดของผู้ใช้ความรุนแรงในการจัดการกับความขัดแย้งโดยเฉพาะของหน่วยงานภาครัฐ หมายความว่า การส่งเสริมการปกป้องขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กับการตอบรับสันติวิธี การสื่อสารกับภาคส่วนความมั่นคงควรมีความต่อเนื่องและสามารถทำไปพร้อม ๆ กับการประเมินมาตรการปกป้องแบบเดิม รวมทั้งนำเสนอบทเรียนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้
2. ศึกษาเพิ่มเติมแนวทางใหม่ ๆ ของปฏิบัติการการปกป้องที่สามารถรับมือกับความรุนแรงรูปแบบใหม่โดยการถอดบทเรียนและศึกษาเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในสังคมอื่น
3. ปัญหาบทบาทคนที่สามไม่สามารถทำงานได้ภายใต้สถานการณ์แยกตัว ทำให้ชุมชนและขบวนการต่อสู้โดยไม่ใช้อาวุธต้องเรียนรู้ทฤษฎี และทักษะของการปกป้องกันเองจากประสบการณ์ในสถานการณ์เฉพาะหน้า การเสริมสร้างศักยภาพให้กับนักปกป้องทั้งที่เป็นฝ่ายที่สาม หรือผู้ที่เผชิญกับความรุนแรงจากความขัดแย้งด้วยการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นที่รับรู้โดยทั่วไป กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักปกป้องสิทธิ

มนุษยชน นักกิจกรรมนักศึกษา นักข่าว กฎหมาย สตรี นักสันติวิธี โดยทำให้เรื่องต่าง ๆ อยู่ในที่สว่าง

4. การสร้างชุมชนวิชาการและปฏิบัติการสันติวิธี โดยการรวบรวมข้อมูลเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บริหารจัดการความรู้ให้เป็นระบบและเข้าถึงได้ ทั้งนี้สันติวิธีต้องการบทเรียนเพื่อสร้างการรับรู้อย่างเสมอหน้า สร้างความเชื่อมั่นในหลักการและความเป็นไปได้ในระดับปฏิบัติการ เป็นการพยายามมุ่งไปสู่การสถาปนาให้สันติวิธีและการปกป้องเป็นวิถีทางของการจัดการความขัดแย้งโดยปกติ
5. หากความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของสังคมแล้ว การปกป้องและการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้กำลังความรุนแรงควรเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย สันติวิธีและการปกป้องพลเรือนควรถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง
6. การสื่อสารกับสังคมในภาพกว้างอาจทำงานร่วมกับสื่อมวลชนผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจความรุนแรงในสถานการณ์ที่เป็นวิกฤตของความขัดแย้ง การนำเสนอวิธีการปกป้องโดยตรงกับสาธารณชน อาจไม่ได้รับความสนใจมากเท่ากับการเสนอเป็นกรณีศึกษา การสื่อสารเพื่อการเรียนรู้กับชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี อาจจะมีความเข้มข้นได้มากกว่า

สารบัญ

บทคัดย่อ	I
ABSTRACT	III
กิตติกรรมประกาศ	V
บทสรุปผู้บริหาร	VII
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 คำถามการวิจัย	15
1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	15
1.4 วิธีวิจัย	15
1.5 นิยามศัพท์	17
บทที่ 2 แนวคิด UCP และงานศึกษาที่ผ่านมาในสังคมไทย	18
2.1 แนวคิดการปกป้องพลเรือนโดยไม่ติดอาวุธ (Unarmed Civilian Protection-UCP)	19
2.2 การศึกษา UCP ในประเทศไทย	30
บทที่ 3 ประสบการณ์การปกป้องโดยไม่ใช้อาวุธในสังคมไทย	32
3.1 สรุปภาพรวมประสบการณ์การปกป้อง	32
3.1.1 สรุปรูปแบบการปกป้องที่พบจากการสัมภาษณ์	32
3.1.2 ระดับการปกป้อง	34
3.2 วิธีการปกป้องในประเด็นต่าง ๆ	35
3.2.1 การแสดงตน ปรากฏตัว เพื่อการป้องกันเพื่อหวังยับยั้งความรุนแรง ...	35

3.2.2 การแสดงตัวเป็นคนกลางช่วยเชื่อม/เจรจาหว่านคู่ขัดแย้ง	38
3.2.3 ผู้ที่ปกป้องตนเองและฝ่ายที่สาม ทำการเจรจาหลายฝ่ายในสังคมเพื่อให้ เขามามีส่วนร่วมคลี่คลายความขัดแย้งและลดระดับความรุนแรง.....	39
3.2.4. ผู้ทำการปกป้องทำการแจ้งเตือนล่วงหน้า	41
3.2.5 ผู้ทำการปกป้องพยายามตรวจสอบควบคุมข่าวลือเพื่อไม่ให้ความขัดแย้ง ขยายตัว	43
3.2.6 ผู้ทำการปกป้องพยายามส่งเสริมความคิดด้านการปกป้องและสิทธิ มนุษยชนเพื่อการป้องกันไม่ให้ความรุนแรงแก้ปัญหา.....	44
3.2.7 ผู้ทำการปกป้องพยายามสร้างความเชื่อมั่นว่าแนวทางสันติวิธีให้กับผู้ถูก ปกป้องว่าจะสามารถปกป้องเหยื่อจากความรุนแรงได้.....	45
3.2.8 ผู้ทำการปกป้องฝึกอบรมให้ผู้คนที่อาจตกเป็นเหยื่อและคนทำงานด้าน การปกป้องมีทักษะมีทักษะจำเป็นในการปกป้องและหลีกเลี่ยงความรุนแรง .	46
3.2.9 คนที่ทำงานด้านการปกป้องพยายามสนับสนุนให้กลไกท้องถิ่นมี โครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการปกป้อง.....	47
3.2.10 การพยายามสร้างเครือข่ายระหว่างกัน.....	48
3.3 สรุป.....	49
บทที่ 4 การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธกับการส่งเสริมสันติวิธีในสังคมไทย	51
4.1 UCP ในการชุมนุมสาธารณะกับสันติวิธี	52
4.2 UCP กับเงื่อนไขความเป็นประชาธิปไตย	56
4.3 ศาลเตี้ย: มุมกลับของกระบวนการยุติธรรมที่ไม่อาจพึ่งพาได้.....	57
4.4 ฝ่ายที่สาม : มีอยู่จริงหรือไม่ในสังคมไทย	58
4.5 การเยยวยาจิตใจ: อีกรูปแบบหนึ่งของ UCP	59
4.6 UCP กับความหมายของสันติวิธี.....	59

4.7 สรุป.....	60
บทที่ 5 UCP ในสังคมไทย : ความสำคัญ และความท้าทายในการปรับใช้	63
UCP กับ ความเข้มแข็งของสันติวิธีในสังคมไทย	65
การสร้างและพัฒนาความสามารถในการปกป้องโดยไม่ติดอาวุธในสังคมไทย..	67
รายการอ้างอิง	69
ภาคผนวก 1 เอกสารสรุปสาระสำคัญ.....	76
ภาคผนวก 2 เอกสารสรุปสาระสำคัญการสัมมนาโต๊ะกลม	79
ภาคผนวก 3 การเผยแพร่แนวคิดสู่สาธารณะ	82
ภาคผนวก 4 เอกสารนำเสนอในการสัมมนา.....	85
ภาคผนวก 6 ใบรับรองโครงการวิจัย.....	91

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ชาวบ้านและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานปกป้องพลเรือนนานาชาติ.....	20
ภาพที่ 2	กลุ่มผู้หญิงกำลังลาดตระเวนโดยไม่ติดอาวุธ เพื่อปกป้องผู้หญิงและ เด็กจากการถูกทำร้าย	22
ภาพที่ 3	ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ 1-4	24
ภาพที่ 4	นักศึกษาในกลุ่ม “ดาวดิน” เข้าขวางไม่ให้เจ้าหน้าที่สลายการชุมนุมชาวบ้าน	26
ภาพที่ 5	ตัวอย่างการปรากฏตัวของกลุ่มสันติอาสาสมัครฝึกหัดในฐานฝ่ายที่ 3....	27
ภาพที่ 6	แผนพับแนะนำแนวคิด UCP	29
ภาพที่ 7	ระดับและรูปแบบการปกป้องโดยพลเมือง	34

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา นอกจากความรุนแรงทางการเมืองครั้งใหญ่ ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงการสลายการชุมนุมกลุ่ม “คนเสื้อแดง” ในปี 2553 แล้ว ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับความขัดแย้งและความรุนแรงเชิงโครงสร้างในหลากหลายมิติ โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นความขัดแย้งที่มีความรุนแรงต่ำ (low-intensity conflict) ทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้¹ ความขัดแย้งด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความขัดแย้งเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมที่กดทับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยในสังคม ยิ่งไปกว่านั้น การจัดการความขัดแย้งที่ให้ความสำคัญกับ “ความมั่นคง” แบบดั้งเดิมซึ่งมุ่งเน้นที่การปกป้องอุดมการณ์ สถาบันหลัก- ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยมาตรการต่าง ๆ ถูกควบคุมโดยหน่วยงานด้านความมั่นคงโดยเฉพาะ การแก้ไขปัญหาทางการเมืองโดยการทำรัฐประหารของกองทัพในปี 2557 ยิ่งตอกย้ำการแบ่งขั้วในสังคมการเมืองให้แตกแยกกร้าวลึก ส่วนการประท้วงต่อต้านรัฐบาลยังเกิดขึ้นท่ามกลางวิกฤตโควิด-19 และวิธีการแก้ปัญหาอย่างสันติที่ไม่ใช่ความรุนแรงนั้นอยู่ภายใต้การถกเถียงและพบกับความเคลือบแคลงใจ ขณะที่ประชาชนที่พยายามเข้ามาส่วนร่วมในการเข้ามาแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งและความรุนแรงเชิงโครงสร้างกลับต้องเผชิญกับความรุนแรงเสียเอง รายงานขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิ

¹ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้นิยามว่า เป็นความขัดแย้งที่มีความรุนแรงทางการเมืองการทหารต่ำ (low-intensity conflict) ซึ่งแม้ว่าจะมีความรุนแรงสูง แต่มีความเข้มข้นของการใช้กำลังทางทหารต่ำ เป็นสงครามขนาดเล็ก (small war) โดยเฉพาะหากเปรียบเทียบกับความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ระหว่างปี 2508 – 2523, โปรดดู ศรีสุมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2556). มุมมองของประชาชนชายแดนใต้: ‘ความหวัง’ ในสถานการณ์ความรุนแรงอันยืดเยื้อไตร่ตรองแห่ง ‘สันติภาพ’. Retrieved 1 กุมภาพันธ์ 2566 from <https://deepsouthwatch.org/node/4147>

มนุษยชนและสื่อต่าง ๆ เปิดเผยว่า มีเหตุการณ์การบังคับสูญหาย การสังหารนอกกระบวนการยุติธรรม และการทรมาน (Amnesty International, 2552) ขณะที่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลก็ถูกคุกคามและถูกดำเนินคดีอย่างกว้างขวาง

ความรุนแรงและความพยายามปกป้องตนเองของประชาชน

กรณีการสลายการชุมนุม นปช. 2553
เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 หรือเหตุการณ์ “เมษา-พฤษภา 53” มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 92 คน ผู้บาดเจ็บอีกไม่ต่ำกว่า 1,500 คน² ท่ามกลางการปราบปรามการชุมนุมและการปะทะกันของทั้งสองฝ่าย กลุ่มสันติอาสาสมัครพิทักษ์ (จุฬารัตน์ดำรงวิไลธรรม, 2559) ได้พยายามเข้ามาเป็นพยานต่อความจริงที่เกิดขึ้น ทั้งยังพยายามเข้าแทรกแซงสถานการณ์เพื่อบรรเทาความรุนแรง เช่น การขอระงับเหตุที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงหรือทำให้ความรุนแรงขยายตัวบานปลาย และทางอ้อม (เช่น การติดต่อประสานผู้เกี่ยวข้องที่อาจช่วยเหลือเงื่อนไขความรุนแรงได้) อย่างไรก็ตาม บทบาทของกลุ่มได้ลดน้อยลงไปเมื่อเกิดการปราบปรามการชุมนุมจนนำไปสู่เหตุการณ์นองเลือดในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมซึ่งส่งผลให้มีประชาชนเสียชีวิต

² ดูคณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.). (2555). รายงานฉบับสมบูรณ์คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.). กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555. คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดอง (คอป.). 9 ราย ขณะที่ศูนย์ข้อมูลผู้ได้รับผลกระทบเหตุสลายชุมนุม เมษายน - พฤษภาคม 2553 (ศปช.). ระบุดูจนถึงเดือนกรกฎาคม 2555 มีผู้เสียชีวิต 94 คน ดู ศูนย์ข้อมูลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุม กรณี เม.ย.-พ.ค.53 (ศปช.). (2555). ความจริงเพื่อความยุติธรรม. ฟาเดียวกัน. นอกจากนี้ ยังมีการประมวลรายชื่อผู้เสียชีวิตสูงถึง 99 ราย หากนับผู้บาดเจ็บที่ทยอยเสียชีวิตภายหลังด้วย ดู ศิวราช ศรีโคตวงศ์. (2559). สังคมไทยกับการสร้างความปรองดองภายหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมในปี 2553. In ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (Ed.), พื้นที่สันติวิธี/หนทางสังคมไทย : ความรู้ ความลับ ความทรงจำ (pp. 404). สำนักพิมพ์ของเรา (PROTESTISTA).

ไม่น้อยกว่า 90 ศพ ในจำนวนนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ชุมนุมซึ่งไม่พบอาวุธติดตัว ในจำนวนนี้รวมทั้งอาสาสมัครพยาบาลที่เสียชีวิตที่บริเวณหน้าวัดพุทธมามารามซึ่งถูกประกาศเป็น “เขตอภัยทาน” ในปัจจุบันยังไม่มีผู้ต้องรับผิดชอบในระดับนโยบายที่ทำให้เกิดความสูญเสียนี้ (ประชาไท, 2566)

การชุมนุมประท้วงของเยาวชนในช่วงปี 2562-2563³

การชุมนุมประท้วงของฝ่ายต่อต้านรัฐบาลของกลุ่ม “คนรุ่นใหม่” เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง หลังวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำพิพากษายุบพรรคอนาคตใหม่ พรรคการเมืองดาวรุ่งที่ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในตัวแทน “ความหวัง” อันสำคัญของพวกเขา ที่สามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามาในลำดับที่สามเมื่อไม่ถึงหนึ่งปีก่อนหน้านั้น การชุมนุมแบบแฟลชม็อบเกิดขึ้นในหลายมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ และในโรงเรียนมัธยมบางแห่ง มีเนื้อหาและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่เข้มข้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน หลายคนเห็นว่าความขัดแย้งในครั้งนี้ เป็นความขัดแย้งระหว่างคนต่างเจนเนอเรชันที่มีโลกทัศน์ต่างกันสุดขั้วในทุกมิติ อย่างไรก็ตาม การชุมนุมที่กำลังเบงบานในมหาวิทยาลัยยุติลงชั่วคราวเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 และมาตรการการควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด ทำให้ความไม่พอใจต่อรัฐบาลกลับไปสะสมพลังในโซเชียลมีเดีย และเมื่อการระบาดลดลงจนรัฐบาลผ่อนคลายมาตรการควบคุมโรคตั้งแต่กลางปี 2563 เป็นต้นไป การชุมนุมประท้วงจึงปะทุอีกครั้ง และไม่ได้จำกัดตัวอยู่แต่ในมหาวิทยาลัยอีกต่อไป มีการชุมนุมขนาดใหญ่ มีการจัดเวทีปราศรัย รถเครื่องเสียง และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการชุมนุมของคนจำนวนมาก มีแกนนำปราศรัย (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย) เนื้อหาที่เข้มข้นและจำนวนผู้ชุมนุมจำนวนมากทำให้การชุมนุมของคนรุ่นใหม่เป็นประเด็นหลักทางเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะขอเรียกร้องและเนื้อหาการปราศรัยของการ

³ ลำดับเหตุการณ์อ้างอิงจาก ศูนย์ข้อมูลมดิชน. (2564). บันทึกประเทศไทย ปี 2563. มดิชน. , รายละเอียดกิจกรรม โปรดดู กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). สงครามเย็น (ใน)ระหว่าง โบว์ขาว. มดิชน.

ชุมนุมหลายครั้งที่รอนแรงแหลมคม “ทะลุ” เพดาน การพูดถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ในพื้นที่สาธารณะ แต่การชุมนุมใหญ่ได้ยุติลงเมื่อแกนนำคนสำคัญถูกจับกุมหลังการชุมนุมค้างคืนซึ่งทำเนียบรัฐบาล ในช่วงวันที่ 14 – 15 ตุลาคม 2563 ทำให้รูปแบบการชุมนุมเปลี่ยนไปเป็นการชุมนุมแบบแฟลชม็อบที่ไร้แกนนำที่ชัดเจน การที่แกนนำถูกจับกุมทำให้การชุมนุมในรูปแบบไร้แกนนำที่ชัดเจน โดยมีข้อเรียกร้องแบบเฉพาะหน้าคือ “ปล่อยเพื่อนเรา” หรือคือขอเรียกร้องเพื่อให้ปล่อยแกนนำที่ถูกจับกุมไป แม้ว่าการชุมนุมจะเป็นไปโดยสงบ แต่การสลายการชุมนุมด้วยรถฉีดน้ำแรงดันสูงในวันที่ 16 ตุลาคม ได้ทำให้ผู้ชุมนุมโกรธและอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่มีผู้ชุมนุมเพิ่มมากขึ้นในวันต่อ ๆ มา การชุมนุมที่มีแกนนำเพียงครั้งเดียวในช่วงนี้คือการชุมนุมที่เคลื่อนขบวนจากสามย่านไปที่หน้าสถานทูตเยอรมนีประจำประเทศไทยเพื่อยื่นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และมีการชุมนุมย่อย ๆ ตามมาอีกหลายครั้ง

ประเด็นสำคัญคือ มาตรการที่รัฐใช้ในการจัดการกับการชุมนุมหลังจากนั้นมีการใช้ความรุนแรงในการจัดการกับผู้ชุมนุมหลายกลุ่ม ทั้งการใช้กระสุนยาง แก๊สน้ำตา และรถฉีดน้ำแรงดันสูงเพื่อสลายการชุมนุมหลายต่อหลายครั้ง จนหลายครั้งผู้ชุมนุมบางกลุ่มก็เลือกใช้ความรุนแรงตอบโต้เช่นกัน ขณะที่บางกลุ่มยังคงยืนยันในหลักการสันติวิธี

เหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เหตุการณ์ปล้นปืนกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หรือค่ายปิเหล็ง จังหวัดนราธิวาส 4 ม.ค. 2547⁴

ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ปะทุขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อต้นปี พ.ศ. 2547 และดำรงอยู่ยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน ความขัดแย้งในเรื่องจังหวัด

⁴ โปรดดูไทยรัฐพลัส. (2565, 25 ตุลาคม). ประวัติศาสตร์ 2547 ปล้นปืน กรือเซะ ดากใบ ต้นกำเนิดกฎหมายพิเศษ จังหวัดชายแดนใต้. <https://plus.thairath.co.th/topic/speak/102296>; และ the MATTER. (2022, 4 January). อ่าน: 18 ปี เหตุการณ์ ‘ปล้นปืน’ ค่ายทหาร จุดเริ่มต้นไฟใต้ที่ไม่รู้เมื่อไรจะสิ้นสุด. <https://thematter.co/brief/164187/164187>

ชายแดนภาคใต้เป็นความขัดแย้งลึกซึ้ง เป็นปัญหาด้านความชอบธรรมในการปกครองดังที่ ดันแคน แม็คคาร์โกชี้ไว้นานแล้ว (ดันแคน แม็คคาร์โก, 2557) ขณะที่ ศรีสภพ จิตรภิมย์ศรี (2556) เห็นว่าเป็นความรุนแรงมีความขัดแย้งทางอาวุธที่มีความรุนแรงต่ำ (low-intensity conflict) ระหว่างกองทัพของรัฐและกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชในท้องถิ่น ในที่นี้ จะขอยกตัวอย่างบางเหตุการณ์ความรุนแรงที่สำคัญ เหตุการณ์ที่มักถูกยกเป็นหมุดหมายจุดเริ่มต้นของความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้รอบปัจจุบันคือ เหตุการณ์ปล้นปืนกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ หรือค่ายปิเหล็ง อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส ในช่วงรุ่งสางของวันที่ 4 ม.ค. 2547 โดยผู้ก่อเหตุเผาโรงเรียน 20 แห่ง พรอม ๆ กัน ในจังหวัดนราธิวาสเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของเจ้าหน้าที่ ก่อนจะบุกเข้าปล้นปืนค่ายปิเหล็ง ทำให้มีทหารเสียชีวิต 4 นาย และมีอาวุธปืนหายไป 413 กระบอก (ปัจจุบันนำกลับคืนมาได้เพียง 94 กระบอก) โดยผู้ก่อเหตุปล้นปืนได้โรยตะปูเรือใบบนถนน เพื่อสกัดไม่ให้เจ้าหน้าที่ติดตามตัวได้ นอกจากนั้นยังมีการก่อเหตุในจุดอื่นและจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย เช่น วางระเบิดในจังหวัดปัตตานี บุกถล่มโรงพักในอำเภอบะนัง จังหวัดยะลา จึงทำให้ผู้ก่อเหตุทั้งหมดหลบหนีไปได้ รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ.2457 ในบางพื้นที่ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และออกกฎหมายพิเศษอีก 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 เพื่อมาใช้บังคับแทนกฎอัยการศึกในบางพื้นที่และบางช่วงเวลา ทำให้เหตุการณ์ครั้งนี้ถูกมองว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดความไม่สงบในจังหวัดชายแดน และทำให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็น “พื้นที่พิเศษ” นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทั้งนี้ หลังจากเหตุการณ์ปล้นปืนค่ายปิเหล็ง ทนายสมชาย นิละไพจิตร เป็นหนึ่งคนที่ได้ช่วยเหลือผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวซึ่งได้เล่าถึงการถูกเจ้าหน้าที่ซ้อม และทรมาน ทำให้ทนายสมชายออกมาพูดถึงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นให้สาธารณชนได้รับรู้ และได้รวบรวมรายชื่อประชาชนเพื่อให้รัฐยกเลิกการประกาศกฎอัยการศึก อย่างไรก็ตาม วันที่ 12 มีนาคม 2547 บนถนนรามคำแหง ทนายสมชายถูกกลุ่มชายฉกรรจ์จู่โจม

หายไปและยังไม่มีใครพบเห็นอีกเลย และจนถึงปัจจุบันยังไม่มีใครต้องรับผิดชอบในเหตุการณ์นี้ด้วย (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, n.d.)

กรณีเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ จังหวัดปัตตานี

เหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ เกิดจากเหตุการณ์โจมตีจุดตรวจและฐานปฏิบัติการของราชการทั้งหมด 11 จุด ในสามจังหวัด คือ ปัตตานี สงขลาและยะลา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2547 โดยจุดที่รุนแรงที่สุดอยู่ที่จังหวัดปัตตานี กลุ่มผู้ก่อเหตุซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นกว่า 40 คน บุกไปยึดป้อมตำรวจที่ตำบลตันหยงลุโล๊ะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ทำให้ตำรวจเสียชีวิต 4 รายและทำให้บาดเจ็บอีก 17 ราย และมีการปะทะกัน ก่อนทหารพร้อมอาวุธครบมือจะเข้ามาช่วยในพื้นที่ ทำให้ผู้ก่อเหตุถอยเข้าไปหลบอยู่ในมัสยิดกรือเซะ โดยเจ้าหน้าที่ทำการปิดล้อมยาวนานกว่า 9 ชั่วโมง ซึ่งระหว่างนั้นได้มีการยิงโต้ตอบเป็นระยะ จนเมื่อมีเสียงตามสายจากลำโพงของมัสยิดกรือเซะ ประกาศเป็นภาษามลายู มีใจความว่า “ขอให้ทุกคนแบ่งอาวุธกัน และพร้อมใจกันสวดาย” จึงทำให้เจ้าหน้าที่เป็นอาร์พีจี ระเบิดยิงเข้าไปในมัสยิด ทำให้มีผู้เสียชีวิต 32 ราย และที่อื่น ๆ อีก ประกอบด้วย อำเภอแม่ลาน และอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี 15 ราย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา 19 ราย และ อำเภอเมือง อำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และ อำเภอกงปิ่น จังหวัดยะลา 42 ราย รวมแล้วมีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 108 ราย โดยหลังจากนั้น รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการอิสระไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีมัสยิดกรือเซะ ซึ่งรายงานผลการสอบสวนของคณะกรรมการอิสระฯ ไม่ได้ชี้ชัดว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ และไม่ได้ระบุว่าเป็นความผิดของกองทัพ แต่ชี้เพียงว่าพื้นที่ภาคใต้ได้อยู่ภายใต้กฎอัยการศึกอยู่แล้วในขณะที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น (BBC News Thai, 2021)

กรณีเหตุการณ์ตากใบ จังหวัดนราธิวาส (25 ต.ค. 2547)

เหตุการณ์ตากใบเริ่ม จากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ควบคุมตัวผู้รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) 6 คน ซึ่งเป็นผู้ต้องสงสัยมานานกว่าสัปดาห์แล้ว อันเป็นผลของพระราชบัญญัติกฎ

อัยการศึก พ.ศ.2457 ที่ให้อำนาจในการกักตัวบุคคลโดยไม่ต้องมีหมายศาล ไม่ต้องแจ้งขอล่าอาชญากรรม และไม่ต้องแจ้งเหตุแห่งการกักตัวแต่อย่างใด จึงทำให้ชาวบ้านไม่พอใจและมารวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้ปล่อยตัวทั้ง 6 คน เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 แต่การเจรจาระหว่างเจ้าหน้าที่และชาวบ้านไม่เป็นผล จึงทำให้เกิดการสลายการชุมนุมด้วยแก๊สน้ำตา รถฉีดน้ำ และมีการใช้กระสุนจริง ทำให้มีผู้เสียชีวิตทันทีในเหตุการณ์ 7 ราย และเจ้าหน้าที่ได้ควบคุมผู้ชุมนุมไว้ 1,370 ราย โดยจับแยกผู้ชุมนุมชายและหญิง ผู้ชุมนุมชายถูกสั่งให้ถอดเสื้อมามัดมือไขว้หลัง และถูกขนย้ายไปไปที่ค่ายอิงคยุทธบริหารด้วยรถบรรทุก ผู้ชุมนุมชายที่ถูกจับต้องนอนซ้อนกันหลังรถบรรทุกไปนานกว่า 6 ชั่วโมง ระยะทาง 150 กิโลเมตร ทำให้มีผู้เสียชีวิตจากการขาดอากาศหายใจ ถูกกดทับ ขาดน้ำและอาหาร และไต่รายชื่อญาติพลัน จำนวน 78 ราย ซึ่งแม้ในภายหลังรัฐได้มีการเยียวยาครอบครัวผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ แต่คดีความการสลายการชุมนุมตกไป ยังคงไม่พบเห็นผู้กระทำผิดถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย (ดู The Standard Team, 2022; วิศรุต, 2564)

กรณี พระครูประโชติ รัตนานุรักษ์ (พระสงฆ์, 18 ม.ค. 2562)

เหตุการณ์ยังถล่มวัดรัตนานุภาพ บ้านโคกโก ตำบลโคะเค็ง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครพนม เมื่อกลางคืนวันที่ 18 มกราคม 2562 ทำให้พระสงฆ์มรณภาพ 4 รูป หนึ่งในนั้นคือ พระครูประโชติ รัตนานุรักษ์ เจ้าคณะอำเภอสหัสขันธ์ เจ้าอาวาสวัดรัตนานุภาพ พระนักพัฒนา เน้นการปลูกต้นไม้รอบวัด ไขลานวัดเป็นสถานที่อบรมธรรม ไม่มีการปลูกเสกวัตถุมงคล เป็นศูนย์รวมจิตใจชาวพุทธในพื้นที่ซึ่งก่อนหน้านี้ท่านเคยระบุข้อความไว้ว่า “ถ้าไม่ตายไม่ขอเลิกทำความดี” และ “ผมไม่หนี ผมถือว่าตรงนั้นเป็นแผ่นดินไทย ปู่ย่าตายายผมเป็นคนพุทธ เกิดตรงนี้ขอตายตรงนี้” โดยผู้บัญชาการตำรวจภูธร ภาค 9 เปิดเผยว่า ผู้ก่อเหตุแต่งชุดดำคล้ายทหารเข้ามาในวัดยามวิกาล เป็นกลุ่มที่มีหมายจับเดิม และเคยก่อเหตุลอบวางระเบิดพื้นที่อำเภอสหัสขันธ์-ภูกามยาว รวมทั้งยัง อส.อำเภอสหัสขันธ์ ซึ่งหลังจากก่อเหตุได้หลบหนีไปซ่อนตัวในประเทศเพื่อนบ้าน โดยพบปลอกกระสุนปืนและ

กระสุนปืนที่ดำน มาจากอาวุธปืนเอ็ม-16 ทั้งสิ้น 11 กระบอก จึงคาดวาคนรายมีด้วยกัน 11 ราย ร่วมก่อเหตุใช้อาวุธปืนบุกยิงพระสงฆ์มรณภาพ และมุ่งหมายเอาชีวิตพระครูประโชติ รัตนานุรักษ์เพื่อสร้างความแตกแยกระหว่างไทยพุทธและมุสลิมที่อยู่รวมกันในพื้นที่ (ดู Thai PBS, 2562; ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

กรณียิงถล่ม ชรบ. ลำพะยา (เสียชีวิต 15 ศพ, 19 พ.ย. 2562)

เหตุยิงถล่มจุดตรวจรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ตำบลลำพะยา อำเภอมืองยะลา จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2562 ถูกมองว่าเป็นเหตุการณ์รุนแรงที่สุดในพื้นที่ในรอบ 15 ปี นับจากเหตุปล้นปืนเมื่อปี 2547 เหตุการณ์นี้ทำให้มีผู้เสียชีวิต 15 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บ 5 ราย ซึ่งมีทั้งการรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ชุดคุ้มครองตำบล (ชคต.) และราษฎรอาสาสมัครหมู่บ้าน (อรบ.) ทั้งนี้ในจำนวนผู้เสียชีวิตแบ่งเป็นชาวไทยมุสลิม 2 ราย ชาวไทยพุทธ 13 ราย โดยจากการตรวจสอบหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจพิสูจน์หลักฐานพบว่า ผู้ก่อเหตุใช้อาวุธอย่างน้อย 3 ชนิด โจมตีป้อมรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ประกอบด้วย ปืนเล็กยาว ปืนเอ็ม 16 และปืนอาภา ทิ้งพลอกกระสุนไว้มากว่า 100 นัด ทำให้ฝ่ายความมั่นคงคาดการณ์ว่าน่าจะมีผู้รวมก่อเหตุไม่ต่ำกว่า 12 ราย แต่การรวมผู้สนับสนุนด้วยจะมีประมาณ 40 ราย ด้านเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงตั้งสมมติฐานว่า เหตุการณ์ดังกล่าว เป็นการตอบโต้กรณีเจ้าหน้าที่วิสามัญฆาตกรรมแนวร่วมก่อความไม่สงบ 2 ศพ ที่ ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เมื่อเดือนตุลาคม 2562 รวมถึงกรณีเจ้าหน้าที่ปิดล้อมตรวจคนและจับกุมญาติพี่น้องของผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการซักถาม และเพียง 3 วันหลังเกิดเหตุสังหารหมู่ ขบวนการบีอาร์เอ็น (BRN) ได้ออกมากล่าวอ้างว่าเหตุที่เกิดขึ้นเป็นฝีมือของบีอาร์เอ็น ผ่านข้อความที่เผยแพร่ในเพจเฟซบุ๊กชื่อ "BRN Barisan Revolusi Nasional" (มีข้อสังเกตว่าคำว่า National สะกดต่างจากชื่อกลุ่ม BRN ที่สะกดว่า Nasional) และนี่ถือเป็นครั้งแรกที่บีอาร์เอ็นออกมาแสดงความรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่หลังเกิดเหตุรุนแรงยืดเยื้อมากกว่า 15 ปีนับตั้งแต่ปี 2547 โดยแม้ทศวรรษที่ 4 ระบุว่า การก่อเหตุครั้งนี้กลุ่มผู้ก่อเหตุต้องการแสดงศักยภาพว่าขบวนการยังมีตัวตนอยู่ และเลือกเข้ามาก่อเหตุใน

หมู่บ้านที่ไม่ใช่เป้าหมาย จึงจำเป็นต้องบังคับใช้กฎหมายพิเศษ ทั้งนี้ พื้นที่ลำพะยา ถูกแม่ทัพภาคที่ 4 เรียกว่าเป็น "หมู่บ้านสีขาว" เพราะไม่เคยปรากฏความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้ามมาก่อน ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ชาวบ้านประกอบอาชีพกรีดยาง ทำสวน และทำนา ทั้งตำบลเป็นไทยพุทธ 70% ไทยมุสลิม 30% หลายหมู่บ้านอยู่รวมกันทั้งสองศาสนา มีไม่กี่หมู่บ้านที่มีประชากรเป็นไทยพุทธ และเป็นมุสลิมล้วน ๆ (BBC News Thai, 2019b; ฉันทพร บัวทอง, 2019)

กรณีการเสียชีวิตขณะถูกควบคุมตัวของ นายอับดุลเลาะห์ อีซอมูซอ 21 ก.ค. 2565

เป็นเวลาหลายปีของความรุนแรง ทามกลางพัฒนาการที่ดูเหมือนจะ “คืบหน้า” ในการแก้ปัญหา แต่ความรุนแรงก็ยังคงดำรงอยู่ ในลักษณะต่าง ๆ ตัวอย่างของความรุนแรงที่เป็นกรณีอื่นฉาวในปีที่ผ่านมาคือการเสียชีวิตขณะถูกควบคุมตัวของ นายอับดุลเลาะห์ อีซอมูซอ เมื่อ 21 ก.ค.2565

นายอับดุลเลาะห์ อีซอมูซอ อายุ 34 ปี เป็นชาวบ้านอำเภอสายบุรี มีอาชีพกรีดยางและหล่อเสาปูน เป็นผู้ต้องสงสัยคดีความมั่นคง โดยเจ้าหน้าที่ระบุว่า อับดุลเลาะห์ถูกขัดทอตาเป็นผู้ต้องสงสัยว่าให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการก่อเหตุความไม่สงบ เขาถูกเจ้าหน้าที่หน่วยเฉพาะกิจ กรมทหารพรานที่ 44 ควบคุมตัวจากบ้านพักขณะกำลังเตรียมละหมาด เมื่อเวลาประมาณ 19.00 น. ไปยังค่ายอิงคยุทธบริหาร ตำบลบ่อทอง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี และในคืนเดียวกันนั้น เวลาประมาณ 03.00 น. ของวันที่ 21 กรกฎาคม 2562 อับดุลเลาะห์หมดสติขณะอยู่ในห้องควบคุมศูนย์ซักถามหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ 43 ภายในค่ายอิงคยุทธบริหาร จึงถูกนำตัวส่งไปรักษาเบื้องต้นที่โรงพยาบาลค่ายอิงคยุทธบริหาร และได้ถูกส่งไปรักษาตัวต่อที่แผนกผู้ป่วยวิกฤติ โรงพยาบาลปัตตานี ก่อนถูกส่งตัวอีกครั้งไปยังโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยแพทย์แจ้งว่า อับดุลเลาะห์มีอาการสมองบวมรุนแรง โดยคาดว่าเกิดจากการขาดอากาศหายใจเป็นเวลานาน ต้องใส่เครื่องช่วยหายใจ และต่อมาอับดุลเลาะห์เสียชีวิตไปอย่างสงบเมื่อเขามีชีวิตเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2562 หลังจากรักษาตัวอยู่ในห้องไอซียูมา 35 วัน โดยศาลได้มีคำสั่งว่า อับดุลเลาะห์ อีซอมูซอ ตายที่

โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2562 เวลา 04.03 น. โดยเหตุและพฤติการณ์ที่ตายคือ สมอง ขาดออกซิเจนและหัวใจหยุดเต้นโดยไม่ทราบสาเหตุ ในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ทหารหน่วยซึกถามเฉพาะกิจ กรมทหารพรานที่ 43 ค่ายอิงคยุทธบริหาร ทั้งนี้กระบวนการพิจารณายังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงหลักฐาน โดยเฉพาะบันทึกกล้องวงจรปิดในสถานที่เกิดเหตุ และไม่มีผู้ใดต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์นี้ (ดูเพิ่มเติม BBC News Thai, 2019a; ไทยรัฐออนไลน์, 2565b)

ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ

กรณีเจริญ วัดอักษร แกนนำกลุ่มรักท้องถิ่นบอนนอกและกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบานกรุด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรณีของเจริญ วัดอักษร แกนนำกลุ่มรักท้องถิ่นบอนนอกและกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบานกรุด ซึ่งคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน ซึ่งเป็นโครงการของบริษัทเอกชนที่จะผลิตไฟฟ้าขายให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างปี 2540 - 2547 เมื่อรัฐบาลมีแนวโน้มว่าจะยกเลิกโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินทั้ง 2 แห่ง เจริญและชาวบ้านจึงเริ่มขยายการเคลื่อนไหวไปสู่การร้องเรียนเรื่องการบุกรุกที่ดินสาธารณะกว่า 900 ไร่ ถือเป็นหนึ่งในการต่อสู้เพื่อปกป้องสิทธิชุมชนที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดและสร้างปรากฏการณ์หลายอย่างขึ้น โดยเฉพาะการทำให้ภาครัฐ รวมทั้งทุกภาคส่วน ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นต้องเดินทางมารับฟังความเห็นชาวบ้านด้วยตัวเองในพื้นที่ ก่อนที่เจริญจะถูกลอบสังหารด้วยอาวุธปืน เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2547 หลังจากที่เจริญเดินทางด้วยรถทัวร์กลับมาจากการไปให้ข้อมูลเรื่องการบุกรุกที่ดินสาธารณะต่อกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรที่กรุงเทพฯ บริเวณสี่แยกบอนนอก ริมถนนเพชรเกษม โดยเพียงไม่กี่เดือนหลังจากการเสียชีวิตของเจริญ คณะรัฐมนตรีก็มีมติให้ยกเลิกการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้หลังเจริญถูกยิงเสียชีวิตประมาณ 2 เดือน อัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลย 5 คนในความผิดฐานร่วมกันจ้างวานฆ่าผู้อื่น โดย 2 คนที่รับ

สารภาพว่าเป็นมือปืน โดเสียชีวิตในเรือนจำจากการทรมาน "อย่างมีเงื่อนไข" ก่อนขึ้นเบิกความต่อศาลได้ไม่นาน และอีก 3 คนที่มีชื่อหาร่วมกันจำจวนฆ่าเจริญ ในที่สุดได้รับการยกฟ้องกลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุข (NGThai, 2017; กุลธิดา สามะพุทธิ, 2020; ประชาไท, 2549)

กรณีบิลลี่ พอลละจี รักจงเจริญ แกนนำกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

บิลลี่ พอลละจี รักจงเจริญ แกนนำกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าแก่งกระจาน บิลลี่เป็นหลานแท้ ๆ ของปู่คออี้ ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ป่าแก่งกระจานซึ่งได้ร่วมกับชาวนานานบางกลอยบนและบ้านใจแผ่นดิน อำเภอกะเจา จังหวัดเพชรบุรี รวม 6 คน ยื่นฟ้องกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช คดีนำกำลังเข้ารื้อทำลายเผาบ้านเรือนและทรัพย์สินของชาวกะเหรี่ยงกว่า 20 ครอบครัว โดยมีการใช้ "ปฏิบัติการยุทธการตะนาวศรี" บังคับอพยพอย่างน้อย ๆ 2 ครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นในปี 2539 และ 2554 โดยกลุ่มชาวกะเหรี่ยงพยายามต่อสู้ให้เห็นว่า ชุมชนดั้งเดิมของพวกเขาอยู่ที่นั่นมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ก่อนที่พื้นที่ป่าแห่งนี้จะถูกตีตารางขีดเส้นในแผนที่ของรัฐว่าเป็นอุทยานแห่งชาติ อีกทั้งยังถูกรัฐขับไล่ออกจากพื้นที่ด้วยวิธีรุนแรง เผาบ้านและยุ้งฉางของชาวนานเพื่อบังคับย้ายชาวกะเหรี่ยงออกจากป่าใจ บิลลี่เป็นบุคคลสำคัญในการต่อสู้ครั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่สามารถใช้ภาษาไทยได้ดีที่สุด และยังมีฐานะเป็นลามให้กับชาวกะเหรี่ยง ซึ่งใช้เวลาการต่อสู้ในกระบวนการศาลเกือบ 3 ปี ก่อนศาลปกครองกลางจะเรียกพยานเขาให้ข้อมูลในสัปดาห์สุดท้ายของเดือนพฤษภาคม ปี 2557 แต่เพียง 1 เดือน ก่อนถึงวันนัดหมาย เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2557 บิลลี่แกนนำชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นพยานปากเอกของคดีกลับหายตัวไป โดยพยานที่พบเห็นบิลลี่เป็นครั้งสุดท้าย ระบุว่า เขาเห็นบิลลี่ถูกเจ้าหน้าที่อุทยานจับกุมตัวที่ด่านมะเร็ว อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี แต่ไม่รู้ว่าพาไปไหนต่อ บิลลี่หายตัวไปกว่า 5 ปี ก่อนถูกพบว่าเสียชีวิตแล้วจากการถูกฆาตกรรมอำพรางศพด้วยการเผาในถังน้ำมัน 200 ลิตร ที่พบบริเวณสะพานแขวนในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เมื่อเดือนเมษายน 2562 ทั้งนี้ บิลลี่เป็นสมาชิก อบต.ห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ใน

วันที่เขาหายตัวไป และเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2565 อัยการสูงสุดไดลงนามในความเห็นสั่งฟ้องนายชัยวัฒน์ ลิมลีจิตอักษร อดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และพวกรวม 4 คน รวม 9 ขอล่าอาชญา โดยหนึ่งในนั้นเป็นข้อหา “ร่วมกันมาผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน” “ร่วมกันมาผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน” ดังนี้

1. ร่วมกันมาผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อนและเพื่อจะเอาหรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดจากการที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนกระทำไว้

2. ร่วมกันโดยมีอาวุธข่มขืนใจโดยให้ผู้อื่นกระทำการใด ไม่กระทำการใด หรือจ่ายยอมต่อสิ่งใดโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจ

3. ร่วมกันหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นหรือกระทำความผิดด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกายเป็นเหตุให้ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวถูกกักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกายนั้นถึงแก่ความตาย

4. ร่วมกันทุจริตหรืออาชญากรรมใด ๆ แก่ศพหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพก่อนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น ในประการที่น่าจะทำการชันสูตรพลิกศพหรือผลทางคดีเปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2565 นายชัยวัฒน์ ลิมลีจิตอักษร ได้กลับเข้ามารับราชการอีกครั้ง และยังคงมีอายุราชการเหลืออีก 2 ปี (Amnesty International Thailand, 2020; ชัยยศ ยงค์เจริญชัย, 2019; ผู้จัดการออนไลน์, 2565; สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา, 2021)

กรณีการเสียชีวิตของชัยภูมิ ป่าแส

ชัยภูมิ ป่าแส หรือ “จະຸ” เป็นนักกิจกรรมเยาวชนชาวลาหู่ วัย 17 ปี 18 ปี ถือบัตรประจำตัวผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน (บัตรเลข 0) ที่ระบุอายุ 21 ปี เนื่องจากความผิดพลาดของข้อมูลตั้งแต่การสำรวจ กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนเชียงดาววิทยาคม มีความมุ่งมั่นในการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของกลุ่มคนชาติพันธุ์และคนไร้สัญชาติ ผ่านการดำเนินกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม เช่น ดนตรี ภาพยนตร์ และกิจกรรมวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อให้ทางไกลยาเสพติด นอกจากนี้ ชัยภูมิยังได้เป็นผู้นำในการฟื้นฟูการเดินเท้าของชาวลาหู่จนได้รับการยอมรับในหมู่บ้าน และ

เป็นผู้นำคณะเด็กและเยาวชนกลุ่มรักษาลาหูกจากบ้านกองผักปัง ออกแสดงในหลายพื้นที่ ชัยภูมิเคยให้สัมภาษณ์ว่าเรามีความฝันอยากให้เด็ก ๆ ในหมู่บ้านมีชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากในหมู่บ้านนั้นแวดล้อมไปด้วยปัญหายาเสพติด และต้องการเรียนจบปริญญาตรีเพื่อกลับมาเป็นครูสอนหนังสือเด็กในหมู่บ้าน แต่เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2560 ชัยภูมิถูกเจ้าหน้าที่ทหารบริเวณด่านบ้านรินหลวง อำเภอยางชุม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ไม่ไกลจากบ้านของเขาถึงเสียชีวิต โดยเจ้าหน้าที่ทหารที่ก่อเหตุกล่าวอ้างว่า พบหยาเสพติดจำนวน 2,800 เม็ด ซุกซ่อนในรถที่ชัยภูมิขับมา และชัยภูมิได้ขัดขืนการจับกุมและควักกระบี่จะขว้างใส่เจ้าหน้าที่ ทำให้เจ้าหน้าที่จึงได้ทำการวิสามัญฆาตกรรม ทั้งนี้กลับไม่สามารถตรวจสอบภาพบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจาก CCTV ได้ โดยศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เห็นว่าพลทหารซึ่งเป็นผู้ก่อเหตุยิงชัยภูมิ เป็นการกระทำเพื่อป้องกันตัวสมควรแก่เหตุ จึงไม่ถือเป็นการละเมิดต่อชัยภูมิ ศาลจึงพิพากษายกฟ้อง และไม่มีผู้ใดถูกดำเนินคดี อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2566 ศาลฎีกามีคำสั่งรับฎีกา คดี นาบอย ป่าแส (แม่ของชัยภูมิ) เป็นโจทก์ฟ้องกองทัพบก โดยศาลระบุว่า ฎีกาของโจทก์เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย จึงมีคำสั่งรับฎีกาไว้พิจารณาต่อไป (The Momentum, 2021; ไทยรัฐออนไลน์, 2566; ประชาไท, 2562a)

กรณีการเสียชีวิตของนายเดน คำแหล่ แกนนำชาวบ้านต่อสู้เรียกร้องในสิทธิที่ดินทำกิน จังหวัดชัยภูมิ

เดน คำแหล่ แกนนำชาวบ้านที่เป็นเพียงเกษตรกรชาวไร่นา คนธรรมดาในการต่อสู้เรียกร้องในสิทธิที่ดินทำกินซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่แก้ไขไม่ได้จนกระทั่งปี 2557 ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ประกาศนโยบาย "ทวงคืนผืนป่า" ซึ่งเป็นผลมาจากคำสั่ง คสช. ที่ 64/2557 ว่าด้วยเรื่อง การปราบปรามและการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และคำสั่ง คสช. ที่ 66/2557 ที่พูดถึงกรณีคนจน ผู้ยากไร้ ให้ดำเนินการโดยไม่ให้เกิดผลกระทบ ส่งผลให้ชาวมุขมโขงยาวถูกเจ้าหน้าที่รัฐขับไล่ที่ดิน ทวงคืนผืนป่า แต่เดน คำแหล่ แกนนำชาวบ้านต้องการปกป้องสิทธิในที่ดินทำกิน ไม่ยอมพาสมาชิกในชุมชนที่อาศัยกันอยู่เดิมซึ่งสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษออกจากพื้นที่ จึงได้เจรจากับภาครัฐทำให้มีการ

ชะลอการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พรอมเรียกร้องให้หาที่ดินในพื้นที่ดังกล่าวมาจัดสรรให้กับราษฎรผู้เดือดร้อนในรูปแบบ "โฉนดชุมชน" ที่ใช้หลักในการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินทั้งหมดรวมกัน โดยได้หนังสือชี้แจงข้อเท็จจริงเขาทำเนียบหลายครั้งและเข้าร่วมประชุมกับขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (พีมูฟ) รวมถึงได้มาพบปะกับนักเคลื่อนไหวที่กรุงเทพฯ เพื่อผลักดันให้มีแนวทางแก้ไขปัญหาระดับนโยบาย จนมีมติให้ชะลอการไล่รื้อจนกว่าจะมีกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง ก่อนเดิน คำแหง จะหายตัวไปเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2559 หลังจากเขาไปหาเก็บหน่อไม้ในบริเวณสวนป่าโคกยาว ซึ่งเป็นเขตรอยต่อระหว่างป่าสงวนแห่งชาติภูผาผักหนามและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว ซึ่งในต่อมาได้เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2560 มีการพบร่างของเดิน คำแหงในภายหลัง ซึ่งสาเหตุการหายตัวไปและเสียชีวิตก็ยังคงเป็นปริศนาที่ไม่มีใครถูกจับกุมดำเนินคดี (นันทชนก วงษ์สมุทร, 2018; ประชาไท, 2562b)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่เพียงเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องการเรียกร้องสิทธิของตนเองและผู้อื่นแล้ว ยังเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้พยายามปกป้องผู้อื่นจากความรุนแรงด้วย ที่สำคัญในบรรดาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในรอบหลายปีที่ผ่านมา ยังพบว่าฝ่ายรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐมีส่วนร่วมในฐานะฝ่ายกระทำความรุนแรงด้วย และยิ่งไปกว่านั้นในหลายๆ กรณีไม่พบว่ามีกลไกหรือผู้กระทำความผิดจนเป็นเหตุที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมลอยนวลพ้นผิด (impunity) จนกลายเป็นอภิสิทธิปลอดความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ⁵ เมื่อฝ่ายรัฐเป็นส่วนหนึ่งของความรุนแรง ขณะที่ประชาชนผู้ปกป้องตนเองและผู้อื่นยังต้องเผชิญกับความรุนแรงเสียเองด้วย ประเด็นปัญหาก็คือ จะขยายการปกป้องพลเรือนได้อย่างไร

โครงการวิจัยนี้ต้องการนำเสนอแนวคิดการปกป้องพลเรือนที่ตกอยู่ในสถานการณ์ ความขัดแย้งรุนแรงโดยพลเรือนด้วยกันเองด้วยการไม่ใช้อาวุธ

⁵ สำหรับแนวคิดนี้ โปรดดู ThaiPublica. (2016, 11 ตุลาคม). ธงชัย วินิจจะกูล บททดลองนำเสนอว่าด้วยนิติรัฐแบบไทยๆ กับอภิสิทธิ์ปลอดความผิดและความเข้าใจสิทธิมนุษยชนอย่างผิดเพี้ยนในสังคมไทย. <https://thaipublica.org/2016/10/impunity-thongchai/>

(unarmed civilian protection- UCP) ในฐานะส่วนหนึ่งของปฏิบัติการสันติวิธีในการคลี่คลายความขัดแย้ง การปกป้องเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการความขัดแย้งเพื่อไม่ให้ขยายขอบเขตออกไป โดยการสำรวจประสบการณ์การปกป้องโดยพลเรือนในประเทศไทยว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงโอกาสและความท้าทายในการนำแนวคิด UCP มาใช้ในประเทศไทย

1.2 คำถามการวิจัย

อะไรคือโอกาสและความท้าทายของแนวปฏิบัติของ UCP ในบริบทความขัดแย้งและการเมืองไทย?

1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) รวบรวมเรื่องราวการปกป้องตัวเองและคนอื่นในสถานการณ์ความขัดแย้งในช่วงที่ผ่านมา ตั้งแต่ที่สังคมไทยเริ่มมีความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้ ในปี พ.ศ. 2547 จนกระทั่งปัจจุบัน พ.ศ. 2565 ที่มีทั้งความขัดแย้งทางการเมืองและความขัดแย้งจากกรณีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่
- 2) วิเคราะห์วิธีการปกป้องตัวเองและคนอื่นในความขัดแย้งว่าสามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้อย่างไร มีเงื่อนไขอะไรที่เป็นตัวช่วยเสริม
- 3) สื่อสารกับสังคมและสร้างการเรียนรู้เรื่องการปกป้องเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงจากความขัดแย้ง

1.4 วิธีวิจัย

UCP ไม่ใช่ภาษาที่ใช้กันทั่วไปและคุ้นเคยในสังคมไทย และการต่อสู้อย่างสันติวิธี (Nonviolent action) ถูกมองว่าเป็นการต่อสู้ของมวลชนมากกว่าการปกป้องพลเรือน ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตรวจสอบเหตุการณ์และรูปแบบการคุ้มครองพลเรือนที่ริเริ่มโดยกลุ่มอาสาสมัครและประชาชนที่มีความขัดแย้งในสถานการณ์ความขัดแย้งต่าง ๆ เนื่องจากการทำรายการกายมีความเชื่อมโยงอย่าง

ใกล้ชิดกับความรุนแรงเชิงโครงสร้าง การจัดการกับการคุ้มครองพลเรือนจากผลกระทบของความรุนแรงเชิงโครงสร้าง จึงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากความเปราะบางในบริบทของไทย โดยสรุป การศึกษาในประเทศไทยนี้ ควรให้ความสำคัญกระจ่างเกี่ยวกับ UCP ในความขัดแย้งที่มีความรุนแรงต่ำ แต่ยังมี ความรุนแรงเชิงโครงสร้างหลายประการ การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ของรัฐ การแบ่งขั้วทางการเมือง และความกังวลเกี่ยวกับการไม่ใช้ความรุนแรง

การศึกษาจะย้อนกลับไปดูเหตุการณ์ความขัดแย้งสำคัญ ๆ ที่ผ่านมามาในสังคมไทยว่ามีการหลีกเลี่ยงความรุนแรงอย่างไรและผู้คนที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งมีวิธีการปกป้องตัวเองและคนอื่นอย่างไร ขณะเดียวกัน ก็จะอาศัยความรู้จากสังคมนานาชาติที่มีการสรุปเป็นบทเรียนเอาไว้มากอ้างอิง เป็นการขยายขอบเขตของความรู้ในเรื่องนี้ออกไปให้กว้างขวาง เพื่อที่จะสามารถสื่อสารให้สังคมไทยรับรู้และพัฒนาเป็นวิถีทางที่ควรยึดถือปฏิบัติกันเมื่อมีความขัดแย้งเพื่อลดเงื่อนไขที่จะก่อให้เกิดความรุนแรงลง

การศึกษาเริ่มจากการแบ่งความขัดแย้งเป็น 3 ประเด็นใหญ่ คือ (1) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นทั้งปัญหาทางการเมืองอัตลักษณ์ ภูมิภาค (Ethno-political / Sub-regional conflict) ที่นำไปสู่การต่อสู้กับฝ่ายรัฐและทำให้ปัญหาภาคใต้ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนสูง (2) ความขัดแย้งทางการเมือง (political conflict) ซึ่งเป็นความขัดแย้งในระดับของการแบ่งขั้วทางการเมือง (political polarization) รวมทั้งการแย่งชิงแบ่งขั้วที่เกิดขึ้นในสังคม และ (3) ความขัดแย้งในด้านการพัฒนาและประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะให้ความสนใจกลุ่มชนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาทั้งนี้โดยตระหนักว่าในความเป็นจริงความขัดแย้งทั้งสามมิติข้างต้นตนย่อมมีเชื่อมโยงกัน ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้

วิธีเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความขัดแย้งทั้ง 3 ประเด็น โดยมุ่งเน้นไปที่ผู้ที่เคยเข้าไปมีบทบาทในการปกป้องในความขัดแย้ง จำนวน จำนวน 11 คน ได้แก่ นักกิจกรรมทางการเมือง คนทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม ผู้สื่อข่าว พระสงฆ์ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

และเจ้าหน้าที่ทหาร รวมทั้งการสนทนากลุ่มกับหน่วยงานด้านความมั่นคงจำนวน 10 คน

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มข้างต้นมาทบทวนเป็นว่า ปฏิบัติการ UCP ที่ผ่านมามีปัญหาอะไรบ้าง ใครได้รับผลกระทบอย่างไร มีอันตรายอย่างไร แลวนำมาสนทนากลุ่ม (focus group) สองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักกิจกรรม และกลุ่มนักวิชาการ (กลุ่มละ 7-8 คน) เพื่อจัดทำเป็นข้อสรุปเบื้องต้น แลวนำเสนอในงานสัมมนาโต๊ะกลมซึ่งมีนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านความรุนแรงและสันติวิธีเพื่อให้พวกเขาวินิจฉัยเพื่อพัฒนาเป็นรายงานวิจัยต่อไป

1.5 นิยามศัพท์

UCP “การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “การปกป้องพลเรือน” คือ การที่พลเรือนปกป้องพลเรือนด้วยกันเองที่ตกอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงโดยไม่ใช้อาวุธ มีทั้งกรณีพลเรือนนานาชาติปกป้องพลเรือนในพื้นที่ขัดแย้ง พลเรือนในพื้นที่ปกป้องกันเอง และบางครั้งพลเรือนในพื้นที่ปกป้องพลเรือนนานาชาติ งานปกป้องเหล่านี้จะทำโดยยึดสันติวิธีและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

บทที่ 2

แนวคิด UCP และงานศึกษาที่ผ่านมาในสังคมไทย

แม้ว่าการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงจะเป็นที่รู้จักของสาธารณชนทั่วไปในประเทศไทย แต่คำว่า “การปกป้องพลเรือนที่ไม่ติดอาวุธ” ไม่ใช่ภาษาที่คุ้นเคยในฐานะที่เป็นสังคมแห่งความขัดแย้งที่มีความรุนแรงน้อย แต่ความรุนแรงเชิงโครงสร้างยังคงมีอยู่ รัฐไทยผูกขาดการคุ้มครองในความขัดแย้งทั้งหมด ความเปราะบางท่ามกลางความขัดแย้งแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างการทำร้ายร่างกายและความรุนแรงเชิงโครงสร้างจากการปราบปรามทางการเมืองและอคติทางสังคม

การศึกษานี้ใช้แนวคิดที่ว่า การคุ้มครองพลเรือนที่ปราศจากอาวุธสามารถช่วยลดความขัดแย้งที่มีแนวโน้มรุนแรงได้ และพลเรือนหรือชุมชนสามารถแบ่งปันการป้องกันจากความรุนแรงได้ สันนิษฐานว่า การต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรงมักมีองค์ประกอบของการป้องกัน ดังนั้น จึงกำหนดให้เข้าใจว่าการป้องกันถูกใช้อย่างไรท่ามกลางความขัดแย้งโดยผู้มีบทบาทในท้องถิ่นในประเทศไทย และเพื่อสำรวจว่า ภาษา (และกลยุทธ์) ของการคุ้มครองพลเรือนที่ปราศจากอาวุธสามารถเป็นเครื่องมือในการทำให้เกิดความขัดแย้งที่ดีขึ้นได้หรือไม่ การจัดการประสบการณ์ในการคุ้มครองพลเรือน ถูกย้อนกลับไปผ่านเหตุการณ์ความขัดแย้งที่สำคัญที่เลือกไว้ ซึ่งรวมถึงความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และการเมืองในภาคใต้ การประท้วงและความตึงเครียดทางการเมือง และความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ด้วยเหตุนี้ เราจะใช้ชุดการเจรจากับเจ้าหน้าที่และนักเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมาและล่าสุดและขอบทพ้องของการคุ้มครองพลเรือนท่ามกลางความขัดแย้งในประเทศไทย

2.1 แนวคิดการปกป้องพลเรือนโดยไม่ติดอาวุธ (Unarmed Civilian Protection-UCP)

UCP ย่อมาจาก “Unarmed Civilian Protection⁶” หรือ “การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “การปกป้องพลเรือน” คือ การที่พลเรือนปกป้องพลเรือนด้วยกันเองที่ตกอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงโดยไม่ใช้อาวุธ มีทั้งกรณีพลเรือนนานาชาติปกป้องพลเรือนในพื้นที่ขัดแย้งพลเรือนในพื้นที่ปกป้องกันเอง และบางครั้งพลเรือนในพื้นที่ปกป้องพลเรือนนานาชาติ งานปกป้องเหล่านี้จะทำโดยยึดสันติวิธีและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

ในหลายพื้นที่ที่มีความขัดแย้งรุนแรงระหว่างหน่วยงานทหารของรัฐบาลและกองกำลังติดอาวุธที่ต่อต้านรัฐบาล พลเรือนจะตกอยู่ท่ามกลางการต่อสู้และในบางครั้งเป็นเป้าหรือถูกใช้เป็นโล่กำบัง พลเรือนที่ได้รับความรุนแรงท่ามกลางความขัดแย้งอาจเป็นได้ทั้งการตกเป็นเหยื่อในการสู้รบในระหว่างการหลบหนีหรือสืบทายการถูกสังหารโดยไม่เลือกหน้า การถูกลักพาตัวหรือทำให้สูญหาย สำหรับผู้หญิงอาจพบกับความรุนแรงทางเพศ พลเรือนที่ตกอยู่ในอันตรายอาจเป็นผู้ที่ทำงานสันติภาพหรือนักปกป้องสิทธิมนุษยชนทำงานอยู่ในพื้นที่และอาจตกเป็นเป้าของทั้งสองฝ่ายที่เผชิญหน้ากันอยู่ รวมทั้งกลุ่มผู้ประท้วงที่อาจเผชิญกับการสลายการชุมนุม ความรุนแรงท่ามกลางความขัดแย้งอาจหมายถึงแรงกดดันอย่างอื่น นอกเหนือจากการถูกทำร้ายร่างกาย อาจรวมถึงความทุกข์ยากจากการขาดแคลนสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในพื้นที่ขัดแย้งหรือระหว่างการหนีภัยจากการสู้รบ ในสถานการณ์ที่ความขัดแย้งไม่ได้มีการสู้รบโดยตรงความรุนแรงอาจเกิดขึ้นจากการรังเกียจเดียดฉันท์อัน

⁶ ดูรายละเอียดคู่มือใน Oldenhuis, H. F., Ellen, Carriere, R. W., Thor, Frisch, A., & Duncan, M. (2021). *Unarmed Civilian Protection: Strengthening Civilian Capacities to Protect Civilians against Violence* (2nd ed.). Nonviolent Peaceforce.

[https://nonviolentpeaceforce.org/wp-](https://nonviolentpeaceforce.org/wp-content/uploads/2024/09/2021_Course_Manual_Full.pdf)

[content/uploads/2024/09/2021_Course_Manual_Full.pdf](https://nonviolentpeaceforce.org/wp-content/uploads/2024/09/2021_Course_Manual_Full.pdf) คู่มือนี้เกิดจากความร่วมมือของ The United Nations Institute for Training and Research (UNITAR) และ Nonviolent Peaceforce เผยแพร่ครั้งแรกในปี 2015 ฉบับที่เผยแพร่ปัจจุบันเป็น ฉบับที่ 2

Opportunities and Challenges

เนื่องจากเชื้อชาติ ศาสนาและการแยกตัวทางการเมืองที่ส่งผลต่อการเลือกปฏิบัติ ในกระบวนการยุติธรรม

UCP หรือการปกป้องพลเรือน เป็นการผสมผสานวิธีการ หลักการ และทักษะของสันติวิธี พลเรือนที่ได้รับการฝึกฝน จะประสานงานกับคนในพื้นที่และหาวิธีลดความรุนแรงและปกป้องผู้คนที่ถูกคุกคามรวมทั้งสร้างกลไกสันติภาพของพื้นที่ให้เข้มแข็งขึ้น ดังเช่น บุคคลที่ทำงานปกป้องพลเรือนจะร่วมงานกับคนและชุมชน ในการคุ้มครองคนที่ต้องออกจากบ้านเนื่องจากหนีความรุนแรงด้วยการปรากฏตัวเป็นสักขีพยาน บางครั้งการปรากฏเพื่ออยู่เป็นเพื่อนกับคนที่ตกอยู่ในอันตรายอาจทำต่อเนื่องกันเป็นเวลาหลายเดือน คนที่ทำงานปกป้องพลเรือนอาจใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น การเฝ้าตรวจสอบจุดตกกลางหยุดยิง การติดตามผู้อยู่ในสถานะอันตราย การควบคุมข่าวลือ และการเพิ่มขีดความสามารถในการปกป้องพลเรือน

ภาพที่ 1 ชาวบานและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานปกป้องพลเรือนนานาชาติ

ที่มา: Nonviolent Peaceforce twitter cited in Hewitt (2018)

การปกป้องพลเรือนสามารถนำมาใช้ได้ในพื้นที่ต่าง ๆ ของความขัดแย้ง และการสร้างสันติภาพ ทั้งช่วงต้นๆ เพื่อไม่ให้ความรุนแรงขยายมากขึ้น ช่วงที่ความ

รุนแรงกำลังยกระดับเพื่อลดความตึงเครียด และในช่วงปลายเพื่อช่วยสนับสนุนสัญญาสันติภาพและสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับงานสร้างสันติภาพ

งานปกป้องพลเรือนโดยทั่วไป เริ่มต้นจากการฟังความต้องการของประชาชน ในเรื่องของการรับการปกป้องและแสวงหาทรัพยากรบุคคลในพื้นที่ในการทำงานสร้างสันติภาพ ต่อจากนั้นก็จะพยายามรักษาคนทำงานเหล่านี้ไว้และช่วยเพิ่มขีดความสามารถให้กับคนทำงานด้านนี้ ที่สำคัญที่สุดคือเสริมสร้างความสามารถของคนในพื้นที่เพื่อที่จะเป็นเจ้าของงานปกป้องพลเรือนเอง

เป้าหมายของการปกป้องพลเรือน คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย หรือ 'พื้นที่ปลอดภัย' สำหรับพลเรือนเพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองและช่วยปกป้องผู้ที่อาจตกอยู่ในอันตรายในชุมชน การดำเนินการมีทั้งแบบเฉพาะกิจและแบบต่อเนื่อง แบบเฉพาะกิจจะทำเมื่อความรุนแรงกำลังเกิดขึ้นอย่างเข้มข้น เป้าหมายคือหาวิธียับยั้งความรุนแรงนั้นหรือบรรเทาผลกระทบต่อประชาชน แบบต่อเนื่องมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้คนที่อยู่ท่ามกลางความรุนแรงเรียกคืนศักดิ์ศรีของตนเองและช่วยให้สภาพการดำรงชีวิตดีขึ้น งานนี้มักจะเกี่ยวข้องกับการเยียวยา งานแบบต่อเนื่องจะเป็นโครงการระยะยาวและมุ่งช่วยผู้คนที่ต้องอาศัยอยู่กับผลกระทบของการถูกละเมิดรูปแบบต่าง ๆ

ภาพที่ 2 กลุ่มผู้หญิงกำลังลาดตระเวนโดยไม่ติดอาวุธ เพื่อปกป้องผู้หญิงและเด็กจากการถูกทำร้าย

ที่มา Nonviolent Peaceforce website (n.d.)

การปกป้องพลเรือนทำกันได้อย่างไร อาจสงสัยได้ว่า พลเรือนไม่ติดอาวุธจะสามารถลดความรุนแรงและปกป้องผู้อื่นได้อย่างไร แทนที่จะใช้อาวุธ คนที่ทำงานปกป้องใช้วิธีการปรากฏตัวหรือประทับตัวพลเรือนที่อยู่ในความเสี่ยง สร้างเครือข่ายกับคนหลายกลุ่ม สร้างการยอมรับจากชุมชน การรวมสนทนาหาทางออก รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับราคาของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความรุนแรง ทั้งหมดนี้เพื่อแสดงให้เห็นตัวอย่างของสันติวิธีท่ามกลางความรุนแรง เป็นวิธีที่ทำให้คนในพื้นที่เห็นทางเลือกในการรับมือกับสถานการณ์ที่เป็นภัยกระบวนการยุติธรรมและการแข่งขันทางการเมือง เป็นต้น

นิยามคำสำคัญ

1. การปกป้อง

ความหมายของ “การปกป้อง” โดยทั่วไปจะครอบคลุมทุกกิจกรรมที่มีเป้าหมายมุ่งสู่การพิทักษ์ศักดิ์ศรีและสิทธิให้คนทุกคนตามเจตนารมณ์ของสิทธิมนุษยชน การปกป้อง จะเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมให้เกิดการเคารพเพื่อนมนุษย์ทุกคน และรวมถึงการบรรเทาสถานการณ์ที่มีการละเมิดเกิดขึ้น นิยามนี้ครอบคลุมกว้างขวางและใช้ได้กับทุกกรณีที่มีการพยายามช่วยให้คนเข้าถึงสิทธิของตน เช่น การได้รับการรักษาโรคต่าง ๆ การมีเสรีภาพในการเคลื่อนที่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการทำให้คนที่ทำงานด้านการพัฒนาตระหนักในภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ ภัยท่ามกลางสงครามหรือภัยจากความขัดแย้งที่รุนแรง ขณะเดียวกันก็มองเห็นโอกาสที่จะช่วยลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามดังกล่าว

สำหรับความหมายของการปกป้องในกรอบของ การปกป้องโดยพลเรือนด้วยการไม่ใช้อาวุธ หรือ UCP นั้นอาจแบ่งให้ชัดเจนโดยแยกเป็น 4 ลักษณะเริ่มจากเงื่อนไขแวดล้อมไปสู่ตัวพลเรือนที่เป็นเป้าหมายของการปกป้อง

Opportunities and Challenges

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ 1-4
ที่มา: Oldenhuis et al. (2021)

ลักษณะแรก การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการปกป้อง เป็นงานระยะยาวที่มุ่งจะสร้างสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกให้เกิดเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการปกป้องสิทธิมนุษยชน การเสนอนโยบายและสนับสนุนการปฏิบัติตามปฏิญญาสากลต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของการปกป้องในลักษณะนี้ อาจจะไม่ได้เจาะจงไปที่การละเมิดเฉพาะเรื่อง แต่เป็นการสร้างระบบที่เปลี่ยนทัศนคติของคนในสังคม เสริมสร้างธรรมาภิบาลเพื่อลดโอกาสที่จะเกิดการละเมิดต่อไปในอนาคต

ลักษณะที่สอง การปกป้องด้วยหลักสิทธิมนุษยชน เป็นปฏิบัติการเพื่อปกป้องและเสริมสร้างการเคารพสิทธิมนุษยชนโดยตรง มีจุดมุ่งหมายที่จะให้รู้ถึงการละเมิดและความไม่เป็นธรรมเพื่อที่จะปฏิรูปโครงสร้างที่สร้างความเสียหายหรือ

ปล่อยให้มีการละเมิดได้ ตัวอย่างงานทางด้านนี้ เช่น การรณรงค์ความเสมอภาคทางสิทธิของทั้งหญิงและชาย การช่วยให้ชนกลุ่มน้อยเข้าถึงขบวนการยุติธรรม องค์กรสิทธิมนุษยชนและหน่วยงานด้านการพัฒนาหลายกลุ่มจะทำงานปกป้องในลักษณะนี้

ลักษณะที่สาม การปกป้องทางมนุษยธรรม เป็นการทำงานจัดหาปัจจัยสัให้แก่ประชาชนที่ประสบภัยต่าง ๆ เป็นการตอบสนองทันทีต่อสถานการณ์ความรุนแรงหรือภัยจากวิกฤตอื่น ๆ เข้าข่ายการบรรเทาปัญหาทางมนุษยธรรม ไม่ใช่เป็นการปกป้องการประสพภัยแต่เป็นการช่วยผู้คนที่ประสบภัยแล้ว ตัวอย่างงานทางด้านนี้ เช่น การจัดส่งยารักษาโรคให้แก่ผู้คนที่รอดมาจากความรุนแรงเพื่อที่จะไม่ประสพภัยมากขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง และการให้ข่าวสารที่จะช่วยชีวิตผู้ที่ประสบภัยธรรมชาติ องค์กรมมนุษยธรรมส่วนใหญ่ทำงานปกป้องลักษณะนี้

ลักษณะที่สี่ การปกป้องทางกายภาพ เป็นลักษณะการปกป้องที่ใกล้ชิดตัวพลเมืองผู้เสี่ยงภัยมากที่สุด เป็นการปกป้องทางกายภาพไม่ให้เกิดภัยอันตรายโดยตรง การปกป้องทางกายภาพ รวมถึงการแทรกแซงไม่ให้ภัยมาถึงหรือการลดความรุนแรงให้น้อยลง โดยปกติแล้ว งานลักษณะนี้จะเป็นหน้าที่ของทหารและตำรวจ แต่ปัจจุบันพบว่า พลเรือนที่ไม่ติดอาวุธทำงานลักษณะนี้มากขึ้นทั้งในกรอบการรักษาสันติภาพ (peacekeeping) ของสหประชาชาติและกรอบการทำงานขององค์กรชุมชน ซึ่งสะท้อนความจริงว่างานปกป้องลักษณะนี้ยังขาดบุคลากรที่จะปกป้องพลเรือนให้ปลอดภัยอย่างทั่วถึง ตัวอย่างงานในลักษณะนี้ในประเทศไทย เช่น สันติอาสาสมัครพิพยาน ศูนย์เฝ้าระวังความรุนแรงในการประท้วง การควบคุมตนเองของผู้ประท้วง การผลักดันพื้นที่ปลอดภัย เป็นต้น การปกป้องพลเรือน/UCP จะทำงานในทั้งสี่ลักษณะ แต่จะเน้นการทำงานในลักษณะที่สี่นี้

ภาพที่ 4 นักศึกษากลุ่ม “ดาวดิน” เขาขวางไม่ให้เจ้าหน้าที่สลายการชุมนุมชาวบ้าน
ที่มา: Roengrit Kongmuang (2016)

2. พลเรือน

พลเรือน หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกองกำลังติดอาวุธ เช่น ทหาร ตำรวจ กองกำลังต่อสู้กับรัฐฯ UCP เป็นการทำงานโดยพลเรือนเพื่อพลเรือน หัวใจของการทำงานคือการเป็นหุ้นส่วนระหว่างทีม UCP กับองค์กรสาธารณะประโยชน์ในพื้นที่ ในบางโอกาสอาจรวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยงานด้านความมั่นคง และองค์กรมนุษยธรรม การเป็นหุ้นส่วนนี้รวมถึงการที่องค์กรในพื้นที่เชิญองค์กรทำงานปกป้องพลเรือนจากที่อื่นเข้ามาทำงานในพื้นที่ด้วย การเป็นหุ้นส่วนวางอยู่บนฐานของความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนทั่วโลก ที่ได้เคยสัมผัสความรุนแรงในพื้นที่ของตน พร้อมทั้งได้หลบหนีภัยของคู่ขัดแย้งที่ติดอาวุธในฐานะเป็นกลุ่มเดียวที่จะให้การปกป้องและสร้างสันติภาพในพื้นที่ขัดแย้งรุนแรง สุดท้ายเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้นำ

Introducing Unarmed Civilian Protection in Thai Society

และองค์กรภาคประชาสังคมในการเพิ่มบทบาทเป็นผู้สร้างและผู้รักษาสันติภาพ ในทางปฏิบัติมีบางครั้งที่ความหมายของพลเรือนอาจจะคลุมเครือบาง เนื่องจากในพื้นที่ซึ่งมีความขัดแย้งมานาน อาจมีพลเรือนที่ทำงานให้หน่วยงานหรือกลุ่มที่ใช้อาวุธ ถึงแม้ตัวเองไม่ได้ถืออาวุธ งานปกป้องบางทีก็เลือกไม่ได้ว่าพลเรือนนั้นเป็นฝ่ายไหน

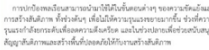

ภาพที่ 5 ตัวอย่างการปรากฏตัวของกลุ่มสันติอาสาสมัครก๊อปปี้ยานในฐานะฝ่ายที่ 3
ที่มา: นารี เจริญผลพิริยะ, กลุ่มสันติอาสาสมัครก๊อปปี้ยาน

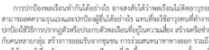
3. ไม่ติดอาวุธ

ในบริบทของ UCP ไม่ติดอาวุธ หมายถึง การไม่ใช้หรือพกพาอาวุธ บุคลากรขององค์กร UCP ต่างๆ จะไม่มีอาวุธติดตัวในขณะทำงานเพื่อใช้ปกป้องตัวเองหรือพลเรือนที่ไปให้ความช่วยเหลือ เป็นการส่งสัญญาณที่ชัดเจนว่าตนไม่ได้อยู่ในความขัดแย้งและไม่ได้เป็นภัยต่อใคร บุคลากร UCP จะเป็นป่าน้อยกว่าผู้ที่ถืออาวุธ และอาจสามารถเข้าทำงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ห้ามเข้าสำหรับกลุ่มติดอาวุธ สำหรับคนทำงานปกป้อง การไม่ติดอาวุธนั้น ชัดเจนทั้งความคิดและการปฏิบัติ แต่การจะตัดสินได้ว่าพลเรือนที่อยู่ในสถานการณ์ขัดแย้งว่าติดอาวุธหรือไม่บางกรณีไม่ชัดเจน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่บางครั้งแยกไม่ออกระหว่างคนติดอาวุธกับไม่ติดอาวุธ เนื่องจากการใช้วัตถุอื่นเป็นอาวุธ เช่น มีด ขวาน หอก จะถูกใช้ในงานชีวิตประจำวันด้วยในการจับสัตว์ ฟันต้นไม้ ถางป่า เป็นต้น หรือบางกลุ่มอาจจะดูเหมือนว่าไม่ติดอาวุธแต่แท้จริงเป็นส่วนหนึ่งของกองกำลังต่าง ๆ และซ่อนอาวุธไว้ การให้การปกป้องจึงต้องพิจารณาเงื่อนไขรอบด้านประกอบด้วย

การปกป้องพลเรือนในสถานการณ์ขัดแย้งรุนแรงเป็นอีกมิติหนึ่งของสันติวิธี ในสังคมไทย เราอาจจะเคยชินกับการพึ่งพิงหน่วยงานรัฐเพื่อการปกป้อง เช่น ตำรวจ หรือทหารที่ติดอาวุธเป็นปกติ และอาศัยยุทธวิธีทางทหารเป็นหลัก อาจมีการพัฒนาอาสาสมัครในชุมชนเพื่อปกป้องและได้รับอาวุธเอาไว้เป็นเครื่องมือเท่ากับเป็นพลเรือนติดอาวุธ โครงการวิจัยเพื่อการนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนด้วยการไม่ใช้อาวุธต่อสังคมไทย มุ่งสร้างความเข้าใจกันใหม่ว่า การปกป้องไม่ได้เป็นบทบาทที่จำกัดอยู่ภายใต้หน่วยงานภาครัฐ กับทั้งยังมีวิธีการปกป้องที่ไม่ต้องใช้อาวุธที่สามารถเรียนรู้ได้ และไม่ควรลืมนิวาสันติวิธีในการต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจะมีมิติของการปกป้องอยู่ในตัวเองด้วย การปกป้องโดยพลเรือนด้วยการไม่ใช้อาวุธเป็นกลไกหนึ่งของการจัดการกับความขัดแย้งไม่ให้ขยายตัวและยกระดับความรุนแรงเพิ่มขึ้น

[illegible]

งานปกป้องผลประโยชน์คือหัวใจไม่แพ้กันจากการให้รางวัลต่อการขอประจักษ์
ในเรื่องของการบริการปกป้องและรักษาทรัพยากรบุคคลในขั้นนี้ในการทำ
สวามิภักดิ์ ต่อจากนั้นก็จะพยายามรักษากฎหมายมาจนถึงขั้นนี้และช่วย
พิจารณาความสามารถให้กับคนทำงานด้านนี้ ที่ซึ่งผู้พิทักษ์สิทธิเสรีภาพ
ขอคนในขั้นนี้ที่เมื่อจะเป็นเจ้าของมาปกป้องสิทธิของเขา

[illegible]

การปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างดี อาจส่งผลดีต่อพลเมืองในอุตสาหกรรม
สามารถลดความรุนแรงและปกป้องผู้ใช้ได้อย่างดี แม้ที่จะใช้กฎหมายที่เท่า
กันเพื่อใช้กับทุกการกระทำที่ละเมิดการพิทักษ์สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา
ก็ยังคงยากอยู่ อย่างไรก็ตามหลังจากการพิจารณาว่าความรุนแรงทางอาชญากรรม รวมถึง
การใช้ความรุนแรงในทรัพย์สินทางปัญญาจะมีความเสียหายที่เกิดขึ้นกับภาคการเกษตร ที่หมด
เพื่อลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ใช้ที่มาจากความรุนแรง เป็นวิธีที่ดีที่สุดใน
ที่นี้เพื่อหาข้อดีในการป้องกันและลดผลกระทบที่เป็นอันตรายทางอาชญากรรมและ
การละเมิดทางกฎหมาย เป็นต้น

การปกปิด

ความหมายของ "การปฏิบัติ" โดยทั่วไปจะครอบคลุมถึงการกระทำที่เป็น
 ธรรมชาติที่ปฏิบัติกันโดยทั่วไปและยังได้ถูกบุคคลบางคนกระทำได้เป็นพิเศษ
 เช่น การปฏิบัติโดยคนเหล่านี้ อาจจะรวมถึงวิธีการทางเทคนิคที่คนเคย
 ศึกษามา และรวมถึงการปฏิบัติทางเทคนิคที่มีการจดบันทึกไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม
 ครอบคลุมถึงการกระทำโดยทั่วไปที่บุคคลที่กระทำมีความชำนาญเป็นพิเศษ
 เช่น การปฏิบัติที่เรียกว่าการปฏิบัติอย่าง การปฏิบัติทางเทคนิคพิเศษ เป็นต้น
 นอกจากนี้ยังรวมถึงการปฏิบัติที่กระทำโดยคนบางคนที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ
 ที่เรียกว่าเป็น "ผู้ปฏิบัติ" ซึ่งเป็นการกระทำที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ
 ที่บุคคลบางคน และมีความชำนาญเป็นพิเศษในการปฏิบัติโดยคนบางคน
 ภาควิชาการ

ลักษณะแรก การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการป้องกัน เป็นงานระยะยาวที่ไม่ใช่
สร้างสภาพแวดล้อมที่เข้ามามีชีวิตใหม่เป็นงานในด้านการป้องกันอิทธิพลจากภายนอก
การเสนอนโยบายและสนับสนุนการปฏิบัติตามกฎระเบียบจากต่างประเทศ เป็นส่วนหนึ่งของ
ของการทำป้องกันอิทธิพลนี้ อาจจะเป็นวิธีเฉพาะซึ่งให้การระดมเงินทุนเพื่อ สนับสนุน
การดำเนินงานกับเส้นกั้นเขตของงานในสังคม เสริมสร้างธรรมชาติของเป้าหมาย
โดยการทำเกิดการระดมทุนต่อไปในอนาคต

และเสริมสร้างการเคารพสิทธิมนุษยชนโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้การละเมิด และความไม่เป็นธรรมที่จะใช้ปฏิรูปโครงสร้างเพื่อพัฒนาสิทธิมนุษยชนต่อไป การละเมิดได้ ตัวอย่างแรกคือนักเคลื่อนไหวในการรณรงค์ความเสมอภาคทางสิทธิของหญิง พิณและซาร่า การต่อต้านกลุ่มก้อนเพื่อขจัดความรุนแรง การละเมิดสิทธิมนุษยชน และหน่วยงานด้านการพัฒนาหลายกลุ่มจะทำงานกับป้องกันนักเคลื่อนไหว

ลักษณะที่สาม การปกป้องตามนุษยธรรม เป็นการกำหนดให้ปัจเจกผู้ใดก็ต่อเมื่อการกระทำใดๆ เป็นการละเมิดต่อสิทธิที่ต่อตามการพิจารณาและประโยชน์ทางวัตถุถึงขั้น จำเป็นต่อการปรับปรุงความยุติธรรม ไม่ใช่เป็นการปกป้องการประนีประนอมเป็นทางเลือกผู้คนที่ประสบกับแล้วด้วยอำนาจจากด้านนี้ แต่การกำหนดสิทธิภายใต้เงื่อนไขที่ต่อจากกฎหมายและสิ่งที่จะเป็นประโยชน์มากที่สุดสำหรับปัจเจก และมีการพิจารณาว่าหากจะเพิ่มผู้ใดที่ประสบกับอันตรายซ้ำ ต่อการละเมิดแล้วนั้นไม่จำเป็นหากปกป้องลักษณะนี้

[illegible]

Press Esc to exit full screen

การนำเอกสารไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต ถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย
 มาตรา ๓๒๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยจะดำเนินคดีได้ทั้งกรณีการ
 Creating Safe Space : Strengthening Unarmed Civilian Protection
 (https://nvpcenter-peace.org/qr/)

รหัส QR นี้ : <https://nvpcenter-peace.org/qr/>

อ้างอิง

เอกสารอ้างอิง : Unarmed Civilian Protection : Strengthening Unarmed
 Capacities to Protect Civilians Against 2015 SmartWar Report
 The United Nations Institute for Training and Research (UNITAR) has
 Nonviolent Peaceforce (NP)

ดาวน์โหลดเอกสารได้ที่
www.nonviolentpeaceforce.org
 หรือ QR-Code

ที่มาภาพ

ภาพที่ ๑ : การนำเอกสารไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต ถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย
 มาตรา ๓๒๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยจะดำเนินคดีได้ทั้งกรณีการ
 Creating Safe Space : Strengthening Unarmed Civilian Protection
 (https://nvpcenter-peace.org/qr/)

ภาพที่ ๒ : รหัส QR นี้ : <https://nvpcenter-peace.org/qr/>

ภาพที่ ๓ : รหัส QR นี้ : <https://nvpcenter-peace.org/qr/>

ภาพที่ ๔ : รหัส QR นี้ : <https://nvpcenter-peace.org/qr/>

ภาพที่ ๕ : รหัส QR นี้ : <https://nvpcenter-peace.org/qr/>

-UCP
**UNARMED
CIVILIAN
PROTECTION**

แนวทางการปกป้องพลเรือนไม่ติดอาวุธ

29

2.2 การศึกษา UCP ในประเทศไทย

ปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในประเทศไทย: ศึกษากรณี ศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ โดย ปัญญา พรหมณเฑาะว์ (2560)

จากการทบทวนบริบทการศึกษา UCP ในไทย ปรากฏการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในประเทศไทย : ศึกษากรณี ศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ” โดย ปัญญา พรหมณเฑาะว์ (2560) ซึ่งมุ่งศึกษาเพื่อทำความเข้าใจการทำงานของศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมือง (Coalition Center of Thailand Violence Watch: CCTVW) ช่วงสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ในฐานะตัวอย่างของการปฏิบัติการของสามัญชนพลเมืองกับการติดตามดูแลเพื่อสร้างเงื่อนไขลดทอนความเสี่ยงความรุนแรง ซึ่งถือเป็นปฏิบัติการภายใต้กรอบปฏิบัติการรักษาสันติภาพโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธ (Unarmed Civilian Peacekeeping: UCP)

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์ข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมือง เกิดจากการทำงานของอาสาสมัครภาคประชาสังคมและภาควิชาการในการสังเกตการณ์ และรายงานความเสี่ยงของความรุนแรงในการชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ต่อสาธารณะผ่านเว็บไซต์ www.thaiviolencewatch.com เพื่อลดความเสี่ยงของความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น ก่อนจะยุติการทำงานเมื่อมีการรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งถือเป็นการเนรเทศ “ทางเลือก” ในการป้องกันความรุนแรงด้วยสามัญชนพลเรือนทั้งจากผู้ที่มีฐานะเป็นคนในและคนนอกการชุมนุมทางการเมือง ซึ่งทุกฝ่าย (แม้ว่าจะเป็นตัวแสดงที่เป็นคู่แข่งกัน) สามารถรวมงานฐานะอาสาสมัครและภาคีเครือข่ายในการรายงานข้อมูล และใช้ศูนย์ข้อมูลเป็นพื้นที่ในการติดตามเฝ้าระวังความรุนแรง นำไปสู่การลดทอนเงื่อนไขที่นำไปสู่ความรุนแรงและการตัดสินใจในการตรึงระดับการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย ทั้งนี้ การศึกษาดังกล่าวยังไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจนว่า การทำงานของศูนย์ข้อมูลฯ สามารถสร้างผลต่อการยับยั้งความรุนแรงได้หรือไม่ เนื่องจากมีปัจจัยและเงื่อนไขหลายอย่างที่ถูกนำมาใช้ใน

กระบวนการตัดสินใจ นอกจากนี้ ยังพบว่า การทำงานที่สามารถนำไปสู่การลดเงื่อนไขความเสี่ยงในการเกิดความรุนแรงได้อย่างชัดเจนคือ การประสานงานกับบุคคลที่มีนัยสำคัญ เช่น แกนนำกลุ่มผู้ชุมนุม ผู้มีอำนาจตัดสินใจสั่งการ อย่างไรก็ตาม การทำงานของศูนย์ขอมูลฯ ก็ส่งผลให้อาสาสมัครที่ทำงานร่วมกันจากทุกฝ่ายได้มีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับประเด็นความรุนแรง รวมทั้งการสื่อสารประเด็นความรุนแรงรูปแบบใหม่ การสร้างพื้นที่กลางต่อการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ถือเป็นนวัตกรรมทางสังคมซึ่งทุกฝ่ายสามารถมีบทบาทต่อการกำกับความรุนแรงได้ในอนาคต

การศึกษาของปัญญา พรหมณ์แก้ว มีความสำคัญในฐานะงานบุกเบิกในการใช้แนวคิด UCP มาศึกษาตัวอย่างของปฏิบัติการสันติวิธีในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่มุ่งเน้นกรณีศึกษาศูนย์ขอมูลฯ ติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ ครอบคลุมเรื่องการติดตามเผ่าระวังความรุนแรง เพื่ออาจช่วยลดเงื่อนไขความรุนแรงลงได้บ้างซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการสำคัญของ UCP แต่กระนั้นงานวิจัยนี้ยังต้องการศึกษาว่า UCP ที่เคยทำมาในประเทศไทยได้ใช้วิธีการอื่น ๆ อย่างไรบ้าง มีประสบการณ์ ปัญหา อุปสรรคอยู่อย่างไรบ้าง เพื่อชี้ให้เห็นโอกาสและความท้าทายในการนำแนวคิด UCP มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย ในทางตรงกันประสบการณ์ UCP ประเทศไทยก็เป็นบทเรียนในการพัฒนาแนวคิด UCP ในระดับนานาชาติต่อไปด้วย

บทที่ 3

ประสบการณ์การปกป้องโดยไม่ใช้อาวุธในสังคมไทย

3.1 สรุปภาพรวมประสบการณ์การปกป้อง

3.1.1 สรุปรูปแบบการปกป้องที่พบจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์รูปแบบการปกป้องอย่างน้อย 10 รูปแบบ/วิธีการ รูปแบบ/วิธีการส่วนใหญ่พบในทั้งการปกป้องในความขัดแย้งทั้งสามประเด็น

	รูปแบบ/วิธีการปกป้อง	ประสบการณ์จากการสัมภาษณ์		
		การเมือง	จขต.	สิ่งแวดล้อม
1	ฝ่ายที่ 3 การแสดงตัวเป็นคนกลางช่วยเชื่อม/เจรจาห้วงคู่ขัดแย้ง	มี	มี	มี
2	ฝ่ายที่ 3 แสดงตนปรากฏตัวเพื่อการป้องกันเพื่อหวังยับยั้งความรุนแรง	มี	มี	มี
3	ผู้ที่ปกป้องตนเองและฝ่ายที่ 3 ทำการเจรจาหลายฝ่าย ในสังคมเพื่อให้เขามามีส่วนร่วมคลี่คลายความขัดแย้งและลดระดับความรุนแรง	มี	มี	มี
4	ผู้ทำการปกป้องทำการแจ้งเตือนล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ที่จจะตกเป็นเหยื่อความรุนแรงเตรียมการรับมือหรือหาวิธีการหลบหลีกความรุนแรง	มี	มี	ไม่มี
5	ผู้ทำการปกป้องพยายามตรวจสอบควบคุมข่าวลือเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัว	มี	มี	มี
6	ผู้ทำการปกป้องพยายามส่งเสริมความคิดการปกป้อง ความคิดสันติวิธีและสิทธิ	มี	มี	มี

Introducing Unarmed Civilian Protection in Thai Society

	รูปแบบ/วิธีการปกป้อง	ประสบการณ์จากการสัมภาษณ์		
		การเมือง	จชด.	สิ่งแวดล้อม
	มนุษยชนเพื่อการป้องกันไม่ให้ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา			
7	ผู้ทำการปกป้องพยายามสร้างความเชื่อมั่นว่าแนวทางสันติวิธีให้กับผู้ถูกปกป้องว่าจะสามารถปกป้องเหยื่อจากความรุนแรงได้	มี	มี	มี
8	ผู้ทำการปกป้องฝึกอบรมให้ผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อและคนทำงานด้านการปกป้องมีทักษะมีทักษะจำเป็นในการปกป้องและหลีกเลี่ยงความรุนแรง	มี	มี	ไม่มี
9	คนที่ทำงานด้านการปกป้องพยายามสนับสนุนให้กลไกท้องถิ่นมีโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการปกป้อง	ไม่มี	มี	มี
10	พยายามสร้างเครือข่ายระหว่างกันในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกัน รวมทั้งใช้ช่องทางโซเชียลมีเดียในการสำรวจอันตราย	มี	มี	มี

3.1.2 ระดับการปกป้อง

ภาพที่ 7 ระดับและรูปแบบการปกป้องโดยพลเมือง
ที่มา: สังเคราะห์จากงานวิจัย

3.2 วิธีการปกป้องในประเด็นต่าง ๆ

3.2.1 การแสดงตน ปรากฏตัว เพื่อการป้องกันเพื่อหวังยับยั้งความรุนแรง

การแสดงตนเป็นรูปแบบการปกป้องพื้นฐานที่สุด ผู้ปกป้องเพียงแต่ไปปรากฏตัวในสถานการณ์ความขัดแย้ง เพื่อมุ่งหวังให้ฝ่ายที่จะใช้ความรุนแรงยับยั้งจิตใจไม่ให้ใช้ความรุนแรง จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ทำการปกป้องในระดับปฏิบัติงานทุกคนเคยใช้วิธีการนี้ การแสดงตนมักจะวิธีการของ “ฝ่ายที่สาม” ที่ไม่ได้โดยตรง ตัวอย่างของการแสดงตน เช่น กรณีกลุ่มสันติอาสาสมัครที่เข้าพื้นที่การชุมนุมทางการเมืองทั้งการชุมนุม และการเคลื่อนขบวนประท้วงของกลุ่ม พอม. กลุ่มนปช. และกลุ่ม กปปส. เพื่อเป็น “ดาที่สาม” เพื่อให้ทั้งฝ่ายผู้ชุมนุมและฝ่ายเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีความที่ไม่ได้เป็นคู่ขัดแย้งปรากฏตัวอยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา (สันติอาสา กทม., 2565) วิธีการปกป้องกันคล้ายกับการปรากฏตัวของผู้สื่อข่าว ที่ไม่เพียงเข้ามาเพื่อรายงานข่าวว่า ใครกระทำการอย่างไร ในเหตุการณ์ความรุนแรงเท่านั้น แต่การเข้าพื้นที่เพื่อรายงานข่าวโดยตัวมันเอง ก็เพื่อหวังให้ผู้ที่จะใช้ความรุนแรงยับยั้งจิตใจในการใช้ความรุนแรงได้บ้าง ดังคำให้สัมภาษณ์ของนักข่าวที่มักเข้าไปในพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรงทางการเมืองหลายครั้งว่า “การเข้าพื้นที่ไปรายงานก็เป็นการปกป้องโดยตัวมันเอง” (นักข่าว, 2565) ซึ่งนอกจากการปกป้องพลเมืองไทยในการชุมนุมทางการเมืองแล้ว การทำงานในฐานะนักข่าว ยังสามารถช่วยเหลือเหยื่อชาวโรฮิงญาให้รอดพ้นจากการคามุขยด้วย

“การปกป้องคุ้มครองจากการคามุขย เป็นบทบาทที่ชัด เพราะเราเอาตัวเองในฐานะนักข่าวเข้าไปปกป้องคุ้มครองเหยื่อ ข่าวเราเป็นหลักฐานหนึ่งในการเอาผิดการคามุขย มี 2 เคส เคสแรก ชาวโรฮิงญา พบเรือมนุษย์ถูกถอดเครื่องยนต์ มีคนในนั้นสี่ร้อยคน ทางไทยเราขอมเรือให้ ทางเรือจะไปเอาจะห้สิ่งที่เราทำคือ รายงานตามเหตุการณ์ แต่สิ่งที่ทำให้ตรงมาคือ เราเป็นนักข่าวคนเดียวที่ติดตามเรือไป พบว่า คนในเรือเขาขับไม่เป็น ในจุดนั้น เราแค่เซลฟี่แล้วก็ถ่ายเผยแพร่ออกไป คนตีความว่า เราด่ารัฐบาลไทยว่าไม่มีมนุษยธรรม แต่เราต้องการบอกแค่ให้ปกป้องคุ้มครองชีวิตเขา ถูกโอโกล่าว่าหาवादิส

เครดิตประเทศ เสียใจมาก เกือบจะไม่นักข่าว แต่ก็คิดว่า ควรจะทำข่าวเพื่อสร้างความรับรู้ความเข้าใจมากขึ้น จึงเดินทางไปรัฐยะไข่เลย ไปค่ายผู้ลี้ภัยเมืองชิตตเว ปलयปี 2558 ทำสารคดีได้รับรางวัลแสงไทย สุนทรวัฒน์ ไปพบแม่ของคนในเรือ เพราะภาพข่าวของเราทำให้รู้ว่าลูกเขายังมีชีวิต รู้สึกว่าการทำข่าวของเรามีคุณค่า พบหลักฐานสำคัญมามอบให้ตำรวจทำคดี บทบาทของเราไม่ใช่การรายงานข่าวอย่างเดียว แต่ข่าวมันปกป้องคน และเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการดำเนินคดี

“อีกเรื่องคือการทำข่าวแรงงานประมงในอินโดนีเซียเมื่อต้นปี 2558 ที่มีทั้งคนไทย ลาว พม่า ที่ถูกจับไปหลายสิบปีที่แล้วที่เกาะอัมบน บางคนตายที่นั่น บางคนเป็นคนบ้า จนรัฐบาลตั้งชุดเฉพาะกิจไปตรวจสอบเอาคนกลับบ้าน และมีที่เกาะเบนจินา ระหว่างทางก็ถูกบล็อกโดยนายหนาคามุนุษย์ มีการข่มขู่ คุกคามเยอะ ถูกสะกดกัน ถูกข่มขู่ขามประเทศว่าทำข่าวจะทำให้ IUU ปรับระดับลง ซึ่งท้ายที่สุดมีการทยอยนำคนกลับบ้านได้ มันซับซ้อนเรื่อง Protection ในการช่วยเหลือคนไปในตัว เกิดความภาคภูมิใจ”

(นักข่าว, 2565)

ส่วนในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งกรณีสันติอาสาสมัครพิทักษ์เขาไปแสดงตนในพื้นที่ที่มีการปิดล้อมตรวจคน ซึ่งก็จะมีผลคล้ายคลึงกันกับสันติอาสาสมัครในกรุงเทพฯ ที่กล่าวถึงข้างต้น แต่ขอแตกต่างที่สำคัญคือ อาสาสมัครจำเป็นต้องเป็นที่รู้จักในหมู่เจ้าหน้าที่มากพอสำหรับการประสานงานเข้าพื้นที่ เนื่องจากกรณีการปิดล้อมตรวจคนเป็นพื้นที่เฉพาะกิจ ดังนั้น อาสาจึงต้องทำงานในพื้นที่มาเป็นเวลานานและมีความน่าเชื่อถือสูง การแสดงตนของกลุ่มอื่น ๆ ในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบบทบาทของกลุ่มสตรีที่รวมกลุ่มกันแสดงตัวป้องกันไม่ให้ทหารเข้ามาในพื้นที่ปิดล้อมด้วย เพราะเกรงว่าจะถูกปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรม (นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani, 2565)

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีพบว่าบุคคลที่อยู่ฝ่ายคู่ขัดแย้งเองก็ใช้วิธีการแสดงตนเพื่อปกป้องด้วยเช่นกัน กรณีแรก ในช่วงสลายการชุมนุมกลุ่ม นปช. ช่วงวันที่ 15-19 พ.ค. 2553 ในระหว่างที่เจ้าหน้าที่ทหารสลายการชุมนุมในจุดต่าง ๆ

รอบเวทีใหญ่ที่แยกราชประสงค์ด้วยอาวุธสงครามเป็นผลให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ผู้ชุมนุมในเวทีย่อยรอบนอกต่างหลบหนีกระจัดกระจาย นักกิจกรรมอิสระกลุ่มหนึ่งที่รวมชุมนุมกับกลุ่ม นปช. ได้ตั้งเวทีปราศรัยขึ้นที่บริเวณแยกบ่อนโกซึ่งเป็นจุดที่เกิดการปะทะอย่างหนักหน่วงจุดหนึ่ง โดยที่พวกเขาเห็นว่า การรวมตัวกันโดยแสดงออกอย่างชัดเจนให้เจ้าหน้าที่ทหารรู้ว่า ปราศจากอาวุธเป็นวิธีที่ปกป้องตนเอง และผู้ชุมนุมทั่วไปจากการใช้อาวุธของเจ้าหน้าที่ได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ในเวลานั้น (นักกิจกรรมเสื้อแดง/นักวิจัย, 2565) เวทีที่ตั้งขึ้น ไม่ได้เป็นไปตามแบบแผนของการตั้งเวทีแบบ นปช. ที่มักมีบังเกอร์ป้องกันการสลายการชุมนุม แต่ใช้หลักสันติวิธีเป็นเครื่องป้องกันการถูกใช้ความรุนแรง นักกิจกรรมกลุ่มนี้ มีทั้งนักวิจัยและ NGOs ที่คนพื้นที่รู้จักดีทำให้สามารถชวนชาวบ้านผู้ชุมนุมมารวมกลุ่มกันได้ทามกลางความหวาดกลัว

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ในกรณีความขัดแย้งเรื่องการให้ประทานบัตรเหมืองแร่ทองคำที่ จ.เลย เมื่อปี 2556 ที่มีการปิดกั้นไม่ให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นในเวทีกำหนดของเขตการศึกษารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ทำให้มีการเผชิญหน้าระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกว่า 700 นาย (สำนักข่าวชายขอบ, 2013) และมีความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรง นักศึกษากลุ่มดาวดิน ซึ่งอยู่ฝ่ายชาวบ้านได้แต่งชุดนักศึกษา นำตนเองเป็นรั้วกันระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อป้องกันการปราบปราม

“คิดว่าป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องแสดงตัว การปรากฏตัวน่าจะช่วยลดการปราบปราม การเป็นนักศึกษาเป็นเกราะป้องกัน เป็นอภิสถิตินอย่างหนึ่ง ถ้าไม่ได้ปรากฏตัวก็เกินไปได้ว่าชาวบ้านอาจโดนใช้ความรุนแรงสลายการชุมนุม”

(อดีตนักศึกษากลุ่มดาวดิน, 2565)

จากตัวอย่างกรณีกลุ่มนักศึกษาดาวดิน จะเห็นว่าการใช้ตัวเองเป็นรั้วกันกลางไม่ให้เกิดการปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและชาวบ้านเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความรุนแรง แตกต่างจากการปรากฏตัวให้ฝ่ายที่จะก่อความรุนแรงเห็นว่าในเหตุการณ์ที่จะกำลังจะเกิดมี “พยานรู้เห็น” อยู่ ในแง่นี้อาจพอสรุปได้ว่า การแสดงตัว

อาจมีสองแบบเป็นอยุ่อย่างนั้น คือ การเป็นพยาน (และสื่อสารออกไปเช่นนักข่าว) และแบบที่แสดงตัวและใช้ตัวเองกั้นกลางระหว่างฝ่าย ซึ่งต้องการการแสดงออก (action) ที่เพิ่มมากขึ้น

3.2.2 การแสดงตัวเป็นคนกลางช่วยเชื่อม/เจรจาระหว่างคู่ขัดแย้ง

นอกจากจะปรากฏตัวในสถานการณ์เผชิญหน้าแล้ว ในหลาย ๆ กรณี “ฝ่ายที่ 3” ยังเข้าไปเป็นคนกลางช่วยเชื่อมเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้ง ให้ทั้งสองฝ่ายสามารถหาทางป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงด้วย ระหว่างการเผชิญหน้าในการชุมนุมประท้วงทางการเมืองบนท้องถนน กลุ่มคนที่ทำหน้าที่งานนี้อย่างเด่นชัดกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มสันติอาสาสมัครพิพยาน ซึ่งได้เข้าไปช่วยเชื่อมและเจรจาในหลายเหตุการณ์ เช่น ในช่วงการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. พ.ศ. 2557 กลุ่มสันติอาสาสมัครพิพยานที่ในตอนแรกเข้าพื้นที่ชุมนุมในฐานะ “ดาที่สาม” แต่พบว่า เมื่อมีการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเสนอเป็นตัวกลางช่วยเจรจาลดการเผชิญหน้าได้ เช่น ในกรณีการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มนักศึกษาอาชีวะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สันติอาสาได้เข้าไปเจรจาทันทีทั้งสองฝ่ายกำหนดแนวเขตของแต่ละฝ่าย และช่วยชิงเชือกเป็นเป็นแนวเส้นเขตได้สำเร็จให้มีพื้นที่ระหว่างกลางได้สำเร็จ อีกทั้งยังพบว่า เชือกแนวเขตนี้ สามารถป้องกันการเผชิญหน้าได้ถึงสองวันอีกด้วย (แตกต่างจากแท่งเบริเออร์และรั้วลวดหนามที่เจ้าหน้าที่นำมาเป็นแนวที่มีกฏกรือออกโดยผู้ชุมนุมอย่างรวดเร็ว) อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ในเหตุการณ์กระชับพื้นที่การชุมนุมกลุ่ม นปช. เดือนพฤษภาคม 2553 มีกรณีที่อยู่ ๆ ก็ปรากฏว่า กลองปรีศนาอุยบนสกายวอล์คแห่งหนึ่งที่อยู่กึ่งกลางระหว่างเจ้าหน้าที่ทหารกับบังเกอร์ผู้ชุมนุม ทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความหวาดระแวงต่อกันและสถานการณ์เริ่มตึงเครียด เพราะเกรงว่าข้างในกล่องใบนั้นจะเป็นระเบิด จึงมีความพยายามจะทำลายกล่องใบนั้น สันติอาสาจึงประสานทั้งสองฝ่ายว่าไม่ให้เข้าไปในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อไม่ให้เกิดอันตราย (สันติอาสา กทม., 2565)

ในกรณี จชต. ผู้นำองค์กรภาคประชาสังคมบางองค์กรในพื้นที่ เริ่มสามารถประสานงานโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ระดับนโยบายได้มากขึ้น (ขณะที่บางองค์กรกลับไม่สามารถประสานพูดคุยได้ทั้งที่เคยทำได้-จะกล่าวถึงในข้อถัดไป) โดยเฉพาะในการ

ประสานเพื่อให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายกับผู้ต้องการและญาติ โดยเงื่อนไขสำคัญคือเป็นองค์กรเปิดที่เปิดเผยตัวตน ดังที่ตั้งที่สมาชิกองค์กรเล่าว่า ปัจจุบัน

“มีการเปิดช่องทางเจรจาโดยตรง พูดคุยโดยตรงมากขึ้น เมื่อเป็น The Patani มีการเข้าไปคุยในค่ายทหาร มีการส่ง SMS หาแม่ทัพได้ เน้นความเป็นองค์กรเปิด เพื่อสร้างความไว้วางใจแก่รัฐ”

(นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani, 2565)

แม้ว่า The Patani จะเป็นองค์กร NGOs ที่ทำงานช่วยเหลือผู้ต้องหาและเหยื่อและหลายคนในองค์กรเองก็เคยตกเป็นผู้ต้องสงสัยหรือเป็นผู้ที่ถูกรัฐเพ่งเล็งมาก่อนก็ตาม⁷ แต่การเป็นองค์กรเปิดจึงเป็นเครดิตอย่างหนึ่งที่ทำให้เป็นเงื่อนไขที่สามารถเป็นคนกลางได้ ดังนั้นการมีเครดิตบางประการที่ทำให้คนที่มีอยู่ในความขัดแย้งสามารถแสดงบทบาทเป็นคนกลางได้ในสถานการณ์ที่จำเป็น ดังเช่นกรณีของกลุ่มนักศึกษาดาวดินที่นอกจากจะมีการแสดงตัวป้องกันไม่ให้เกิดการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับชาวบ้านแล้วยังช่วยเป็นคนกลางเจรจาดวย เพราะ “ก็เป็นนักศึกษา อยู่ฝั่งชาวบ้าน ในกฎหมายต่อสู้ บทบาทของนักศึกษาจึงเป็นทั้งการ์ดและเป็นคนช่วยเจรจา เพราะตำรวจเกรงใจนักศึกษามากกว่าชาวบ้าน...แต่หลังจากนั้น ถ้ามว่า การใช้ความรู้ทางกฎหมายช่วยตัวเองได้ไหม ช่วยไม่ได้เลย” (อดีตนักศึกษากลุ่มดาวดิน, 2565)

3.2.3 ผู้ที่ปกป้องตนเองและฝ่ายที่สาม ทำการเจรจาหลายฝ่ายในสังคมเพื่อให้เขามามีส่วนร่วมคลี่คลายความขัดแย้งและลดระดับความรุนแรง

การเข้าไปประสานเจรจาฝ่ายต่าง ๆ ในสังคมเขามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา คลี่คลาย ความขัดแย้งและความรุนแรงเป็นอีกวิธีการหนึ่งในการปกป้องพลเรือน ตัวอย่างรูปธรรม เช่น การประสานให้วัดปทุมวนารามเป็นเขตปลอดภัย

⁷ หลายคนเป็นอดีตนักศึกษาที่เคยมีคดีความด้านความมั่นคง บางคนมีญาติที่เคยตกเป็นผู้ต้องหา กระทั่งถูกวิสามัญ นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani. (2565, 19 พฤษภาคม). [Interview].

เพื่อให้ผู้ชุมนุมเข้าไปหลบในวัดในช่วงการสลายการชุมนุมกลุ่ม นปช. ที่เวทีใหญ่แยกราชประสงค์เมื่อวันที่ 15-19 พ.ค.2553 โดยการประสานฝ่ายต่าง ๆ ทั้งแกนนำ การ์ดผู้ชุมนุม นักวิชาการเครือข่ายนักสันติวิธี ผู้กำหนดนโยบายในรัฐบาล และทหาร (สันติอาสา จชต./กทม., 2565) แม้ว่าในท้ายที่สุดจะมีเจ้าหน้าที่อาสาพยาบาลและผู้ชุมนุมเสียชีวิตบริเวณหน้าวัดและภายในวัดก็ตาม ส่วนในกรณีความขัดแย้งและความรุนแรงในลักษณะอื่น ๆ เช่นในกรณี จชต. ก็พบว่ามี การคุยกับเจ้าหน้าที่ระดับนโยบายทั้งพลเรือน ทหาร เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ รวมทั้งเหยื่อ และครอบครัว ในหลายกรณี โดยเฉพาะเพื่อป้องกันและเยียวยาจากการข่มขู่ทรมาน แต่กลับพบว่าการพูดคุยหลายฝ่ายในปัจจุบัน ดูจะชะงักงันลงไป ขณะที่คนที่ให้ความช่วยเหลือประสานงานกลับถูกผลักดันกลายเป็นคู่ขัดแย้งด้วย ดังเช่นที่เจ้าหน้าที่มูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน (2565) ที่ทำงานป้องกันการข่มขู่ทรมานมาอย่างยาวนานแล้ว

“ตอนนี้ ดิตซ์ชุดหมด ไม่สามารถคุยได้ทุกฝ่ายแล้ว เรื่องหลักที่ทำอยู่ตลอด คือต่อต้านการทรมาน บังคับให้สูญหาย จนมาสู่การพยายามผลักดันกฎหมายป้องกันการทรมานและการบังคับให้สูญหาย จนน่าจะเริ่มจากการถูก กอ.รมน. ฟ้อง และมี IO ทำให้เราน่าเกลียด น่ากลัว ต่อมา มีรัฐประหาร ทำให้ต่อไม่ติด ไม่รู้จะเข้าไปยังใคร คนที่เราเคยคุยได้ก็ไม่คุยแล้ว ต่อมาเราก็มีคดีความมั่นคง และ 112 หรืออาจไม่มีตัวต่อด้วย”

สำหรับตัวอย่างในกรณีความขัดแย้งด้านที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรและวิถีชีวิตนั้น เจ้าหน้าที่อาสาโอสถาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยเล่าว่า แม่ชนเผ่าพื้นเมืองจะรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่มาโดยตลอด แต่ก็ไม่เคยมีเหตุการณ์ใดที่พี่น้องชนเผ่าจะออกมาชุมนุมเรียกร้องกันขนานใหญ่ เทียบเท่ากรณีชุมนุมเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ดินและปัญหาสุขภาพติดยาเสพติดกลาง จ. เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 25 เมษายน - 19 พฤษภาคม 2542⁸ การชุมนุมนับเดือนมีการ

⁸ ประมาณว่าการชุมนุมดังกล่าวมีผู้ชุมนุมจากเครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ (คกน.) และสมาชิกชนเผ่าแห่งประเทศไทย 5,000 คน โปรดดู อุเซนทร์ เชียงเสน. (n.d.). สมาชิกคนจน.

กระทบกระทั่งกันบ้างแต่ไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้น เพราะทั้งสองฝ่ายประสานงานกันอย่างเป็นระบบ อีกทั้งมีฝ่ายอื่น ๆ ทั้งนักวิชาการ เอ็นจีโอ ร่วมประสานโดยตลอด (เจ้าหน้าที่อาวุโสสถานเฝ้าฝันเมืองแห่งประเทศไทย, 2565)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีความขัดแย้งที่หมู่บ้านของบางกลอย-ใจแผ่นดิน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งมูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชนได้เข้าไปประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสหประชาชาติ โดยมีความร่วมมือของ จี.พี.พี. หรือ บิลลี เข้าไปช่วยงานสหประชาชาติสืบค้นคดีบุคคลในฐานะผู้ช่วยสหประชาชาติ แต่ต่อมากลับถูกบังคับให้สูญหายไป ในกรณีนี้ทำให้เห็นว่าผู้ที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนเองก็ตกเป็นเหยื่อด้วยเช่นกัน ดังนั้น ทางมูลนิธิจึงขับเคลื่อนงาน “การคุ้มครองนักสิทธิมนุษยชน” (Human Rights Defender) ในเวลาต่อมา (เจ้าหน้าที่มูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน, 2565)

3.2.4. ผู้ทำการปกป้องทำการแจ้งเตือนล่วงหน้า

การแจ้งเตือนล่วงหน้า โดยมีทั้งการแจ้งเตือนผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อ และการแจ้งเตือนต่อฝ่ายที่อาจใช้กำลังในระมัดระวังไม่ให้เกิดความรุนแรง ลักษณะการแจ้งเตือน มีทั้งการแจ้งผ่านการสื่อสารส่วนตัวและการสื่อสารสาธารณะ โดยการแจ้งเตือนมีทั้งจากคนในฝ่ายเอง เช่น การแจ้งเตือนว่าจะมีการสลายการชุมนุม การเคลื่อนกำลังของเจ้าหน้าที่รัฐ การแจ้งฝ่ายตนเองให้หลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีฝ่ายตรงข้ามอยู่ และการแจ้งเตือนจากฝ่ายที่สาม ดังเช่น ตัวอย่างในการชุมนุมของกลุ่มเยาวชนปี 2563 ที่แยกปทุมวันกลุ่มสันติอาสาได้แจ้งเตือนต่อผู้ชุมนุมว่าอาจมีการสลายการชุมนุม เนื่องจากพบว่าเจ้าหน้าที่เคลื่อนกำลังพล

นอกจากการแจ้งเตือนในลักษณะข้างต้นแล้ว ยังมีการแจ้งเตือนผ่านสื่อสาธารณะที่ผู้สื่อข่าวภาคสนามเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดกับเหตุการณ์และสามารถแจ้งเตือนผ่านสื่อสาธารณะได้ทันทีเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับทราบสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแจ้งให้เจ้าหน้าที่เพิ่มความ

ระมัดระวังในการปฏิบัติต่อผู้ชุมนุมเยาวชนด้วย ไม่ว่าจะไม่สามารถแจ้งให้หยุดการปฏิบัติซึ่งอาจนำมาสู่ความรุนแรงได้ก็ตาม การแจ้งเตือนโดยผู้สื่อข่าวมีความแตกต่างจากการรายงานข่าวทั่วไป เพราะต้องการเน้นว่าหากเกิดความรุนแรงขึ้นผลกระทบของความรุนแรงจะตกอยู่กับใคร ดังที่เขาเล่าว่า

“ให้หยุดค่อนข้างยาก เพราะเขามีแผนปฏิบัติการ แต่อาจมีบทบาทในการลดความรุนแรงได้ เช่น รายงานก่อนว่ากลุ่มที่จะได้รับผลกระทบคือใครบ้าง อย่างกรณีปี 63 ที่ปทุมวัน บอกว่าตรงนี้มีเด็กเขาก็ลดความรุนแรง ผ่านการสื่อสารสาธารณะ”

(สันติอาสา กทม., 2565)

อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ซึ่งความรุนแรงไม่ได้มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจง หรือผู้ปกป้องไม่สามารถทราบได้ว่าความรุนแรงจะเกิดขึ้นเมื่อใดและสถานที่ใด แต่คาดคะเนจากสัญญาณบางประการว่าอาจมีความรุนแรงเกิดขึ้น ผู้ปกป้องจึงแจ้งเตือนไปยังผู้ที่อาจก่อความรุนแรงโดยตรง เช่น กรณีที่สมาชิกกลุ่ม The Patani เล่า

“มีอยู่กรณีหนึ่ง หนึ่งในสมาชิกกลุ่มรู้สึกแปลกที่พบบางคนอยู่ในกม. ไม่รู้ว่าจะไปทำอะไร เราจึงสื่อสารว่าถ้าจะมีความรุนแรง ตัวผมก็จะโดนด้วย คือขู่ว่าจะเอาตัวเองเป็นโล่ หากเราทราบว่าจะมีโอกาสเกิดเหตุ เราจะลงไปพื้นที่นั้น ๆ แต่ไม่ใช่ว่าเราชั่ววอลงหน้าเสมอ”

(นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani, 2565)

จากกรณีข้างต้นจะเห็นว่า ผู้แจ้งไม่ทราบว่าจะเกิดความรุนแรงที่ใด เวลาใด และผลของความรุนแรงจะเป็นอย่างไร แต่ได้ชี้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องความรุนแรงโดยตรงว่า หากมีความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่แจ้งเตือนเอง (ซึ่งน่าจะเป็นคนที่ฝ่ายที่จะก่อความรุนแรงให้ความสำคัญ) อาจจะเป็นผู้ได้รับผลของความรุนแรงด้วยก็ได้ อย่างไรก็ตาม จุดประสงค์ที่สำคัญกว่าของการแจ้งเตือนในกรณีนี้ คือ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงตกอยู่กับคนทั่วไปโดยเอาตัวเองเป็นเงื่อนไขปกป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง

3.2.5 ผู้ทำการปกป้องพยายามตรวจสอบควบคุมข่าวลือเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัว

ในความขัดแย้งหนึ่ง ๆ มักมีข่าวสารเกี่ยวกับความขัดแย้งแพร่กระจายไปในสังคมทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษต่อความขัดแย้ง เพื่อไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวจนกลายเป็นความรุนแรง ผู้ปกป้องจึงต้องพยายามติดตาม ตรวจสอบควบคุมข่าวที่ลือกันออกไปโดยไม่ได้ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ข่าวสารที่วุ่นรวมทั้งการปฏิบัติการข่าวสาร (Information Operations : IO) ที่ผู้ขัดแย้งหรือผู้ไม่หวังดีปล่อยออกมาเพื่อแสวงประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งเพื่อลดทอนความชอบธรรมของผู้ที่เป็นเป้าหมายของข่าว อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบข่าวสารเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่มีช่องทางการสื่อสารหลากหลาย และข่าวสารแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วจนหลายๆ กรณีแทบไม่สามารถหาต้นตอที่มาของข่าวได้

สำหรับกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในฐานะฝ่ายที่สามในการตรวจสอบข่าวลือคือ ผู้สื่อข่าว ที่มีหน้าที่รายงานข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุด และรายงานข้อเท็จจริงสู่สาธารณะชนอย่างตรงไปตรงมา การทำงานลักษณะดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย และเชื่อว่าผู้สื่อข่าวทุกคนและทุกสื่อจะทำได้ เพราะสื่อเองก็มีข้อจำกัดหลากหลายประการ ดังเช่นคนทำงานสื่อเล่าวา

“...แต่ก็จะมีสื่อบางสาย เช่น สื่อสายทหาร สื่อของรัฐ ก็จะนำเสนอไปตามมุมมองของทหาร ทัศนคติของสื่อก็ต่างกัน สมัยก่อนยาก เพราะสื่อ่น้อย ถูกแบ่งฝ่าย ในท้ายที่สุด เราผ่านการเรียนรู้กันมากขึ้น แต่การเติบโตของโซเชียล ทำให้พื้นที่สื่อมีมากขึ้น ทำให้อิทธิพลสื่อใหญ่ต้องปรับตัว”

(นักข่าว, 2565)

นอกจากข้อจำกัดข้างต้นแล้ว สื่อยังต้องคำนึงถึง “ประเด็นอ่อนไหว” ทางการเมืองเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะสื่อหลัก ในแง่นี้ การนำเสนอข่าวการปกป้อง “หากเป็นเรื่องการปกป้องเชิงมนุษยธรรมจึงอาจได้รับความสนใจมากกว่า หากเป็นเรื่องทางเมืองอาจจะมึดระวังสูง” แต่กระนั้น การมี “สื่อโซเชียล” มาแข่งขันในปัจจุบันทำ

ให้สื่อหลักก็ต้องปรับตัว เพราะ “สื่อที่เน้นแต่ play safe อาจไม่ได้รับความสนใจ” (นักข่าว, 2565)

อย่างไรก็ตาม สื่อที่พยายามรายงานข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมากลับถูกจำกัดบทบาทลง โดยเฉพาะสื่อที่รายงานการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดการกับการประท้วงทางการเมือง ซึ่งนอกจากจะถูกจำกัดบทบาท แต่ยังตกเป็นเป้า ถูกคุกคามและได้รับผลกระทบจากความรุนแรงด้วย “นักข่าวต้องรายงาน แต่ในหัวที่ผวนมา กลายเป็นกลุ่มที่ถูกห้าม ถูกนำกฎหมายมาบังคับใช้ ถูกตรวจบัตร ถูกคุกคาม ถูกหลอกหลอน เคยถูกกระสุนยาง” (นักข่าว, 2565) นักข่าวภาคสนามที่เคยถูกแกล้งนำดาในขณะที่สวมปลอกแขนสื่อมวลชนให้ขโมย

ในอีกทางหนึ่ง ในกรณีผู้ที่ปกป้องถูกปฏิบัติการข่าวสารให้ร้ายเพราะให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่เหยื่อที่เป็นคู่ขัดแย้งกับรัฐเอง จนถูก “กอ.รมน. ฟ้องและมี IO ทำให้เราดูน่าเกลียดน่ากลัว” (เจ้าหน้าที่มูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน, 2565) ในกรณี จชต.การทำ IO ในโซเซียลมีเดียเป็นสิ่งที่ดูจะแพร่หลายไม่น้อย แต่สมาชิก The Patani มองว่า ตอนนี้อยู่คนอาจจะมัดระวังข่าวในโซเซียลมีเดียมากขึ้นเพราะมีการเปิดโปง IO ในการอภิปรายในรัฐสภา (นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani, 2565)

ในอีกทางหนึ่ง การมีอยู่ของโซเซียลมีเดีย ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งในการปกป้องทั้งจากข่าวสาร IO และจากการคุกคามในทางกายภาพ เพราะสื่อโซเซียลมีเดีย สามารถแจ้งข่าวให้สังคมรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว เปรียบเสมือนการทำให้เรื่องที่อยู่ในที่มือห่างไกลมาอยู่ในที่สว่างได้ แต่ในขณะเดียวกัน การใช้โซเซียลมีเดียในการปกป้องก็อาจมีผลกระทบทางลบด้วยเช่นกัน เพราะ “บางคนที่ใช้ก็ถูกรังแกเพิ่ม ถูกยึดโทรศัพท์” เนื่องจากถูกมองว่าทำให้เป็นเรื่องใหญ่กว่าเดิม (นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani, 2565)

3.2.6 ผู้ทำการปกป้องพยายามส่งเสริมความคิดด้านการปกป้องและสิทธิมนุษยชนเพื่อการป้องกันไม่ให้ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา

นอกจากการปกป้องในทางรูปธรรมในปฏิบัติแล้ว การปกป้องยังต้องการการเสริมสร้างความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปกป้องและการต่อสู้ให้กับผู้ที่อาจตก

เป็นเหยื่อของความรุนแรง ซึ่งจะจำเป็นในการปกป้องตนเองต่อไป นักกิจกรรมและเจ้าหน้าที่มูลนิธิदानสิทธิมนุษยชนต่างเห็นว่าการรู้ด้านสิทธิและกฎหมายเป็นความรู้พื้นฐานที่จำเป็นที่ชาวบ้านผู้ที่อาจตกเป็นเหยื่อ โดยเฉพาะในกรณี จต. ในกรณีที่อาจตกเป็นเหยื่อจากการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ จำเป็นต้องมี ในช่วงที่ผ่านมา กลุ่มนักศึกษามีบทบาทเป็นอย่างมากในงานการให้ความรู้ มีการแบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายให้ความรู้ประชาชนด้านสิทธิมนุษยชนและกฎหมายเป็นการเฉพาะ (นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani, 2565) โดยมีทั้งการให้ความรู้ภาคทฤษฎี แนวคิดคิดต่าง ๆ และมีการเรียนรู้จากบทเรียนของการละเมิดสิทธิและการต่อสู้ในเหตุการณ์ที่ผ่าน ๆ มาด้วย⁹

3.2.7 ผู้ทำการปกป้องพยายามสร้างความเชื่อมั่นว่าแนวทางสันติวิธีให้กับผู้ถูกปกป้องว่าจะสามารถปกป้องเหยื่อจากความรุนแรงได้

ความเชื่อพื้นฐานในการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ คือ เชื่อว่าการปกป้องโดยสันติวิธีจะทำให้การปกป้องได้ผล เช่นนี้แล้ว ผู้ปกป้องก็ต้องชี้ให้ผู้ที่จะถูกปกป้องและผู้ที่ถูกปกป้องเองเห็นด้วยกับความคิดนี้ด้วยเช่นกัน หรืออย่างน้อย ๆ ก็ต้องเห็นว่า การใช้แนวทางสันติวิธีมีประโยชน์ต่อการปกป้องและเป็นประโยชน์ต่อการต่อสู้มากกว่าแนวทางที่ใช้ความรุนแรง เช่น ในระหว่างการสลายการชุมนุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐต่อผู้ชุมนุมกลุ่ม นปช. ในปี 2553 และได้มีผู้ชุมนุมเสียชีวิตจากความรุนแรงแล้วหลายสิบคน และบังเกอร์ที่ผู้ชุมนุมสร้างขึ้นเพื่อป้องกันการรุกคืบเข้ามาในพื้นที่ได้ถูกทำลายลงด้วยอาวุธหนักสงคราม ผู้ชุมนุมกลุ่มหนึ่งได้รวมผู้ชุมนุมคนเสื้อแดงกลุ่มเล็ก ๆ โดยประกาศจัดตั้งเวทีย่อยขึ้นโดยชูหลักสันติวิธีโดยที่ไม่มีการสร้างแนวบังเกอร์ป้องกันแต่อย่างใด และประสานให้ชาวบ้านผู้ชุมนุมที่กระจัดกระจายให้มารวมตัวกัน เพราะ “เชื่อว่าต่อสู้กับรัฐโดยไม่มีอาวุธ เราจะปลอดภัยกว่า สื่อสารชัดเจนว่าสันติวิธี” และ “ไม่เปลี่ยนพื้นที่ชุมนุมให้เป็นพื้นที่สู้รบ” (นักกิจกรรมเสื้อ

⁹ ปัจจุบันกรรมการสิทธิมนุษยชน กำลังเร่งสร้างอาสาสมัครที่จะกลายลงไปในพื้นที่เพื่อสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิและปลูกสำนึกให้คนปกป้องสิทธิของตนเอง

แดง/นักวิจัย, 2565) โดยในท้ายที่สุดการชุมนุมที่เวทิดังกล่าวก็ไม่ได้ถูกสลายลงด้วยการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

การสร้างเสริมความเชื่อมั่นต่อแนวทางสันติวิธีเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์และการเรียนรู้โดยผู้ที่ใช่เองเป็นสำคัญ ดังที่พระสงฆ์ที่ทำงานด้านสันติวิธีมาอย่างยาวนานให้ความเห็นว่า

“การปกป้อง ถ้าจะให้ดีแล้วมันต้องอยู่ในปฏิบัติการสันติวิธี โดยผู้ที่กำลังต่อสู้ นั้นเป็นผู้ เรียนรู้ และสร้างเสริมขึ้นมาจากประสบการณ์ ศักยภาพเกิดขึ้นได้จากตรงนั้น แต่ขณะนี้สังคมแบ่งเป็นฝ่ายสุดโต่งสองฝ่าย โอกาสของสันติวิธีที่จะขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานการใช้อำนาจในสังคม จึงยังคงถูกท้าทาย ทำให้เรื่องการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธหลักประกันในสังคมโดยยาก การให้ความสำคัญกับการปกป้อง เป็นการยกระดับสันติวิธี และขณะเดียวกันการหยั่งรากของสันติวิธีก็จะเป็นโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์เรื่องการปกป้อง”

(พระสงฆ์, 2565)

3.2.8 ผู้ทำการปกป้องฝึกอบรมให้ผู้อื่นที่อาจตกเป็นเหยื่อและคนทำงานด้านการปกป้องมีทักษะมีทักษะจำเป็นในการปกป้องและหลีกเลี่ยงความรุนแรง

ผู้คนที่จะไปทำการปกป้องผู้อื่นและผู้ที่จะปกป้องตนเองจำเป็นต้องอาศัยทักษะบางประการในการปกป้องและหลีกเลี่ยงจากความรุนแรง อีกทั้งการฝึกอบรมยังจะช่วยให้งานปกป้องมีความต่อเนื่องเพราะเป็นกระบวนการส่งต่อประสบการณ์และเทคนิควิธีการสู่ผู้ปกป้องรุ่นต่อ ๆ ไป การฝึกอบรมมักจัดโดยฝ่ายที่สาม หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในกลุ่มที่ได้ทำการสัมภาษณ์ กลุ่มสันติอาสาสมัครชี่พยาน เป็นกลุ่มที่ทำงานด้านการฝึกอบรมมากที่สุด โดยมีการฝึกอบรมอาสาสมัครสันติอาสาแล้วหลายรุ่น อย่างไรก็ตาม การใช้อาสาสมัคร ก็ไม่ใช่วิธีการที่จะทำงานอย่างได้ผลในระยะยาว จำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นสถาบันที่ทำงานในเชิงปกป้อง

โดยเฉพาะ ทั้งนี้ต้องไม่ใช่หน่วยงานที่อยู่ในภาครัฐ (สันติอาสา กทม., 2565) และทำการ training ให้คนทำงานให้มีความต่อเนื่อง

นอกจากจะฝึกอบรมคนที่อาจตกเป็นเหยื่อแล้ว ยังมีการอบรมอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยด้วย ในอดีตสันติอาสาหลักชัยพาน ได้เคยทำหลักสูตรฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายดินแดน (ตชด.) ที่มักถูกสั่งให้มาทำหน้าที่ควบคุมฝูงชนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีทักษะในการปฏิบัติงานโดยไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ถูกฝึกมาตั้งแต่ต้น (สันติอาสา จชต./กทม., 2565)

ในส่วนของคนทำงานในภาคประชาสังคมมีการฝึกอาสาสมัครในหลากหลายรูปแบบ แต่ที่น่าสนใจ คือ การฝึกอบรมให้มีความรู้ทักษะในทางจิตวิทยาซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการเจรจา และการพูดคุย ให้คำปรึกษากับเหยื่อที่ถูกข่มขู่ทรมานและครอบครอง

อย่างไรก็ตาม งานฝึกอบรมยังมีความท้าทายอยู่มาก ดังที่อดีตนักศึกษาดาวดิน ชี้ให้เห็นว่า ตัวเขาเองได้เขาฝึกอบรมกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งจากองค์กรในประเทศและองค์กรจากต่างประเทศจำนวนหลายครั้ง แต่กลับพบว่าทักษะและความรู้ต่าง ๆ สามารถใช้จริงได้น้อยมากในสถานการณ์ความรุนแรง และบริบทความขัดแย้งแบบที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่มีความซับซ้อนอย่างมาก (อดีตนักศึกษากลุ่มดาวดิน, 2565)

3.2.9 คนที่ทำงานด้านการปกป้องพยายามสนับสนุนให้กลไกท้องถิ่นมีโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการปกป้อง

กลไกที่อยู่ในระดับท้องถิ่นเป็น กลไกที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และน่าจะเข้าใจความขัดแย้งและบริบทของพื้นที่มากที่สุด ดังนั้น การสนับสนุนและสร้างความร่วมมือกับกลไกท้องถิ่นมีโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการปกป้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเช่นกัน เช่น อาจมีกลไกการร้องเรียน แจ้งข่าวสาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจ้างนิติกร หรืออาสาสมัครมาดูแลด้านกฎหมายให้ชาวบ้าน เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ ที่ผ่านมามีการสร้างความร่วมมือกับกลไกท้องถิ่นอยู่บ้าง เช่นการร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ จชต. เพื่อหาทางลดความรุนแรงในหรือในกรณีบางกลอย ที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและ อบต. ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ (เจ้าหน้าที่

มูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน, 2565) อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างความร่วมมือยังจำกัดอยู่ในระดับบุคคล ยังไม่สามารถสร้างความเป็นสถาบันได้

กลไกอีกแบบหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การจัดตั้งสภาชนเผ่าชนพื้นเมืองแห่งประเทศไทยขึ้นมา เพื่อปกป้องและช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ทั่วประเทศ และพยายามขับเคลื่อนกฎหมายที่จำเป็นสำหรับประกันสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองที่ในปัจจุบันยังคงรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติปัจจุบัน (เจ้าหน้าที่อาวุโสสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย, 2565)¹⁰

3.2.10 การพยายามสร้างเครือข่ายระหว่างกัน

การสร้างเครือข่ายของคนทำงานด้านการปกป้อง ก็อาจสามารถจัดเป็นอีกหนึ่งรูปแบบในการปกป้องด้วยเช่นกัน เพราะแม้ไม่ใช่การปกป้องจากความรุนแรงโดยตรง แต่การมีเครือข่ายย่อมสามารถช่วยเหลือกันได้ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ทั้งในแง่ของปฏิบัติการและในแง่ประสบการณ์องค์ความรู้ ดังเช่น การปกป้องที่เวทีย่อย ที่แยกบอนโก ที่นักกิจกรรมสีแดงตั้งขึ้น ท่ามกลางการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ทหารก็อาศัยเครือข่ายของ NGOs ที่ทำงานในพื้นที่และประสบการณ์ที่เคยร่วมต่อสู้โดยสันติวิธีกับสมาชิกคนจนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2538 จน “สันติวิธีมันเป็น way ของเราอยู่แล้ว” (นักกิจกรรมสีแดง/นักวิจัย, 2565) ทำให้เมื่อเลือกต่อสู้ ก็มักไม่ต้องเลือกวิธีการอื่นนอกจากสันติวิธี

สำหรับการสร้างเครือข่ายระหว่างกันของคนทำงานด้านสันติวิธีในปัจจุบันดูเหมือนจะถดถอยลงนับตั้งแต่เหตุการณ์นองเลือดเมื่อปี 2553 เป็นต้นมา

“ขบวนการสันติวิธีต้องพัฒนาจนถึงการทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เมื่อเกิดปี 2553 ทำให้เกิดการหยุดชะงัก การเกิดเหตุการณ์ที่วัดปทุม พอพูดถึงเรื่อง safety space กลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่เวิร์ค เป็นเรื่องที่ทำให้สันติวิธีใช้ไม่ได้”

(พระสงฆ์, 2565)

¹⁰ ดูเพิ่มเติม IMNVOICES. (2022, 25 กุมภาพันธ์). *Up date* ร่าง พรบ. ชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ทั้ง 6 ฉบับ ล่าสุด. <https://imnvoices.com/?p=2926>

สถานภาพของสันติวิธี เป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่งต่อการทำงานปกป้องพลเรือน โดยพลเรือนที่ไม่ติดอาวุธ ทั้งในแง่บรรทัดฐานการยอมรับของคนในสังคมและเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งในแง่การสร้างการยอมรับ ร่วมมือกันในเชิงเครือข่ายของที่ทำงานด้านสันติวิธีเองด้วย

3.3 สรุป

โจทย์สำคัญคือ ใครควรได้รับการปกป้อง ปกป้องจากใคร และปกป้องอย่างไร จากข้อมูลข้างต้นจากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก ประชุมกลุ่มย่อย ทั้งเหยื่อ และผู้ทำการปกป้อง ครอบคลุมประเด็นความขัดแย้ง ความรุนแรง 3 มิติ คือ ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกี่ยวกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต สรุปได้ว่า ผู้ที่ต้องการการปกป้อง คือ ผู้ที่ถูกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิที่พึงมีของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น ชาวบ้าน ชวนาชาวไร่ที่เดือดร้อน นักกิจกรรมทางการเมือง นักกิจกรรมใน จชต. ยิ่งไปกว่านั้น ในหลายกรณี พบว่า การคุกคามและการใช้ความรุนแรงขยายไปสู่ครอบครัวของบุคคลเหล่านี้มากขึ้นด้วย ขณะที่กลุ่มคนที่พยายามช่วยเหลือปกป้อง ทั้ง สื่อ หน่วยงาน นักกิจกรรม นักวิชาการเองก็ถูกคุกคามด้วยเช่นกัน ในความขัดแย้งและความรุนแรงที่ผ่านมา ส่วนใหญ่แล้ว เหยื่อมักปกป้องตนเอง (SELF-PROTECTION) โดยมีทั้งคนที่มีความทักษะในการปกป้องและไม่มีทักษะ แต่มีลักษณะที่เป็นไปเองเพื่อเอาตัวรอด ส่วนฝ่ายที่ 3 (THIRD PARTY) ที่ทำการปกป้องยังไม่มีมากนักในสังคมไทย ส่วนใหญ่กลุ่มสันติอาสา ภาคประชาสังคม นักกิจกรรมที่เกาะติดประเด็น หน่วยงานสิทธิมนุษยชน และผู้สื่อข่าวบางคน

ในส่วนองวิธีการปกป้อง พบว่า มีไม่น้อยกว่า 10 วิธีการ ทั้งในระดับของการปกป้องทางกายภาพ การปกป้องทางมนุษยธรรม การปกป้องด้วยหลักสิทธิมนุษยชน และการสร้างสภาพแวดล้อมในการปกป้อง โดยระดับที่พบวิธีการปกป้องมากที่สุด ได้แก่ การปกป้องทางกายภาพและการสร้างสภาพแวดล้อมในการปกป้อง อย่างไรก็ตาม ในหลายกรณีอาจจะไม่สามารถปกป้องได้ โดยเฉพาะคนที่เป่าหมายในบัญชีดำของเจ้าหน้าที่รัฐ การปกป้อง จึงต้องเผชิญกับปัญหาความ

รุนแรงเชิงโครงสร้างที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงในระดับบรรทัดฐานและเงื่อนไขสภาพแวดล้อมในการเผชิญหน้ากับความขัดแย้งของสังคมไทยโดยรวม ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีความขัดแย้งรุนแรงที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมคนจำนวนมากและมีความยืดเยื้อ มักเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในมิติต่าง ๆ และในบางสถานการณ์ เป็นความขัดแย้งแบ่งฝ่ายทางการเมืองที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอิงกับรัฐ การศึกษาให้มีความสำคัญกับสถานการณ์ที่รัฐมีบทบาทหลัก เนื่องจากมีอำนาจและทรัพยากร ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวรัฐไทย หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นคู่ขัดแย้งหลักในเกือบทุกกรณีศึกษา ทั้งยังมีส่วนในการใช้ความรุนแรงเพื่อจัดการความขัดแย้งหรือบางครั้ง มีการใช้กำลังความรุนแรงในนามของการปกป้องตัวเอง การปกป้องพลเรือนจากการใช้ความรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่รัฐจึงเป็นโจทย์ที่ย้อนแย้ง ปัญหานี้นำมาสู่ข้อท้าทายสำคัญในการปกป้อง คือ การที่ผู้กระทำความรุนแรงแก่พลเรือนคือ “ฝ่ายรัฐ” ดังนั้น UCP จึงมีปัญหาในการปกป้องคนที่จะเป็น “เป้า” ของการกระทำความรุนแรง ดังนั้น คนที่จะปกป้องจึงต้องหาทางปรับประยุกต์วิธีการของ UCP ให้เข้ากับบริบทสังคมไทยเพื่อให้การปกป้องได้ผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม ความท้าทายนี้เกิดขึ้นท่ามกลางบริบทของการไม่สามารถบูรณาการปฏิบัติการได้เป็นระบบนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรมนักศึกษา นักข่าวกฎหมาย สตรี และแวดวงนักสันติวิธี

บทที่ 4

การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธกับการส่งเสริมสันติวิธีในสังคมไทย¹¹

ในความเห็นของพระนักสันติวิธีรูปหนึ่ง “การปกป้องถ้าจะให้ดีแล้วต้องอยู่ในปฏิบัติการ โดยผู้ที่กำลังต่อสู้กันเป็นผู้เรียนรู้และสร้างเสริมขึ้นมาจากประสบการณ์ ศักยภาพเกิดขึ้นได้จากตรงนั้น” (พระสงฆ์, 2565) ขณะนี้สังคมแบ่งเป็นสองขั้ว โอกาสของสันติวิธีที่จะขับเคลื่อนอย่างเป็นขบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานการใช้อาวุธยังคงถูกท้าทาย ทำให้เรื่องการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธลงหลักปักฐานในสังคมได้ยาก การให้ความสำคัญกับการปกป้องเป็นการยกระดับสันติวิธีและขณะเดียวกันการหยั่งรากของสันติวิธีก็จะเป็นโอกาสให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์เรื่องการปกป้อง ในแง่นี้ การให้ความสำคัญกับการ

¹¹ เนื้อหาส่วนใหญ่ในบทนี้ เป็นการสังเคราะห์ความความคิดเห็นและการข้อวิพากษ์วิจารณ์ของนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านความรุนแรงและความขัดแย้งศึกษา ต่อข้อสรุปเบื้องต้นของการวิจัย (ซึ่งได้จาก การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มนักกิจกรรมและนักวิชาการ) ในการสัมมนาจากการสัมมนาโต๊ะกลมเรื่อง “การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธและสถานการณ์ของสันติวิธีในสังคมไทย” จัดขึ้นที่ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2565 โดยมีนักวิชาการสามท่านนำการสนทนาได้แก่ ดร. พัทธ นิยมศิลป์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ชฎานิชรุ พูลยรัตน์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเขียนและประเมินความก้าวหน้าเกี่ยวกับวิธีมาอย่างยาวนาน และยังเป็นสมาชิกศูนย์ข้อมูลสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รวมทั้งเครือข่าย Peace Survey และอาจารย์ ดร. ชฎาชัย ชัยสุโกศล นักสันติวิธีและสมาชิกกลุ่มเพื่อนสนับสนุนเพื่อน หรือกลุ่มช่วยเหลือคุ้มครองเพื่อบานผู้ประสบปัญหาจากสถานการณ์ทางการเมืองและผู้ลี้ภัยทางการเมือง นักวิชาการผู้เข้าร่วมการสัมมนาท่านอื่นๆ เช่น ดร.เอกพันธ์ ปิณฑวิช สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผศ.ดร.พัทธธีรา นาคอุไรรัตน์ อาจารย์ประจำสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล รวมทั้งผู้แทนจาก โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw) ผู้แทนจากกลุ่มเพื่อรับฟัง ผู้แทนจากสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เป็นต้น

ปกป้องโดยพลเรือนจึงเป็นการขยายขอบเขตของสันติวิธีออกไปให้กว้างขวางขึ้น จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง UCP กับสันติวิธีในสังคมไทย

4.1 UCP ในการชุมนุมสาธารณะกับสันติวิธี

ในช่วงการเคลื่อนไหวชุมนุมในประเด็นแหลมคมของคนรุ่นใหม่ในช่วงปี 2562 เป็นต้นมา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการชุมนุมโดยสันติวิธี (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564) มีข้อกังวลจากฝ่ายต่าง ๆ ว่า จะทำอะไร ให้การชุมนุมสาธารณะมีความปลอดภัย? ทำไมผู้ชุมนุมเลือกใช้สันติวิธีหรือความสงบอยู่? หลังจากที่มีการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้น แต่ละฝ่ายมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร? เพราะการชุมนุมขนาดใหญ่หลายครั้งที่ผ่านมาจบลงด้วยการใช้กำลัง เช่น ในกรณี “พฤษภา 35” และ “เมษาพฤษภา 53” เป็นต้น จึงน่าสนใจว่าทำไมสังคมไทยซึ่งมีการชุมนุมสาธารณะจึงไม่เหมือนที่เกิดขึ้นในสังคมตะวันตกที่เมื่อมีการชุมนุมสาธารณะนำไปสู่การผลักดันนโยบายสาธารณะได้

นักวิชาการทางกฎหมายมีความเห็นว่าในบริบทสังคมไทยการใช้กำลังหรือการใช้ความรุนแรงนั้นอาจเกิดขึ้นจากฝ่ายผู้ชุมนุมหรือจากฝ่ายรัฐก็ได้ แต่กระนั้นโดยทั่วไปแล้ว รัฐเองค่อนข้างเกรงใจผู้ชุมนุมโดยสงบ เพราะรัฐรับรองการใช้เสรีภาพโดยสงบซึ่งเป็นกฎหมายที่บรรจุในรัฐธรรมนูญ แต่รัฐจะไม่เกรงใจหากว่าผู้ชุมนุมไม่สงบ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของไทยรัฐเองอาจจะได้ไม่เริ่มใช้ความรุนแรง แต่เป็นผู้สร้างเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงขึ้นมา จากนั้นฝ่ายรัฐจึงเข้ามาใช้ความรุนแรงหรือทำการรัฐประหาร ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมามีความรุนแรงหลายอย่าง อาจแบ่งหลัก ๆ ได้เป็น 1) ความรุนแรงทางกายภาพ และ 2) ความรุนแรงที่ไม่ใช่กายภาพ

1) ความรุนแรงทางกายภาพ

ความรุนแรงทางกายภาพ อาจเกิดขึ้นจากสาเหตุ เช่น (1) การที่มีกลุ่มผู้เห็นต่างออกมาแสดงความคิดเห็น ต่อมาอีกกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับผู้ที่ออกมาเรียกร้องกลุ่มแรก ก็อาจจะกระทำความรุนแรงเกิดขึ้นได้ และถ้าหากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่จัดการสถานการณ์อย่างเหมาะสมจะส่งผลให้ความรุนแรงดำรงอยู่ต่อไป (2) นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาคุณลักษณะการใช้กฎหมายของฝ่ายรัฐ จะพบว่า แม้ประเทศไทยจะมี พ.ร.บ.

การชุมนุมในที่สาธารณะ พ.ศ. 2558 แต่ว่าก็ใช้อยู่ไม่กี่ครั้ง หลังจากนั้นก็ได้ใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ดังนั้น เห็นได้ว่าฝ่ายรัฐเลือกใช้เครื่องมืออื่นที่ไม่ใช่กฎหมายสำหรับดูแลการชุมนุมโดยตรง การใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ เป็นการอนุญาตให้รัฐใช้ความรุนแรงแก่ฝ่ายประชาชนผู้ออกมาชุมนุมได้ง่าย (3) อีกเรื่องที่สำคัญคือเรื่องมาตรฐานการใช้กำลังของฝ่ายรัฐซึ่งมักไม่ค่อยสอดคล้องกับมาตรฐานของสากลทำให้ฝ่ายรัฐมีการใช้วิธีการต่อผู้ชุมนุมที่มักจะไม่เกินเลยหรือข้ามเส้น อันนำไปสู่การใช้ความรุนแรงต่อผู้ออกมาชุมนุมในที่สาธารณะ

เมื่อมีการใช้ความรุนแรงจากฝ่ายรัฐต่อประชาชน จะพบว่า แม้ฝ่ายรัฐเองจะอ้างว่า มีการตรวจสอบการใช้กำลังของฝ่ายเจ้าหน้าที่อย่างมีขอบด้วยกฎหมาย และถึงแม้มีหลักฐานการใช้ความรุนแรงจากฝ่ายรัฐมากมาย แต่เรากลับไม่เห็นว่าการตรวจสอบผู้ชุมนุม (คผ.) ถูกลงโทษ สิ่งที่เกิดขึ้นชัดเจนกลับเป็นการให้รางวัลแก่เจ้าหน้าที่ที่ใช้ความรุนแรง เช่น ในการชุมนุมเอเปค (18 พ.ย.2565) เมื่อเจ้าหน้าที่มีการสลายการชุมนุมได้มีการให้รางวัลกับเจ้าหน้าที่ที่เข้าปราบปรามผู้ชุมนุมอย่างรุนแรง¹² ดังนั้นเห็นได้ว่าไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องรับผิดชอบกับการใช้ความรุนแรง เมื่อไม่มีใครรับผิดชอบจากการใช้ความรุนแรง ความรุนแรงจะยังคงอยู่ในสังคมนั้นต่อไป

2) ความรุนแรงที่ไม่ใช่กายภาพ

ความรุนแรงที่ไม่ใช่กายภาพ คือ ความรุนแรงทางกฎหมาย หรือ “นิติสงคราม” หมายถึงการใช้กฎหมายเป็นทั้งข้อจำกัดแก่ฝ่ายประชาชนและเป็นเครื่องมือในการใช้ความรุนแรง เช่น การที่แกนนำผู้ชุมนุมทางการเมืองเกือบทั้งหมดถูกดำเนินคดีอาญา ม.112 การจำกัดเนื้อหาในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและประเด็นทางสังคม การทำให้ระบบกฎหมายทำงานผิดเพี้ยน เช่น การจับกุมแบบไม่ให้ประกันตัวสำหรับแกนนำผู้ชุมนุมบางคน เป็นต้น ธรรมชาติของการชุมนุมสาธารณะ คือการออกมาชุมนุมเป็นระยะ หรือชุมนุมอยู่เรื่อย ๆ แต่พอมีการชุมนุม

¹² โปรดดู Voice TV. (2565, 6 ธันวาคม). ส่งเสริมกำลังใจ ‘ตำรวจทำดี มีรางวัล’ ผบก.คผ. มอบรางวัลแด่ ตร.บาดเจ็บ เหตุสลายม็อบหยุดเอเปค, สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2022, 19 พฤศจิกายน). สรุปสถานการณ์ สืบbardเจ็บจากเหตุตร.ปะทะ ‘ม็อบ APEC’.

<https://tja.or.th/view/activities/media-movements/1425188>

ออกมาเรื่อย ๆ ก็ส่งผลให้มีการระบุตัวล่วงหน้าไปว่าจะใช้กฎหมาย 112¹³ กับใคร บาง มีการระบุเป้าหมายไว้ว่าจะจับกุมใครบ้าง ทำให้ผู้ชุมนุม โดยเฉพาะแกนนำผู้ชุมนุมหลายคนไม่กล้าออกมาดำเนินกิจกรรม ผู้ชุมนุมหลายคนตัดสินใจเลือกไปดำเนินการไต่ดินแดน แต่ก็ยังมีหลายคนถูกเอาผิดทางกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีกรณีจับแล้วปล่อย แต่มีการสร้างเงื่อนไขจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง บางคนที่ถูกจับแล้ว ก็จะมีการตั้งเงื่อนไขการจำกัดการเดินทาง หรือถูกบังคับให้สวมใส่กำไล EM ที่มีการติดตามด้วยสัญญาณ GPS และการดักฟัง (?) ทั้งนี้ แม้การสวมใส่กำไล EM จะเป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายอนุญาตให้ทำได้ แต่สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ สิ่งเหล่านี้จำเป็นหรือไม่ หรือได้สัดส่วนความผิดที่ได้กระทำมาจนเคยไหน จะเห็นได้ว่า ในขณะที่ผู้ต้องหาความผิดอาญาอื่น ๆ ได้รับสิทธิประกันตัวได้โดยตั้งเงื่อนไข หรือไม่ตั้งเงื่อนไข ผู้ต้องหาคดีการเมืองโดยเฉพาะผู้ออกมาชุมนุมไม่ได้รับประกันตัว หรือบางคนถูกบังคับให้สวมใส่กำไล EM แทน ในการเล่นเกมผู้กระทำผิดทางกฎหมาย ยังเป็นการมุ่งเล่นงานเฉพาะกลุ่ม มีตัวอย่างและหลักฐานมากมายที่สนับสนุนว่า สำหรับบางกลุ่มชุมนุมที่มีการจัดกิจกรรมนั้น พวกเขาอดทนจากการดำเนินคดี ทว่าบางกลุ่มทางการเมืองเมื่อมีการจัดกิจกรรมหรือออกมาชุมนุม พวกเขาถูกกระทำความรุนแรงทางกฎหมายตามที่กล่าวมา ประเด็นนี้สอดคล้องกับที่ผู้แทนจาก iLaw ที่เห็นว่า ถ้าสันติวิธีเข้มแข็ง UCP ก็จะเข้มแข็ง แต่ 2-3 ปีที่ผ่านมา แกนนำที่เจรจาได้ ตัวแทนที่ได้รับการยอมรับ ค่อย ๆ หดหายไป คนกลางก็ถูกตีตราจากฝ่ายรัฐว่าเป็นผู้กระทำผิด ฝ่ายรัฐ นอกจากจะไม่ยับยั้งความรุนแรงที่เกิดจากผู้ชุมนุมคนละฝ่ายกระทำ ความรุนแรงต่อกัน ยังมีการใช้กฎหมายที่ไม่เหมาะสมมาบังคับใช้กับผู้ชุมนุม หรือฝ่ายรัฐยังมีการดำเนินคดีอาญาที่รุนแรง เช่น ม.112 ต่อผู้ชุมนุมโดยเฉพาะแกนนำผู้ชุมนุม นอกจากนี้ ฝ่ายรัฐยังไม่ดำเนินการตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎว่าด้วยการใช้กำลังตามหลักสากลทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและพิการเป็นจำนวนมาก ระเบียบ

¹³ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี” สำหรับปัญหาของการใช้กฎหมายมาตรา 112 โปรดดู ประชาไท. (2564, 15 มีนาคม). iLaw: รวม 10 ปีกฎหมายตรา 112.

<https://prachatai.com/journal/2021/03/92122>

ข้อบังคับ หรือกฎว่าด้วยการใช้กำลังของหน่วยงานตำรวจแต่ละหน่วยงานที่มาควบคุมและปราบปรามผู้ชุมนุม ยังมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะและภารกิจหลักของแต่ละหน่วย บางหน่วยใช้ความละมุนละม่อม บางหน่วยใช้ความรุนแรงอย่างเดียวเท่านั้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญในการเพิ่มศักยภาพให้แก่ UCP และการใช้สันติวิธี ทำให้ประชาชนผู้ออกมาชุมนุมไม่มีความไว้วางใจต่อฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐว่าตนจะได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักสากล

ดังนั้นโจทย์สำคัญก็คือเราจะมียุทธวิธีการจัดการกับความรุนแรงที่ไม่ใช่ทางกายภาพหรือความรุนแรงทางกฎหมายเหล่านี้อย่างไร เพื่อจะส่งเสริมให้คนที่ออกมาชุมนุมเลือกใช้สันติวิธีมากขึ้น และคนที่ใช้สันติวิธีอยู่แล้วยังคงเลือกใช้สันติวิธีต่อไป? เพราะถ้าผู้ชุมนุมเห็นว่า “ต้นทุน” (cost) ในการใช้สันติวิธีสูง ผู้ชุมนุมจะเริ่มตั้งคำถามว่า เราจะยังใช้สันติวิธีกันเพื่ออะไร เพราะถึงอย่างไรเสียก็จะต้องถูกตอบโต้หรือถูกปราบปรามด้วยความรุนแรงเสมอจากฝ่ายรัฐ ในทางตรงกันข้าม จากความรุนแรงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะในทางกายภาพและไม่ใช่มิใช่ทางกายภาพ ฝ่ายรัฐควรใช้อำนาจในทางมิชอบ (abuse of power) ให้น้อยลง และรัฐควรพยายามทำให้เห็นว่าสิทธิการชุมนุมได้รับการปกป้องโดยกฎหมายอย่างเต็มที่ มิฉะนั้นแล้ว ฝ่ายผู้ชุมนุมจะมองว่าการใช้ความรุนแรงดีกว่า

ในประเด็นที่ว่าประชาชนจะเข้ามาเป็นผู้ปกป้องประชาชนจากความรุนแรงได้อย่างไร มีข้อเสนอในที่ประชุมว่า ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เช่น (1) ที่ผ่านมามีสำนักข่าวออนไลน์และผู้สังเกตการณ์การชุมนุม ได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่และตรวจสอบข้อมูลจากสื่อของฝ่ายรัฐ สื่ออิสระเข้ามาปกป้องผู้ชุมนุม (2) ในการประกันตัว เกิดกลุ่มกองทุน “ราษฎรประสงค์” ทำให้ การเคลื่อนไหวของเยาวชนดำเนินมาได้อย่างต่อเนื่อง นี่คือ กรณีที่เอกชนเข้ามาป้องกันเอกชนที่มาชุมนุม (3) การด Vevo เป็นกลุ่มอิสระที่ทำหน้าที่หลักเป็นการรณรงค์ ลักษณะเดียวกัน ก็เกิดในกลุ่มนักเรียนช่างกล แต่กรณีนี้จะเห็นได้ว่า ฝ่ายรัฐไปเปลี่ยนกลุ่มนี้ ให้เป็นกองกำลังติดอาวุธ โดยใช้หน่วยอินทราช 26 (SWAT) มาเป็นคนจับ แต่สิ่งที่พบไม่มีอาวุธ มีแค่หนังสือติดและนำปลาร้า (4) ฝ่ายผู้ชุมนุมหรือมีเอง ก็มีการแชร์ทรัพยากรกันเอง เพื่อเป็นการขยายแนวร่วม แม้ว่าแกนนำจะดำเนินยุทธศาสตร์แบบไม่รวมตัวกันแบบจัดตั้งก็ตาม (5) NGO ก็ได้เข้ามาทำหน้าที่

ในการสร้างความสามารถให้กับผู้ชุมนุม เช่น ทุนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน ที่ปกป้องความรุนแรงทางกฎหมายให้กับผู้ชุมนุม ดังนั้น จะเห็นว่า มีภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม จำนวนหนึ่งปฏิบัติการโดยอิงกับ UCP แล้ว แต่คิดว่ายังคงมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ แรงดันอีกทางหนึ่งที่เป็นอุปสรรคที่จะทำให้ประชาชนมอง UCP เป็นทางเลือก คือ การที่รัฐมีความเป็นผู้ผูกขาดการใช้ความรุนแรง มีตัวอย่างมากมายสนับสนุนว่า ใครก็ตามที่ขัดขวางจะถูกทำให้เป็นเหยื่อที่เล็งเป้าไว้แต่แรก ถ้าช่วยเหลือเป็นผู้สนับสนุน จะต้องผิดกฎหมาย เช่น Amnesty International ถูกไล่ออกจากประเทศไทย หรือ ilaw (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน) ก็ถูกฝ่ายรัฐดำเนินคดีและจับจอง หรือการที่กลุ่มใดที่ออกมาเรียกร้องปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์จะถูกฝ่ายรัฐจับจองและดำเนินคดีทางกฎหมายทั้งหมด อย่างไรก็ตามท่ามกลางต้นทุนการใช้ UCP ที่สูงมากขนาดนี้ สิ่งที่ขาดหายไปคือสังคมไทยยังขาดกระบวนการตรวจสอบคนที่ใช้กฎหมายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

4.2 UCP กับเงื่อนไขความเป็นประชาธิปไตย

กล่าวอย่างถึงที่สุด กระบวนการตรวจสอบการใช้กฎหมายโดยมิชอบ (ซึ่งจะช่วยให้ UCP ทำงานได้ง่ายขึ้น) สัมพันธ์กับเงื่อนไขความเป็นประชาธิปไตยในประเทศนั้น ๆ ดังนั้น ข้อท้าทายสำคัญประการหนึ่ง คือ จะขยาย UCP ได้อย่างไร หากสังคมการเมืองยังไม่เป็นประชาธิปไตย ดังที่ ดร.เอกพันธ์ ปินทวนิช จากสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชี้ว่า ปัญหา คือ เราจะใช้วิธีการใหม่ ๆ ได้อย่างไร ในเมื่อมีรัฐบาลที่มีความเป็นเผด็จการ (Authoritarianism) อยู่ ในแง่นี้เรามีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาประชาธิปไตยมากขึ้นกว่านี้ระดับหนึ่งหรือไม่ จึงจะส่งเสริมให้ UCP มีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น เพราะถ้าหากสังคมมีประชาธิปไตยอ่อนแอ คงจะเป็นเรื่องยากที่ใครจะกล้าตัดสินใจออกมาชุมนุม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมนุมโดยมองว่า UCP เป็นทางเลือก เพราะถ้าหากออกมาชุมนุมก็จะถูกมองว่าเป็นฝั่งตรงข้ามฝ่ายรัฐไปโดยปริยาย นอกจากนี้ ที่ได้มีการกล่าวถึงฝ่ายรัฐนั้น เราจะเห็นว่า ระบบอำนาจรัฐไม่ได้แยกแยะ ท้าวจ หากแต่ยังรวมถึงหน่วยราชการอื่น ๆ และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้วย ที่มีลักษณะของความเป็นอำนาจนิยม เช่น ในสถานศึกษาจะพบว่า ผู้บริหารหลายคนพยายามปิดกั้นเสรีภาพทางวิชาการ และฝ่าย

นักวิชาการภายในสถาบันเอง ก็พยายามที่จะปิดกั้นเสรีภาพทางวิชาการของตนเอง เพื่อให้สถานะทางสังคมและหน้าที่การงานของตนดำรงอยู่ได้ จนกล่าวได้ว่า เราอยู่ในสภาวะของการเอาตัวรอดไปวัน ๆ หลายฝ่ายก็ดำรงชีวิตอย่างไม่ปลอดภัย บรรดานักวิชาการที่ออกมา ก็จะถูกเพ่งเล็งหรือเป็นเป้าของระบบการทำงานหรือแม้แต่ถูกดำเนินคดีความจากฝ่ายรัฐตามที่ใดกล่าวไปแล้ว

นักวิชาการด้านสันติภาพ ชี้ให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐหรือฝ่ายความมั่นคง พบว่าไม่ใช่แค่ข้าราชการตำรวจทำดีแล้วได้รางวัลจากการทำดีเท่านั้น แต่จะเห็นปรากฏการณ์ที่ว่า “ฝ่ายรัฐพร้อมจะทำอะไรที่ผิดกฎหมายแต่นายสั่ง แต่ไม่พร้อมทำอะไรที่ถูกกฎหมายแต่นายไม่ได้สั่ง”

4.3 ศาลเตี้ย: มุมกลับของกระบวนการยุติธรรมที่ไม่อาจพึ่งพาได้

ปัญหาความรุนแรงที่ไม่ใช่ทางกายภาพ โดยเฉพาะการใช้กฎหมายในการสร้างข้อจำกัดในการแสดงออกทางการเมือง อันที่จริงแล้วเป็นปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบด้วย นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ชี้ว่า ประชาชนพลเมืองเกือบจะทุกคนคงจะรู้สึกว่ ระบบยุติธรรมทั้งหมด ตั้งแต่ศาล เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ฯลฯ ในปัจจุบันพึ่งพาไม่ได้ ปรากฏการณ์ที่ชัดเจนไม่นานมานี้ คือ หลังจากกรณีที่คุณศรีสุวรรณ จรรย์ยา ถูกชก (18 ต.ค. 2565)¹⁴ เราเห็นปรากฏการณ์ที่คนส่วนใหญ่มีอารมณ์รู้สึกสะใจมาก ความน่าสนใจ คือ อารมณ์ของคนส่วนใหญ่บอกอะไรเรา? ความสะใจและยอดบริจาคจำนวนมากที่ส่งไปยังผู้ที่ลงมือใช้ความรุนแรงหรือคนชกอธิบายว่า คนชกคือตัวแทนของ “ศาลเตี้ย” (Vigilante) การปรากฏขึ้นของศาลเตี้ย

¹⁴ นายศรีสุวรรณ จรรย์ยา เลขาธิการสมาคมองค์การพิทักษ์รัฐธรรมนูญไทย ถูกชายบุกชกหน้าขณะมาร้องเรียน ‘โนส อุดม’ กรณีวิจารณ์รัฐบาลพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในการแสดง “เดี่ยว 13” ที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) เมื่อวันที่ 18 ต.ค. 2565 ทั้งนี้ นายศรีสุวรรณ มีบทบาทสูงในการรณรงค์เรียนกรณีต่างๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล โปรดดู ไทยรัฐออนไลน์. (2565a, 19 ตุลาคม). ชกหน้า เตะ “ศรีสุวรรณ” พิชเดี่ยว13 ขณะแถลงข่าวหลังแจ้งความที่บ.ก. (คลิป).

<https://www.thairath.co.th/news/politic/2530316>

อาจมาจากหลากหลายสาเหตุ แต่สำหรับกรณีคุณศรีสุวรรณอยู่ในบริบทการต่อสู้เรียกร้องระหว่างประชาชนพลเมืองที่มีต่อรัฐบาล ซึ่งดูเหมือนว่าสืบทอดอำนาจมาจากรัฐบาลคณะทหารในช่วงก่อนหน้านี้ และยังอยู่ในบริบท ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่มีการต่อสู้เรียกร้องความยุติธรรมต่อฝ่ายรัฐ ฝ่ายรัฐใช้เครื่องมือและกลไกทั้งหมดดำเนินคดีต่อผู้เห็นต่าง ในขณะที่เมื่อคนของฝ่ายรัฐมีความผิดกลับไม่ได้ถูกลงโทษหรือดำเนินคดีใด ๆ อย่างเป็นที่ประจักษ์ชัดเจน การปรากฏของ “Vigilante” ในกรณีคุณศรีสุวรรณ สะท้อนว่า กระบวนการยุติธรรมปกติของประเทศไทยไม่น่าเชื่อถืออีกต่อไป ประชาชนคนส่วนใหญ่รู้สึกหมดหวังกับรัฐไทยและระบบกฎหมายที่ดำรงอยู่ เพราะฉะนั้น ความรุนแรงไม่ใช้ที่อยู่บนการเคลื่อนไหวบนท้องถนน หรือความรุนแรงไม่ใช้แค่การชุมนุมสาธารณะ แต่อาจรวมถึงกฎหมายอื่น เช่น พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ ฯลฯ น่าสนใจว่าหากสถานการณ์ยังคงเป็นแบบนี้ไปเรื่อย ๆ จะทำให้แนวคิดเรื่อง “Vigilante” เติบโตขึ้น และยังทำให้ UCP จะลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ หรือไม่ อย่างไร?

4.4 ฝ่ายที่สาม : มีอยู่จริงหรือไม่ในสังคมไทย

จากการวิจัยของ อาจารย์ชฎานิชรุ่ พูลยรัตน์ เรื่อง ความย้อนแย้งของการกดปราบ (Paradox of Repression) พบว่า ความทลายในปัจจุบัน อาจไม่ใช่แค่ทำอย่างไร ให้มีการใช้ UCP มากขึ้นทั้งในท่ามกลางฝ่ายขบวนการผู้ชุมนุมหรือทำอย่างไรให้ฝ่ายรัฐสนใจ UCP แต่ความทลายคือสังคมไทยมี “ฝ่ายที่สาม” (Third Party) อยู่หรือไม่? อย่างไร? เพราะถ้าพิจารณาจากบริบทสังคมไทยจะพบว่า แต่ละฝ่าย ถ้าไม่เลือกข้างไปแล้ว ก็จะถูกผลักดันให้เลือกข้างใดข้างหนึ่งเสมอ ในทางตรงกันข้าม อาจมีผู้เห็นว่าในการต่อสู้ทางการเมืองที่มีความสลับซับซ้อน ประชาชนบางกลุ่มก็อาจถูกสร้างโดยรัฐด้วย คำถามคือ เราจะไปปกป้องคนกลุ่มนี้หรือไม่ ขณะที่มีการประทุของรัฐบาลก็มีมือบิอีกฝ่ายหนึ่งเกิดขึ้นมา การที่เราจะเพิ่มศักยภาพของ UCP เราจึงต้องพิจารณาเสียก่อนว่ามีกลุ่มสุดโต่ง (political extremist) ในลักษณะนี้ด้วยหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นมามีเหล่านี้เป็นฝ่ายใช้ความรุนแรง

4.5 การเยียวยาจิตใจ: อีกรูปแบบหนึ่งของ UCP

ถามว่า ในกรณีที่ความรุนแรงสูงและประชาชนถูกปิดกั้นการแสดงออกอย่างรุนแรงจะสามารถใช้ UCP ได้อย่างไรบ้าง ผู้เชี่ยวชาญกระบวนการสันติภาพ ซึ่งทำงานกลุ่มเพื่อนรับฟังได้มีการจัดกระบวนการเพื่อเยียวยาจิตใจของคนมาทางออนไลน์เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง เพราะสภาพการเมืองที่ปิดอย่างมาก ทำให้คนรู้สึกอัดอั้นเป็นอย่างมาก การจัดทำกระบวนการเยียวยาจิตใจทางออนไลน์นี้ จัดขึ้นเหมือนกับที่จัดรับฟังประชาชนคนอยู่เรือนจาจากสงครามรัสเซียยูเครนไม่นานมานี้ ในกระบวนการนี้เป็นการเปิดพื้นที่ให้มีการพูด บอกเล่าเรื่องราว หลายคนที่เราจะร่วมจะใช้พื้นที่นี้ในการแสดงออกท่ามกลางสภาพการณ์ทางการเมืองแบบปิด ที่ไม่เปิดโอกาสให้พวกเขาแสดงออกด้วยวิธีอื่น ๆ ได้ แน่นอนว่ามีผู้เข้าร่วมบางคนตัดสินใจฆ่าตัวตาย มีหลายสาเหตุที่ทำให้ผู้เข้าร่วมตัดสินใจแบบนั้น บางกรณีมาจากการที่เขาถูกกดดันจากฝ่ายรัฐ บางคนที่ถูกกดดันตัดสินใจจับอาวุธต่อสู้กับรัฐบาลก็มี แต่บางส่วนก็รู้สึกสิ้นหวังและฆ่าตัวตาย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คุณกลุ่มเพื่อนรับฟังพยายามทำอยู่ตลอด คือ จะทำอย่างไรที่จะสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ครอบคลุมทุกฝ่าย เพื่อให้ทะเลาะกันได้อย่างสร้างสรรค์มากขึ้น เช่นเดียวกับสมาชิกกลุ่มเพื่อนรับฟังอีกท่านหนึ่งชี้ว่า โดยเป้าประสงค์หลักคือการบรรเทาความรู้สึกเจ็บปวดจากผู้ประสบเหตุทางการเมือง กลุ่มเพื่อนรับฟังเชื่อว่าการดำเนินการดังกล่าวนี้อาจช่วยลดการกระทำรุนแรงลงได้สำหรับกลุ่มผู้ถูกกระทำ

4.6 UCP กับความหมายของสันติวิธี

นักวิชาการที่ศึกษาเรื่องสันติวิธีมานานเสนอว่า คำว่า “สันติวิธี” ก็ยังมีปัญหาอยู่มากกว่าจะใช้คำว่าสันติวิธีอย่างไร แน่นอนว่า ฝ่ายนักวิชาการไม่ใช่ผู้กำหนดหรือควบคุมความหมายของสันติวิธีแต่ฝ่ายเดียว ในขณะเดียวกัน ถ้าปล่อยให้มีการใช้อย่างไรก็ได้ก็จะมีปัญหาอีกแบบหนึ่ง ฝ่ายรัฐเองก็พยายามกำหนดนิยามคำว่า “สันติวิธี” ของตนเอง ซึ่งเป็นคำนิยามที่นักวิชาการด้านสันติวิธีคงจะเกิดคำถามในใจอยู่มากกว่า จะเรียกความหมายคำว่าสันติวิธีของฝ่ายรัฐว่า เป็นสันติวิธีได้หรือไม่ นอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดชุมนุมจำเป็นต้องมีแกนนำไหม ก็ยังเป็นเรื่องที่ถกเถียง ถ้าไม่มีแกนนำจะต้องมีกระบวนการขับเคลื่อนอย่างไร จะสร้างความ

ต่อเนื่องของขบวนการพร้อม ๆ กับการมองว่าสันติวิธีหรือ UCP เป็นทางเลือกได้อย่างไร ในอีกทางหนึ่ง “สื่อ” ที่มีการเข้ามาติดตามการชุมนุมและถ่ายทอดสิ่งที่เกิดขึ้นให้กับประชาชนภายนอกได้รับทราบ แต่ที่น่าสนใจคือปัจจุบันนี้จะพบว่า ไม่ได้มีแค่สื่ออิสระเท่านั้น แต่มีสื่อจำพวก “เพจ” บนพื้นที่ออนไลน์ต่าง ๆ ที่ออกมา “กล่าวคำเรียกขาน” (naming) ว่อะไรใช่สันติวิธี หรือไม่ใช่สันติวิธีด้วย เป็นการสร้างหรือลดทอนศีลธรรม (morality) ที่รองรับสันติวิธีถูกสั่นคลอนได้ และยังมีการสร้าง (framing) คำว่า สันติวิธีแบบใหม่จากสื่อเหล่านี้อีกด้วย ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ นักสันติวิธีและสมาชิกกลุ่มเพื่อนสนับสนุนเพื่อน วิเคราะห์ว่า ก่อนหน้านี้นักสันติวิธีมักจะพูดถึง “ยิวยิสู่ทางการเมือง” ของ Gene Sharp (เมื่อเราใช้สันติวิธีแต่รัฐใช้ความรุนแรง รัฐจะถูกฝ่ายที่สามมองว่าไม่ชอบธรรม และฝ่ายผู้ถูกกระทำจะได้รับการ empowering) แต่ปัจจุบันทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายประชาชนรู้จักแนวคิดนี้เป็นอย่างดี นี่อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นความท้าทายให้แก่สันติวิธี

สนามการช่วงชิงความหมายของ “สันติวิธี” ไม่ได้จำกัดในแวดวงของคนต่อสู้เท่านั้น ในระบบการศึกษาไทยเอง โดยเฉพาะที่มีการเรียนการสอนการสอนเรื่องสันติวิธีก็พบการต่อสู้เช่นกัน การเพิ่มหลักสูตรสิทธิมนุษยชนในฐานะหลักการเชิงปทัสฐานที่เป็นสากล (universal normative principle) ในหลายแห่งแทบจะทำได้ เพราะจะถูกตรวจสอบโดยเทคโนโลยีอำนาจในระบบการทำงาน เช่น อาจารย์หรือนักวิชาการด้วยตนเอง ที่พูดหรือสอนเรื่องสิทธิมนุษยชนที่อยู่กับฝ่ายผู้มีอำนาจ หรืออาจจะถูกบุคลากรระดับผู้บริหารระบบการศึกษาจับจ้อง ตรวจสอบ และคว่ำบาตร เป็นอุปสรรคต่อเรื่องความก้าวหน้าทางวิชาการ นอกจากนั้น หากพิจารณาระบบการศึกษาของเยาวชน ดูเหมือนว่าจะมีการสอดแทรกเรื่องสันติวิธีเข้าไปแล้ว แต่ก็มี การตีความสันติวิธีในแบบของกระทรวงศึกษาเองอีก ส่งผลให้เกิดความท้าทายใหม่เกี่ยวกับการตีความและการปฏิบัติการสันติวิธีว่า การกระทำอย่างไรเรียกว่าเป็นสันติวิธีหรือไม่เป็นสันติวิธี

4.7 สรุป

ประเด็นท้าทายของวิธีการต่อสู้แบบสันติวิธี คือ เมื่อผู้ถูกกระทำเลือกใช้สันติวิธีในการจัดการกับความรุนแรง หากไม่มีระบบปกป้องที่ดี ความพยายามใน

การใช้สันติวิธีดังกล่าวจะลดหายไป คนก็จะเลิกใช้สันติวิธีในฐานะที่เป็นวิธีการหรือทางเลือกในการต่อสู้ นอกจากนั้น จะพบว่าสันติวิธีถูกตั้งคำถามอยู่เสมอ ว่าเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้หรือไม่ เพราะขอเท็จจริงจากขบวนการที่ใช้สันติวิธีในโลกนั้น หัวหน้าหรือแกนนำการชุมนุม ที่มีการใช้สันติวิธี มักถูกฝ่ายรัฐดำเนินคดีหรือถูกสังหาร แต่การที่หัวหน้าหรือแกนนำการชุมนุมถูกสังหาร แปลว่า สันติวิธีนั้นใช้ได้ (Nonviolent action worked) เพราะฝ่ายรัฐมองว่าการใช้สันติวิธีมาสู้กับพวกเขาสามารถบ่อนทำลายอำนาจไม่ชอบธรรมของพวกเขาลงได้ ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างระบบปกป้องผู้ถูกกระทำที่มีประสิทธิภาพในการต่อสู้ด้วยสันติวิธี

โจทย์สำคัญก็คือจะมีวิธีการจัดการกับความรุนแรงทั้งในเชิงทางกายภาพหรือความรุนแรงทางกฎหมายอย่างไร เพื่อจะส่งเสริมให้คนที่ออกมาต่อสู้เลือกใช้สันติวิธีมากขึ้น และคนที่ใช้สันติวิธีอยู่แล้วยังคงเลือกใช้สันติวิธีต่อไป เพราะหากเห็นว่า “ต้นทุน” (cost) ในการใช้สันติวิธีสูง ผู้คนก็จะกลับมาตั้งคำถามว่า เราจะยังใช้สันติวิธีกันเพื่ออะไร เพราะถึงอย่างไรเสีย ก็จะต้องถูกตอบโต้หรือถูกปราบปรามด้วยความรุนแรงเสมอจากฝ่ายรัฐ และที่สำคัญคือ จะจัดการความรุนแรงเหล่านี้และขยาย UCP ได้อย่างไรในเงื่อนไขระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยม โดยเฉพาะในสถานการณ์หลังรัฐประหาร 2557 สันติวิธีถดถอยลงในภาพใหญ่ และงานเชิงเครือข่ายลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าภาวการณ์ในเชิงปฏิบัติการ โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้ประท้วงซึ่งมีเทคนิควิธีพลิกแพลงหลากหลาย แต่ยังไม่มีลักษณะเป็นกระบวนการต่อเนื่อง

ความสำคัญของ UCP ต่อสันติวิธี คือ UCP เป็นเครื่องมือของสันติวิธีหรือเป็นส่วนหนึ่งของสันติวิธี เป็นกระบวนการระดับ peacekeeping ที่จะช่วยลดความสูญเสีย ลดความสูญเสียชีวิต ลดอันตราย หลีกเลี่ยงการถูกกระทำด้วยความรุนแรงในการต่อสู้ “UCP กับสันติวิธีจึงมีความสัมพันธ์เกื้อกูลต่อกัน เพราะถ้า UCP เข้มแข็ง ผู้คนก็จะอยากใช้สันติวิธีในการต่อสู้มากขึ้นต่อไป และทำให้สันติวิธีเข้มแข็งตามไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้าม หาก UCP อ่อนแอเลย ไม่สามารถปกป้องคนที่ต่อสู้ด้วยแนวทางสันติได้ ผู้คนก็จะถอยห่างจากสันติวิธี และสันติวิธีในภาพรวมก็จะอ่อนแอลง ในขณะที่ระบบการศึกษาไทยเรื่อง “สันติวิธี” ยังอยู่ในสนามการต่อสู้ช่วงชิงความหมาย

Opportunities and Challenges

การประยุกต์ใช้ UCP ให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทย จึงจะช่วยเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสันติวิธีในภาพรวมที่ถดถอยลงมาในรอบหลายปีที่ผ่านมา แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ จะช่วยให้ปกป้องพลเรือนที่อาจได้รับอันตรายจากการต่อสู้ เพื่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเองผ่านการปกป้องทั้งทางกายภาพและทางการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับสันติวิธี

บทที่ 5

UCP ในสังคมไทย : ความสำคัญ และความท้าทายในการปรับใช้

แนวคิด UCP เกิดขึ้นมาจากการเริ่มประเมินว่า แนวคิดเรื่องกองกำลังรักษาสันติภาพด้วยกำลังอาวุธ (Peace Keeping Force) ยังไม่เพียงพอ ผู้นำเสนอแนวคิด UCP มาจากการสงสัยว่าในการดำเนินการรักษาสันติภาพนั้น เหตุใดจึงต้องมีการใช้อาวุธ ทำไมการรักษาสันติภาพในสังคมต้องมาจากคนนอกไม่ใช่คนใน ทำไมไม่มาจากคนในท้องถิ่นที่เขามามีบทบาทในการคุ้มครองกันและกัน จึงเกิดแนวคิดเรื่องการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ (Unarmed Civilian Protection) หรือ UCP ขึ้นมา อย่างไรก็ตาม UCP ไม่ได้มีเป้าหมายโดยตรงเพื่อขจัดความขัดแย้ง แต่เพื่อยับยั้งความขัดแย้งที่มีความรุนแรงไม่ขยายขอบเขตออกไป UCP ยังเสริมพลังให้กับสันติวิธีให้กลายเป็นทางเลือกในกระบวนการสันติภาพ UCP ให้ความสำคัญกับประชาชนคนในพื้นที่ในฐานะที่เป็นกลไกหลัก และเป็นเครือข่ายสำคัญในการยับยั้งไม่ให้เกิดความรุนแรงทางตรง ยกตัวอย่างเช่น การมา การทำลายชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธยังส่งเสริมแนวคิดเรื่องสันติวิธี และยังสามารถนำไปสู่โครงสร้างใหม่ในการปกป้องเพื่อจัดการความขัดแย้งต่อไป

โดยทั่วไปแล้ว แนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธมีลักษณะสำคัญได้แก่ *ประการแรก* จะต้องไม่มีการติดอาวุธอันจะทำให้เกิดการกระทำรุนแรงทางร่างกาย เพราะการใช้อาวุธ (แม้ในนามของการปกป้อง) อาจทำให้ความขัดแย้งบานปลายมากขึ้นได้ *ประการที่สอง* จะต้องมีการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม *ประการที่สาม* จะต้องเป็นอิสระ ไม่มีฝ่ายใดต้องคุ้มครองทุกภาคส่วนทั้งฝ่ายรัฐและไม่ใช่อำนาจรัฐไม่ให้ได้รับอันตราย โดยเฉพาะผู้ไม่ติดอาวุธไม่ว่าจะอยู่ฝ่ายใดก็ตาม

ข้อคนพบของโครงการวิจัยนี้ไม่ได้ หมายถึงข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์ แต่เป็นการไปกระตุ้นความคิดบางอย่างที่ไม่ได้คิดไว้ตั้งแต่ตอนเริ่มต้นทำวิจัยนั่นคือ “ความท้าทาย” ต่อ UCP ความท้าทายหมายความว่า พลเรือนเสนอว่าจะเข้ามาช่วยฝ่ายรัฐทำงาน แต่ฝ่ายรัฐหวงพื้นที่ในการปกป้อง จึงเกิดความท้าทายสองสามอย่างได้แก่

ประการแรก ผู้กระทำความรุนแรงแก่พลเรือนคือ “ฝ่ายรัฐ” ดังนั้นเวลาคุยกับหน่วยงานของรัฐจึงค่อนข้างยาก เพราะเรากำลังบอกว่าเราต้องใช้ UCP เพราะรัฐใช้ความรุนแรงแก่ประชาชน เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ และถามว่าพวกไหนต้องการการบริการปกป้อง และปกป้องจากใคร พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมดทุกคนบอกว่า ปกป้องจากฝ่ายรัฐ โดยสรุปก็คือ UCP มีปัญหาในการปกป้อง “เป้า” ของคนที่ถูกกระทำความรุนแรง นี่คือการท้าทายสำคัญ

ประการที่สอง ความท้าทายของคนที่จะปกป้องตัวเอง UCP อาจต้องปรับให้เข้ากับบริบทสังคมไทย บางวิธี อาจจะเหมาะกับการปกป้องของฝ่ายพลเรือน แต่ในบางลักษณะอาจจะต้องปรับเปลี่ยน “วิธีการ” เสียใหม่จากวิธีการเดิมที่มีอยู่ พูดย่ออีกแบบคือ นี่เป็นการท้าทายคนทำงานด้านนี้เอง ซึ่งไม่ใช่แค่รับเอาแนวคิดเขามา แต่ต้องมีการปรับปรุงยุคเพื่อให้การปกป้องได้ผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น จำเป็นต้องมาดูกันว่าในการปกป้องแต่ละชั้น เราจะทำในส่วนไหน ระดับไหน บาง ไม่ว่าระดับกายภาพ ระดับการปกป้องทางมนุษยธรรม การปกป้องด้วยหลักสิทธิมนุษยชน และการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการปกป้อง

ความสำคัญของโอกาสและความท้าทายเป็นสิ่งที่โยงกับเรื่องสันติวิธี ประเด็น คือ ไม่ใช่เรื่องว่าสันติวิธีมีสถานะอย่างไร มีเครดิตหรือไม่อย่างไร ประเด็นเหล่านี้เป็นเรื่องสำคัญ แต่สิ่งที่ควรพิจารณา คือ เวลาผู้ถูกกระทำเลือกใช้สันติวิธีในการจัดการกับความรุนแรงนี้ ถ้าไม่มีระบบปกป้องที่ดี ความพยายามในการใช้สันติวิธีจะหดหายไป เพราะว่าเราเป็นมนุษย์ เช่น กรณี PDF ในพม่า เมื่อสันติวิธีใช้ไม่ได้ผล ก็เปลี่ยนมาใช้ความรุนแรงในการตอบโต้กับฝ่ายรัฐบาลทหารพม่า ดังนั้น ถ้าเราไม่สามารถสร้างระบบปกป้องผู้ถูกกระทำ คนก็จะเลิกใช้สันติวิธีในฐานะที่เป็นวิธีการหรือทางเลือกในการต่อสู้ ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่าง UCP กับสันติวิธี จึงมีความสัมพันธ์ต่อกัน ถ้า UCP เข้มแข็งคนจะอยากใช้สันติวิธีและสันติวิธีก็จะเข้มแข็งมากขึ้น แต่ถ้า UCP อ่อน สันติวิธีก็จะอ่อนลง

UCP เป็นปฏิบัติการที่อยู่ในกลุ่มงานทางสันติวิธี ถ้าแนวคิดเกี่ยวกับ UCP เป็นที่ยอมรับและมีการปฏิบัติในสังคมไทยก็จะเป็นการเสริมสร้างสันติวิธีในสังคมไทยไปด้วย แต่ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับความเข้าใจเรื่องสันติวิธีในภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม

สันติวิธี ความรุนแรงทางกาย ความรุนแรงทางจิตใจ หลายคนเข้าใจว่า สันติวิธี คือการไม่ใช้ความรุนแรงทางกายภาพ เช่น ยิง ทุบตีฯ ดังนั้น ถ้าใช้วิธีกดดัน ครอบครว้ ข่มขู่ ตัดน้ำตัดไฟ เรียกว่า สันติวิธี ความเข้าใจนี้ อาจมีส่วนมาจากการ นิยามการเคลื่อนไหวโดยสันติวิธีของประชาชนที่เรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐที่พบ ในหนังสือต่าง ๆ เช่นของ Gene Sharp เมื่อรัฐหรือผู้ถืออำนาจนำความหมายสันติ วิธีนี้มาใช้เองจึงเกิดปัญหา

เพื่อให้การปกป้องได้ผล ต้องคิดเรื่องสันติวิธีต่อในประเด็นนี้

- ประเด็นเรื่องความก้าวหน้าในปฏิบัติการสันติวิธีที่หลากหลาย แต่ยังขาดการประสานเป็นกระบวนการ ไม่มีการเชื่อมกัน
- ประเด็นการไม่เชื่อมกันแบบนี้คือทิศทางอนาคตของสันติวิธี
- ประเด็นวิธีใดใช้ หรือ วิธีไหนไม่ใช่สันติวิธี แต่การไม่ติดอาวุธคือสันติวิธีหรือไม่ ยังมีการถกเถียงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องเหล่านี้ในสังคมไทยไม่มากพอ

UCP กับ ความเข้มแข็งของสันติวิธีในสังคมไทย

การใช้สันติวิธีเป็นการเสี่ยง โดยเฉพาะเมื่อเริ่มที่จะเห็นผล (ตัวอย่าง Gandhi, Martin Luther King Jr., หะยีสุหลงฯ ล้วนถูกลอบสังหาร เมื่อการเคลื่อนไหวแบบสันติวิธีเริ่มมีผล และขัดกับทิศทางของบางพวกที่ไม่รู้ว่าจะโต้ตอบอย่างไร) ในภาพใหญ่ คนที่พร้อมที่จะเสี่ยงถึงขนาดนี้ อาจมีไม่มากพอที่จะให้อาสาสันติวิธีลงรากลึก แต่ถ้ามองกระบวนการปกป้องระดับหนึ่ง คนก็จะพร้อมเสี่ยงกับการใช้สันติวิธีมากขึ้น ในบริบทต่าง ๆ อาจต้องการรูปแบบใหม่ของ UCP เช่น ในสังคมที่มีการแบ่งขั้วทางความคิด บทบาทของคนที่สามใน UCP อาจไม่ได้ผลนักเพราะ หาคคนที่สามที่เป็นที่ยอมรับว่า เป็นกลางยากขึ้น จึงต้องหันไปใช้เครือข่ายของกลุ่มที่ใช้ self-protection มาเรียนรู้จากกัน หรือในสังคมที่ต้องปกป้องคนที่เปราะบางอาจต้องหารูปแบบเฉพาะที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นท้าทายของวิธีการต่อสู้แบบสันติวิธี คือ เมื่อผู้ถูกกระทำเลือกใช้สันติวิธีในการจัดการกับความรุนแรง หากไม่มีระบบปกป้องที่ดี ความพยายามในการใช้

สันติวิธีดังกล่าวจะหุดหายไป คนก็จะเลิกใช้สันติวิธีในฐานะที่เป็นวิธีการหรือทางเลือกในการต่อสู้ นอกจากนั้น จะพบว่าสันติวิธีถูกตั้งคำถามอยู่เสมอ ว่าเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้หรือไม่ เพราะขอเท็จจริงจากขบวนการที่ใช้สันติวิธีในโลกนั้น หัวหน้าหรือแกนนำการชุมนุมที่มีการใช้สันติวิธี มักถูกฝ่ายรัฐดำเนินคดีหรือถูกสังหาร แต่การที่หัวหน้าหรือแกนนำการชุมนุมถูกสังหาร แปลว่า สันติวิธีนั้นใช้ไม่ได้ผล เพราะฝ่ายรัฐมองว่า การใช้สันติวิธีมาสู้กับพวกเขาสามารถบ่อนทำลายอำนาจไม่ชอบธรรมของพวกเขาได้ ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างระบบปกป้องผู้ถูกกระทำที่มีประสิทธิภาพในการต่อสู้ด้วยสันติ

สันติวิธีหลังรัฐประหาร: หลังรัฐประหาร 2557 สันติวิธีถดถอยลงในภาพใหญ่ และงานเชิงเครือข่ายลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตาม กลับพบวาทะถกเถียงกันในเชิงปฏิบัติการโดยเฉพาะจากกลุ่มผู้ประท้วงซึ่งมีเทคนิควิธีพลิกแพลงหลากหลาย แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เป็นกระบวนการต่อเนื่อง

สันติวิธีในระบบการศึกษา: ในระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะในการสอนเรื่องสันติวิธี การเพิ่มหลักสิทธิมนุษยชนในฐานะหลักการเชิงปทัสฐานที่เป็นสากล (UNIVERSAL NORMATIVE PRINCIPLE) แทบจะทำได้ เพราะจะถูกตรวจสอบโดยเทคโนโลยีอำนาจในระบบการทำงาน อาจารย์หรือนักวิชาการที่พูดหรือสอนเรื่องสิทธิมนุษยชนที่แตกต่างกับฝ่ายผู้มีอำนาจ อาจถูกจับจ้อง ตรวจสอบ และคว่ำบาตร และเป็นอุปสรรคต่อเรื่องความก้าวหน้าทางวิชาการ

สันติวิธีในสื่อสารมวลชน: ในแวดวงสื่อสารมวลชนยอมรับว่าพลังของสันติวิธีในฐานะเครื่องมือในการต่อสู้เรียกร้องความต้องการถดถอยลงเช่นกัน คนทำงานด้านสื่อเองก็ตกอยู่ในข้อจำกัดด้านเสรีภาพมากขึ้น รวมทั้ง การแบ่งขั้วทางการเมืองก็มีผลสำคัญทำให้สื่อที่พยายามเป็นพื้นที่กลางทำได้ยาก ทำให้ประสบความสำเร็จเลยก็ว่าได้ เพราะจะถูกมองว่าไม่มีจุดยืนเลย แม้แต่คำว่า “สันติวิธี” เองก็หายไปจากปากผู้นำด้วย เปลี่ยนเป็นใช้คำว่าอดทนอดกลั้นแทน ผลกระทบเหล่านี้ในระยะ หลายปีที่ผ่านมามีแนวโน้มทำให้วัฒนธรรมเชิงสันติวิธีถดถอยลง ในภาพรวม

โจทย์สำคัญก็คือจะมีวิธีการจัดการกับความรุนแรงทั้งในเชิงทางกายภาพหรือความรุนแรงทางกฎหมายอย่างไร เพื่อจะส่งเสริมให้คนที่ออกมาต่อสู้เลือกใช้สันติวิธีมากขึ้น และคนที่ใช้สันติวิธีอยู่แล้วยังคงเลือกใช้สันติวิธีต่อไป เพราะหากเห็น

ว่า “ต้นทุน” (cost) ในการใช้สันติวิธีสูง ผู้คนก็จะกลับมาตั้งคำถามว่า เราจะยังใช้สันติวิธีกันเพื่ออะไร เพราะถึงอย่างไรเสียก็ต้องถูกตอบโต้หรือถูกปราบปรามด้วยความรุนแรงเสมอจากฝ่ายรัฐ

การประยุกต์ใช้ UCP ให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทย จึงจะช่วยเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสันติวิธีในภาพรวมที่ถดถอยลงมาในรอบหลายปีที่ผ่านมา แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ จะช่วยให้ปกป้องพลเรือนที่อาจได้รับอันตรายจากการต่อสู้เพื่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเองผ่านการปกป้องทั้งทางกายภาพและทางการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับสันติวิธี

การสร้างและพัฒนาความสามารถในการปกป้องโดยไม่ติดอาวุธในสังคมไทย

ยังมีประเด็นท้าทายที่ต้องพิจารณาศึกษาต่อเนื่อง ดังนี้

1. การปกป้องสามารถทำได้สองแนวทาง ทางแรก คือ การหาวิธีขวางความรุนแรงต่อพลเรือนไม่ให้เกิดขึ้น ทางที่สอง คือ การพยายามเปลี่ยนวิธีคิดของผู้ที่ใชความรุนแรงกับพลเรือน ทั้งสองทางมีความสำคัญแต่ในสังคมไทยท้าทายการทำงานคนละแบบ
2. การปกป้องจากความรุนแรงทางจิตใจ เช่น การข่มขู่คุกคาม ยังมีมิติที่สังคมต้องทำความเข้าใจอีกมาก เพื่อไม่ให้การใช้ความรุนแรงทางจิตใจเป็นที่ยอมรับ
3. จำเป็นต้องเพิ่มสมรรถนะของผู้ที่เป็นเหยื่อของความรุนแรงในการปกป้องตนเอง ปัจจุบัน การปกป้องยังมาจากนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรมนักศึกษา นักข่าว กฎหมาย สตรี นักสันติวิธี โดยทำให้เรื่องต่าง ๆ สว่าง
4. Polarization กับปัญหาความเป็นกลาง พื้นที่กลาง ในความเห็นของนักสันติวิธีส่วนหนึ่ง “การปกป้องถ้าจะให้ดีแล้วต้องอยู่ในปฏิบัติการโดยผู้ที่กำลังต่อสู้เป็นผู้เรียนรูและสร้างเสริมขึ้นมาจากประสบการณ์ศักยภาพเกิดขึ้นได้จากตรงนั้น”ขณะนี้ สังคมแบ่งเป็นสองขั้ว โอกาสของสันติวิธีที่จะขับเคลื่อนอย่างเป็นขบวนการเพื่อเปลี่ยนแปลงบรรทัด

Opportunities and Challenges

ฐานการใช้กำลังจึงยังคงถูกท้าทาย ทำให้เรื่องการปกป้องโดยพลเรือน
ไม่ได้อาวุธลงหลักปักฐานในสังคมโดยยาก การให้ความสำคัญกับการ
ปกป้องเป็นการยกระดับสันติวิธี และขณะเดียวกันการหยั่งรากของ
สันติวิธีก็จะเป็นโอกาสให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์เรื่องการ
ปกป้อง

รายการอ้างอิง

- Amnesty International. (2552). ประเทศไทย การทรมานในระหว่างการปราบปรามการก่อความไม่สงบในภาคใต้.
<https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/07/asa390012009th.pdf>
- Amnesty International Thailand. (2020, 17 เมษายน). 6 ปีการหายตัวไปกับ 6 เรื่องที่คุณอาจจำไม่ได้หรือไม่เคยรู้มาก่อนเกี่ยวกับ “บิลลี่” พลละจี รักจงเจริญ. <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/750/>
- BBC News Thai. (2019a, 25 สิงหาคม). ซอมทรมาน : อับดุลเลาะ อีซอมูซอ ที่หมดสติระหว่างถูกคุมตัวที่ค่ายอิงคยุทธฯ เสียชีวิตแล้ว ญาติไม่รอชั้นสูตร. <https://www.bbc.com/thai/thailand-49464205>
- BBC News Thai. (2019b, 13 พฤศจิกายน). ยิ่งถล่ม ชรบ. ยะลา : เรารู้อะไรบ้างในรอบสัปดาห์. <https://www.bbc.com/thai/50402228>
- BBC News Thai. (2021, 23 กุมภาพันธ์). กรือเซะ : โคกนาฏกรรมปี 2547 ที่ทักษิณ ชินวัตร “จำไม่ค่อยได้. <https://www.bbc.com/thai/thailand-56171082>
- Bliesemann de Guevara, B., Furnari, E., & Julian, R. (2020). Unarmed Civilian Protection/Peacekeeping. In *The Palgrave Encyclopedia of Peace and Conflict Studies* (pp. 1-12). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11795-5_178-1
- Hewitt, A. (2018, 6 July). *Why unarmed civilian protection is the best path to sustainable peace.* <https://wagingnonviolence.org/2018/07/unarmed-civilian-protection-sustainable-peace/>
- IMNVOICES. (2022, 25 กุมภาพันธ์). Up date ร่าง พรบ. ขนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ทั้ง 6 ฉบับ ล่าสุด. <https://imnvoices.com/?p=2926>

Opportunities and Challenges

- NGThai. (2017, 19 July). 1 ปีกับ 200 ชีวิตนักสิ่งแวดล้อมที่ถูกฆาตกรรม.
<https://ngthai.com/environment/2880/200-environmentalists-murdered/>
- Nonviolent Peaceforce website. (n.d.). Retrieved 9 มกราคม from
<https://nonviolentpeaceforce.org/your-impact/>
- Oldenhuis, H. F., Ellen, Carriere, R. W., Thor, Frisch, A., & Duncan, M. (2021). *Unarmed Civilian Protection: Strengthening Civilian Capacities to Protect Civilians against Violence* (2nd ed.). Nonviolent Peaceforce. https://nonviolentpeaceforce.org/wp-content/uploads/2024/09/2021_Course_Manual_Full.pdf
- Roengrit Kongmuang. (2016, 16 August). facebook.
https://www.facebook.com/roengrit.kongmuang/photos_all/
- Thai PBS. (2562, 19 มกราคม). เร่งติดตามผู้ก่อเหตุบุกยิงพระ อ.สุโหงปาดี จ. นราธิวาส. <https://www.thaipbs.or.th/news/content/277122>
- ThaiPublica. (2016, 11 ตุลาคม). ธงชัย วินิจจะกูล บททดลองนำเสนอว่าด้วยนิติรัฐแบบไทยๆ กับอภิสิทธิ์ปลอดความผิดและความเข้าใจสิทธิมนุษยชนอย่างผิดเพี้ยนในสังคมไทย. <https://thaipublica.org/2016/10/impunity-thongchai/>
- the MATTER. (2022, 4 January). อ่าน: 18 ปี เหตุการณ์ ‘ปล้นปืน’ ค่ายทหารจุดเริ่มต้นไฟใต้ที่ไม่รู้เมื่อไรจะสิ้นสุด.
<https://thematter.co/brief/164187/164187>
- The Momentum. (2021, 26 ตุลาคม). 4 ปี คดีวิสามัญฯ ‘ชัยภูมิ ป่าแส’ กระบวนการยุติธรรมที่ถูกกั๊ก และกลองวงจรปิดที่สาบสูญ.
<https://themomentum.co/report-4y-chaiyaphum/>
- The Standard Team. (2022). ‘โคกนาฏกรรมตากใบ’ แผลใหญ่ที่คนในพื้นที่ไม่เคยลืม และคนผิดไม่เคยถูกลงโทษ. <https://thestandard.co/tak-bai-incident/>

Voice TV. (2565, 6 ธันวาคม). ส่งเสริมกำลังใจ ‘ตำรวจทำดี มีรางวัล’ ผบก.ฉฉ.

มอบรางวัลแด่ ตร.บาดเจ็บ เหตุสลายม็อบหยุดเอเปค

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). สงครามเย็น (ใน)ระหว่าง โบว์ขาว. มติชน.

กุลธิดา สามะพุทธิ. (2020, 22 มิถุนายน). เจริญ วัฏอักษร : 16 ปีแห่งการจากไป
ของหนุ่มชาวไร่ผู้กลายเป็นตำนานการต่อสู้ของประชาชน.

<https://www.bbc.com/thai/thailand-53118132>

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ
(คอป.). (2555). รายงานฉบับสมบูรณ์คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและ
ค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 –
กรกฎาคม 2555. คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อ
การปรองดอง (คอป.).

จุฬารัตน์ ดำรงวิธธรรม. (2559). สันติอาสาสมัครพิชยาน: ปฏิบัติการธรรมดาสามัญ
เพื่อยับยั้งความรุนแรงโดยฝ่ายที่สาม. In ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (Ed.), พื้นที่
สันติวิธี/หนทางสังคมไทย : ความรู้ ความลับ ความทรงจำ. สำนักพิมพ์ของ
เรา (PROTESTISTA).

เจ้าหน้าที่มูลนิธิด้านสิทธิมนุษยชน. (2565, 23 พฤษภาคม). [Interview].

เจ้าหน้าที่อาวุโสสหภาพผู้พิทักษ์เมืองแห่งประเทศไทย. (2565, 21 เมษายน).

[Interview].

ชัยยศ ยงค์เจริญชัย. (2019, 11 ตุลาคม). บิลลี่ : 5 ปีที่ไร้เสาหลัก ผลักให้ "มินอ"
เปลี่ยนบทผู้นำต่อสู้เพื่อความยุติธรรมให้สามีและชุมชน. BBC News ไทย.

<https://www.bbc.com/thai/thailand-50001515>

ดันแคน แม็กคาร์โก. (2557). ดึกแผ่นดิน : อิสลามและปัญหาความชอบธรรมใน
ภาคใต้ ประเทศไทย (ณัฐยานันท์ วันอรุณวงศ์, Trans.). คบไฟ.

ไทยรัฐพลัส. (2565, 25 ตุลาคม). ประวัติศาสตร์ 2547 ปล้นปืน กรือเซะ ตากใบ ต้น
กำเนิดกฎหมายพิเศษ จังหวัดชายแดนใต้.

<https://plus.thairath.co.th/topic/speak/102296>

Opportunities and Challenges

ไทยรัฐออนไลน์. (2562, 25 มกราคม). พุทธ-มุสลิมร่วมเก็บศพ พระครูประโชติฯ พบ
ไข้ป็น 11 กระบอก ยิงถล่ม.

<https://www.thairath.co.th/news/local/south/1479671>

ไทยรัฐออนไลน์. (2565a, 19 ตุลาคม). ขกหน้า เตะ "ศรีสุวรรณ" พิษเดียว 13 ขณะ
แถลงข่าวหลังแจ้งความที่ปช.ก. (คลิป).

<https://www.thairath.co.th/news/politic/2530316>

ไทยรัฐออนไลน์. (2565b, 10 พฤษภาคม). ไตสวนการตาย อับดุลเลาะ อีซอมูซอ
หรือ 'สิทธิมนุษยชน' ส่งไปไม่ถึงในค้ายทหาร?

<https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/101490>

ไทยรัฐออนไลน์. (2566, 17 มีนาคม). 6 ปี ชัยภูมิ ป่าแส ถูกทหารยิงเสียชีวิต.

<https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/102912>

อัยพร บัวทอง. (2019). ยะลา-ชายแดนใต้ : 1 เดือนเหตุการณ์ที่ยังไม่สงบกับการ
กลับมาของความกลัวและหวาดระแวง. BBC NEWS ไทย.

<https://www.bbc.com/thai/thailand-50656906>

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (n.d.). การหายตัวของนายสมชาย นีละไพจิตร. สถาบัน
พระปกเกล้า. [http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การหายตัวของ
นายสมชาย_นีละไพจิตร](http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การหายตัวของนายสมชาย_นีละไพจิตร)

นักกิจกรรมกลุ่ม The Patani. (2565, 19 พฤษภาคม). [Interview].

นักกิจกรรมเสื้อแดง/นักวิจัย. (2565, 17 มีนาคม). [Interview].

นักข่าว. (2565, 3 มิถุนายน). [Interview].

นันทชนก วงษ์สมุทร, ว. ล. (2018, 1 พฤษภาคม 2021). "สุภาพ คำแหง" ติดคุก
เพราะรักที่ เสียสามีเพราะต่อสู้เรื่องสิทธิที่ดิน.

<https://www.bbc.com/thai/thailand-44105203>

ประชาไท. (2549, 17 ธันวาคม). รวบ 1 ผู้ต้องหาอุ้มฆ่านักอนุรักษ์ชื่อดัง จ.ราชบุรี
แล้ว. <https://prachatai.com/journal/2006/12/10954>

ประชาไท. (2562a). 2 ปีสังหาร 'ชัยภูมิ ป่าแส' ยังไม่สั่งฟ้องคดีวิสามัญ ภาพกล้อง
วงจรปิดหายไปแล้ว. <https://prachatai.com/journal/2019/03/81562>

ประชาไท. (2562b, 16 เมษายน). ข่าวปฏิรูปที่ดินอีสาน รำลึก 3 ปี เด่น คำหลัก หาย "อยู่อย่างยิ่งใหญ่ ตายอย่างมีเกียรติ".

<https://prachatai.com/journal/2019/04/82077>

ประชาไท. (2564, 15 มีนาคม). *iLaw*: รวม 10 ปัญหามาตรา 112.

<https://prachatai.com/journal/2021/03/92122>

ประชาไท. (2566). คปช.53 ตามความคับหน้า ยช. คดีสลายชุมนุม นปช.53 เรียกร้องเยียวยาคนติดคุกฟรี. Retrieved 11 มีนาคม 2566 from

<https://prachatai.com/journal/2023/03/103095>

ปัญญา พรหมณ์แก้ว. (2560). ปฏิบัติการสันติวิธีโดยพลเรือนที่ปราศจากอาวุธในประเทศไทย : ศึกษากรณีศูนย์ข้อมูลติดตามสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในสถานการณ์การชุมนุมปิดกรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

ผู้จัดการออนไลน์. (2565, 15 สิงหาคม). “บิลลี่ - พอลละจี รักจงเจริญ” คือใคร?

<https://mgronline.com/local/detail/9650000077987>

พระสงฆ์. (2565, 21 มิถุนายน). [Interview].

วิศรุต. (2564, 24 กุมภาพันธ์). อธิบายให้เข้าใจเหตุการณ์กรือเซะ-ตากใบ ที่ถูกหยิบมาถามใน *Clubhouse*. workpointtoday.

<https://workpointtoday.com/explainer-clubhouse/>

ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. (2556). มุมมองของประชาชนชายแดนใต้: ‘ความหวัง’ ในสถานการณ์ความรุนแรงอันยืดเยื้อได้รวมเงาแห่ง ‘สันติภาพ’. Retrieved 1 กุมภาพันธ์ 2566 from <https://deepsouthwatch.org/node/4147>

ศิวัช ศรีโกดางกุล. (2559). สังคมไทยกับการสร้างความปรองดองภายหลังเหตุการณ์สลายการชุมนุมในปี 2553. In ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (Ed.), พื้นที่สันติวิธี/หนทางสังคมไทย : ความรู้ ความลับ ความทรงจำ (pp. 404).

สำนักพิมพ์ของเรา (PROTESTISTA).

ศูนย์ข้อมูลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุม กรณี เม.ย.-พ.ค.53 (คปช.). (2555). ความจริงเพื่อความยุติธรรม. ฟาเดียวกัน.

ศูนย์ข้อมูลมติชน. (2564). บันทึกประเทศไทย ปี 2563. มติชน.

Opportunities and Challenges

สถาพร พงษ์พิพัฒน์วัฒนา. (2021). แฟ้มคดี 'บิลลี่' ชาวกะเหรี่ยง ผู้เรียกร้องสิทธิในการกลับบ้าน 'ใจแผ่นดิน'. Retrieved 11 กุมภาพันธ์ from

<https://www.the101.world/billy-s-case-file/>

สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2022, 19 พฤศจิกายน). สรุปสถานการณ์ สื่อบาดเจ็บจากเหตุตอร์.ปะทะ 'ม็อบ APEC'.

<https://tja.or.th/view/activities/media-movements/1425188>

สันติอาสา กทม. (2565, 6 พฤษภาคม). [Interview].

สันติอาสา จต./กทม. (2565, 4 เมษายน). [Interview].

สำนักข่าวชายขอบ. (2013, 5 พฤศจิกายน). นักศึกษา -ชาววังสะพุง ร่วมคัดค้านเหมืองทองคำ เรียกร้องสิทธิให้ชุมชน ชีวีรัฐ-ทุน ปล้นทรัพยากรเกลี้ยง.

<https://transbordernews.in.th/home/?p=2956>

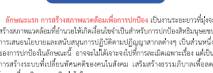
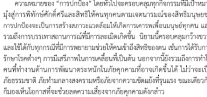
อดีตนักศึกษากลุ่มดาวดิน. (2565, 5 เมษายน). [Interview].

อุเชนทร์ เชียงเสน. (n.d.). สัมภาษณ์คนจน.

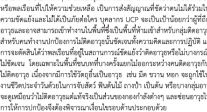
<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%B1%E0%B8%8A%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%99%E0%B8%88%E0%B8%99>

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1
เอกสารสรุปสาระสำคัญ

[illegible][illegible]

ทฤษฎีพื้นฐาน การปกครองทางชุมชนธรรม เป็นการวางเจตนาเพื่อจัดให้มี
 ประชาชนที่ประสบภัยต่างๆ เป็นการตอบสนองให้ผู้ที่เดือดร้อนจากภาวะทุพภิกขภัย
 ได้รับแจกจ่ายสิ่งต่างๆ เช่น ข้าวสารอาหารแห้งเพื่อประทังความทุกข์ เป็นการ
 ปกป้องการประทุษร้ายต่อผู้ที่เป็นกรช่วยเหลือผู้ที่ประสบภัยแล้ว ด้วยอำนาจศักดิ์
 ธรรม การสั่งมีกฎหมายให้ผู้ที่นำสิ่งของมาจากภายนอกมาเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบ
 ภัยนั้นเป็นผู้ผิดกฎหมาย และหากให้ผู้อื่นช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้วผู้ให้ประสบภัยนั้น
 ขาดความจำเป็นที่จะไปหาไปเองด้วยตนเอง

[illegible]

อ้างอิง

เอกสารคู่มือ UNarmed Civilian Protection : Strengthening Civilian Capacities to Protect Civilians Against. (2015) โดยความร่วมมือของ The United Nations Institute for Training and Research (UNITAR) และ Nonviolent Peaceforce (NP)

ការពារ

แนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ

-

เอกสารสรุปสาระสำคัญ ฉบับที่ 2/3

โครงการวิจัยการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธในสังคมไทย

การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย:

โอกาสและความท้าทาย

เอกสารสรุปสาระสำคัญ ลำดับที่ 2 (Policy Brief): โครงการวิจัยการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธในสังคมไทย
การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย¹

แนวคิด UCP : ในการสร้างสันติภาพและจัดการความขัดแย้ง มีเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวและบานปลาย คือการปกป้องผู้คนให้พ้นจากอันตรายจากความขัดแย้งรุนแรง การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ หรือ UNARMED CIVILIAN PROTECTION : UCP คือการที่พลเรือนปกป้องพลเรือนในสถานการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงโดยไม่ใช้อาวุธ มีทั้งกรณีพลเรือนนานาชาติปกป้องพลเรือนในพื้นที่ขัดแย้ง พลเรือนในพื้นที่ปกป้องกันเอง และบางครั้งพลเรือนในพื้นที่ปกป้องพลเรือนนานาชาติ

1

ใครต้องได้รับการปกป้อง

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ สurveyเอกสาร ประชุมกลุ่มย่อย ทั้งเหนือ และผู้ทำการปกป้อง ครอบคลุมประเด็นความขัดแย้ง ความรุนแรง 3 มิติ คือ ความรุนแรงทางการเมือง ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิต สรุปได้ว่า ผู้ที่ต้องการการปกป้องคือผู้ที่ถูกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิที่พึงมีของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ชาวชนวนชาวไทหรือเชื้อด่อน นักกิจกรรมทางการเมือง นักกิจกรรมใน จชต. ยิ่งไปกว่านั้น ในหลายกรณีพบว่า การคุกคามและการใช้ความรุนแรงขยายไปสู่ครอบครัวของบุคคลเหล่านั้นมากขึ้นด้วย ขณะที่กลุ่มคนที่พยายามช่วยเหลือปกป้อง ทั้ง สื่อ หน่วยงาน นักกิจกรรม นักวิชาการเองก็ถูกคุกคามด้วยเช่นกัน

2

ใครเป็นผู้ปกป้อง

ในความขัดแย้งและความรุนแรงที่ผ่านมา ส่วนใหญ่แล้วเหยื่อมักปกป้องตนเอง (SELF-PROTECTION) โดยมีทั้งคนที่ไม่มีทักษะในการปกป้องและไม่มีทักษะ แต่มีลักษณะที่เป็นไปเองเพื่อเอาตัวรอด ส่วนฝ่ายที่ 3 (THIRD PARTY) ที่ทำการปกป้องยังไม่มากนักในสังคมไทย ส่วนใหญ่กลุ่มสันติอาสา ภาคประชาสังคม นักกิจกรรมที่เกาะติดประเด็น หน่วยงานสิทธิมนุษยชน และผู้สื่อข่าวบางคน

3

ปกป้องอะไรใคร/อะไร

กรณีความขัดแย้งรุนแรงที่มีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมคนจำนวนมากและมีความยืดเยื้อมักเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนในมิติต่างๆ และในบางสถานการณ์เป็นความขัดแย้งแบ่งฝ่ายทางการเมืองที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอิงกับรัฐ การศึกษาให้มีความสำคัญกับสถานการณ์ที่รัฐมีบทบาทหลักเนื่องจากมีอำนาจและทรัพยากร ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวรัฐไทยหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ขัดแย้งหลักในเกือบทุกกรณีศึกษา ทั้งยังมีส่วนในการใช้ความรุนแรงเพื่อจัดการความขัดแย้ง หรือบางครั้งมีการใช้กำลังความรุนแรงในนามของการปกป้องเสียเอง การปกป้องพลเรือนจากการใช้ความรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่รัฐจึงเป็นโจทย์ที่ย้อนแย้ง ปัญหานี้มีน้ำหนักสำคัญต่อการปกป้อง 2 ประการ

- 1) ผู้กระทำความรุนแรงแก่พลเรือนคือ “ฝ่ายรัฐ” ดังนั้น UCP จึงมีบทบาทในการปกป้องคนที่จะเป็น “เป้า” ของการกระทำความรุนแรง
- 2) คนที่จะปกป้องต้องหาทางปรับประยุกต์วิธีการของ UCP ให้เข้ากับบริบทสังคมไทยเพื่อให้การปกป้องได้ผลและมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม

เอกสารสรุปสาระสำคัญ ฉบับที่ 3/3 โครงการวิจัยการนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย

(Policy Brief2)เอกสารสรุปสาระสำคัญ ลำดับที่ 3 (policy brief 3): โครงการวิจัยการนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย

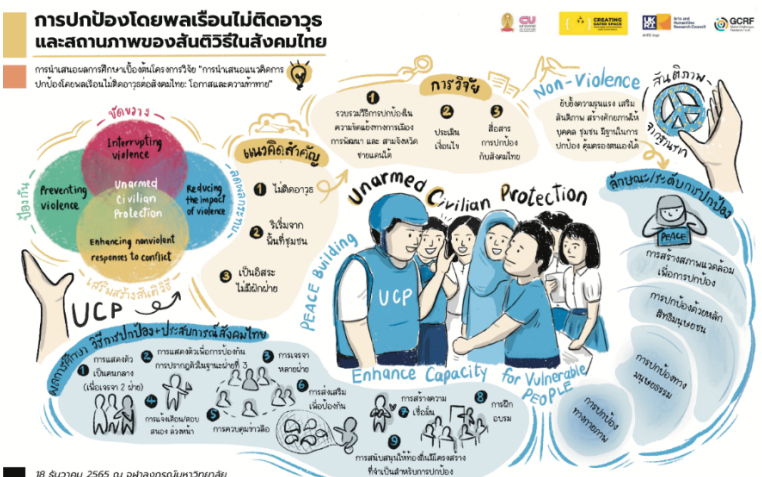
การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธกับสถานการณ์ของสันติวิธีในสังคมไทย

1

UCP กับการสร้างความเข้มแข็งของสันติวิธีในสังคมไทย

- ประเด็นท้าทายของวิธีการต่อสู้แบบสันติวิธี คือ เมื่อผู้ถูกกระทำเลือกใช้สันติวิธีในการจัดการกับความรุนแรง หากไม่มีระบบปกป้องที่ดี ความพยายามในการใช้สันติวิธีดังกล่าวจะหดหายไป คนที่จะเลือกใช้สันติวิธีในฐานะที่เป็นวิธีการหรือทางเลือกในการต่อสู้
 - นอกจากนั้น จะพบว่าสันติวิธีถูกตั้งคำถามอยู่เสมอ ว่าเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้หรือไม่? เพราะข้อเท็จจริงจากขบวนการที่ใช้สันติวิธีในโลกนั้น หัวหน้าหรือแกนนำการชุมนุม ที่มีการใช้สันติวิธี มักถูกฝ่ายรัฐ ตำรวจ คดี หรือ ถูกสังหาร แต่การที่หัวหน้าหรือแกนนำการชุมนุมถูกสังหารแปลว่าสันติวิธีนั้นไม่ได้ (Nonviolent action worked) เพราะฝ่ายรัฐมองว่าการใช้สันติวิธีมาสู้กับพวกเขาสามารถบ่อนทำลายอำนาจไม่ชอบธรรมของพวกเขาเองได้
 - ดังนั้นจึงต้องมีการสร้างระบบปกป้องผู้ถูกกระทำที่มีประสิทธิภาพในการต่อสู้ด้วยสันติวิธี
- โจทย์สำคัญก็คือจะมีวิธีการจัดการกับความรุนแรงทั้งในเชิงทางกายภาพหรือความรุนแรงทางกฎหมายอย่างไร? เพื่อจะส่งเสริมให้คนที่ออกมาต่อสู้เลือกใช้สันติวิธีมากขึ้น และคนที่ใช้สันติวิธีอยู่แล้วยังคงเลือกใช้สันติวิธีต่อไป? เพราะหากเห็นว่า "ต้นทุน" (cost) ในการใช้สันติวิธีสูง ผู้คนก็จะกลับมาตั้งคำถามว่า เราจะต้องใช้สันติวิธีกันเพื่ออะไร เพราะถึงอย่างไรเสียก็จะต้องถูกตอบโต้หรือถูกปราบปรามด้วยความรุนแรงเสมอจากฝ่ายรัฐ
- ความสำคัญของ UCP ต่อ สันติวิธี คือ UCP เป็นเครื่องมือของสันติวิธีหรือเป็นส่วนหนึ่งของสันติวิธี เป็นกระบวนการระดับ peace keeping ที่จะช่วยลดความเสี่ยง ลดความสูญเสีย ลดอันตราย หลีกเลี่ยงการถูกกระทำโดยความรุนแรงในการต่อสู้
- "UCP กับสันติวิธีจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพราะถ้า UCP เข้มแข็ง ผู้คนก็จะอยากใช้สันติวิธีในการต่อสู้มากขึ้นต่อไป และทำให้สันติวิธีเข้มแข็งตามไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้าม หาก UCP อ่อนแอเลย ไม่สามารถปกป้องคนที่ต่อสู้ด้วยแนวทางสันติได้ ผู้คนก็จะถอยห่างจากสันติวิธี และสันติวิธีในภาพรวมก็จะอ่อนแอลง
- การประยุกต์ใช้ UCP ให้เข้ากับบริบทและสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทย จึงจะช่วยให้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสันติวิธีในภาพรวมที่ถดถอยลงมาในรอบหลายปีที่ผ่านมา แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ จะช่วยให้ปกป้องพลเรือนที่อาจได้รับอันตรายจากการต่อสู้เพื่อสิทธิที่พึงมีพึงได้ของตนเองผ่านการปกป้องทั้งทางกายภาพและการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่ให้ความสำคัญกับสันติวิธี

แนวคิด UCP : ใน การสร้างสันติภาพ และจัดการความขัดแย้ง มีเงื่อนไขสำคัญ ที่ช่วยไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัวและ ปลายลาย คือการปกป้องผู้คนให้พ้นจาก อันตรายจากความขัดแย้งรุนแรง การ ปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ" หรือ UNARMED CIVILIAN PROTECTION : UCP คือการที่พลเรือนปกป้องพลเรือน ในสถานการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงโดยไม่ใช้อาวุธ มีทั้งกรณีพลเรือนนานาชาติ ปกป้องพลเรือนในพื้นที่ขัดแย้ง พลเรือน ในพื้นที่ปกป้องกันเอง และบางครั้งพล เรือนในพื้นที่ปกป้องพลเรือนนานาชาติ งานปกป้องเหล่านี้จะทำได้โดยผู้สันติวิธี และไม่เสียค่าใช้จ่ายใด

การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ และสถานภาพของสันติวิธีในสังคมไทย

การนำเสนอผลการศึกษานี้เป็นต้นตอโครงการวิจัย "การนำเสนอแนวความคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย โอกาสและความท้าทาย"

3 ความท้าทายที่พบ

- 1. เจ็ดพันที่รัฐ**
ใช้กระบวนการรุนแรงอย่างผิดชอบเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ใช้การปกป้องตัวไม่เอาชื่อนี้เองจากัด โดยละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รัฐได้มีกฎหมายคุ้มครองให้เป็นเป้าหมายของรัฐ
- 2. บริบทสังคมไทย**
เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมการกดขี่และระบบการปกครองแบบเผด็จการ โดยมองว่าประชาชนเป็นเพียงเครื่องมือในการขับเคลื่อนอำนาจของรัฐที่ไม่ได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนหรือความยุติธรรมในการปกป้องประชาชนในสังคมไทย
- 3. การแบ่งฝ่าย**
การปกป้องโดยพลเรือนจากอาวุธสันติวิธีถูกมองว่าสันติวิธีในสังคม แต่การให้สันติวิธีในช่วงที่ความขัดแย้งกับข้อจำกัดจากการแบ่งฝ่ายทางการเมือง ทำให้การปกป้องโดยพลเรือนทำได้จำกัด หรืออาจทำไม่ได้เลย

18 ธันวาคม 2565 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนาคตและโอกาสของ UCP

- ผู้รัฐที่ต้องการปกป้องสันติสังคมไทย แต่มีทัศนคติที่มองไม่เห็นคุณค่าที่ประชาชนได้ถูกคุกคาม
- การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี ที่มีแนวคิดที่มาจากพื้นฐานการปกป้องประชาชนโดยสันติวิธี
- บทเรียนจากปฏิบัติการ (best practice) ของสันติวิธีและการปกป้องประชาชนด้วยสันติวิธี
- การพัฒนาการปกป้องสันติวิธีและชุมชนในแง่ที่เป็นตัวขับเคลื่อนการศึกษาด้านสันติวิธี

สันติวิธี

- สันติวิธีคือแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง
- เป็นวิถีชีวิตที่สันติวิธีไม่ได้อิงเรื่อง เงิน เงินและการรัฐประหารและการเมือง
- มีการรณรงค์สันติวิธีในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ

การปกป้อง

- การปกป้องประชาชนโดยสันติวิธีในนามของประชาชนโดยสันติวิธี
- ความเชื่อในการปกป้องประชาชนโดยสันติวิธี
- บทบาทของสันติวิธีในการปกป้องประชาชนโดยสันติวิธี
- บทบาทของสันติวิธีในการปกป้องประชาชนโดยสันติวิธี

การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ และสถานภาพของสันติวิธีในสังคมไทย

วาทกรรมและโอกาสการอภิปรายแลกเปลี่ยน

บริบท & ความท้าทาย

- การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี
- การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี
- การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

การก่อเกิดของชุมชนปฏิบัติการสันติวิธี

สิทธิมนุษยชน

- สิทธิมนุษยชน
- สิทธิมนุษยชน
- สิทธิมนุษยชน

นักวิจัยสันติวิธี

- นักวิจัยสันติวิธี
- นักวิจัยสันติวิธี
- นักวิจัยสันติวิธี

นักวิจัยสันติวิธี

- นักวิจัยสันติวิธี
- นักวิจัยสันติวิธี
- นักวิจัยสันติวิธี

นักวิจัยสันติวิธี

- นักวิจัยสันติวิธี
- นักวิจัยสันติวิธี
- นักวิจัยสันติวิธี

หลักการสากล

- หลักการสากล
- หลักการสากล
- หลักการสากล

หลักการสากล

- หลักการสากล
- หลักการสากล
- หลักการสากล

หลักการสากล

- หลักการสากล
- หลักการสากล
- หลักการสากล

หลักการสากล

- หลักการสากล
- หลักการสากล
- หลักการสากล

นักกฎหมาย

- นักกฎหมาย
- นักกฎหมาย
- นักกฎหมาย

นักวิชาการสันติวิธี

- นักวิชาการสันติวิธี
- นักวิชาการสันติวิธี
- นักวิชาการสันติวิธี

นักวิชาการสันติวิธี

- นักวิชาการสันติวิธี
- นักวิชาการสันติวิธี
- นักวิชาการสันติวิธี

นักวิชาการสันติวิธี

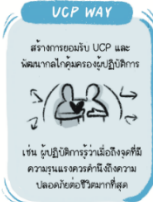
- นักวิชาการสันติวิธี
- นักวิชาการสันติวิธี
- นักวิชาการสันติวิธี

18 ธันวาคม 2565 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Introducing Unarmed Civilian Protection in Thai Society

การปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ และสถานการณ์ของสันติวิธีในสังคมไทย

วงสัมมนาได้แลกเปลี่ยนและการอภิปรายแลกเปลี่ยน

UCP STEP FORWARD

18 ธันวาคม 2565 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 3

การเผยแพร่แนวคิดสู่สาธารณะ

1. นำเสนอในรายการ คุณเล่า เราขยาย: 23-12-65 Talk Zoom สันติวิธี :
ทางออกปัญหาที่ดินชาวเล
<https://web.facebook.com/watch/?v=573053021329507>

**คุณเล่า
เราขยาย**

สันติวิธี : ทางออกความขัดแย้ง

Introducing Unarmed Civilian Protection in Thai Society

2. การนำเสนอใน Podcast ของสถาบันพระปกเกล้า หัวข้อ “การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีของกลุ่มชาติพันธุ์” (09-02-2023)

Podcast cover for the episode "การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีของกลุ่มชาติพันธุ์" (Living Together in a Multi-Ethnic Society and Managing Conflicts with Non-Violent Methods of Ethnic Groups). The cover features a photo of Dr. Mark Damtoe (ดร.มาร์ค ตามไท) speaking. Logos for the Thai National Endowment for Democracy (สสส) and the Thai National Human Rights Commission (กสม.) are visible. The date is 9 February 2023. The text on the right side of the cover reads: "การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ของกลุ่มชาติพันธุ์". At the bottom right, it says "PODCAST AUDIO" and "THAI NATIONAL HUMAN RIGHTS COMMISSION".

ดร.ดร.มาร์ค ตามไท

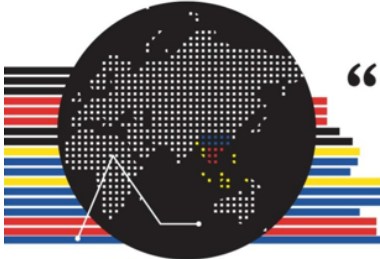
อาจารย์วิชาการสร้างสันติ (หลักสูตรแกนชาตินะระดับปริญญาเอก) มหาวิทยาลัยพายัพ

3. การสัมมนา การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีของกลุ่มชาติพันธุ์
https://fb.watch/iBj_rhg2Oh/, International Seminar on “Whither ASEAN in a Deeply Troubled World?”
<https://web.facebook.com/watch/?v=759165245305923>

Opportunities and Challenges

CO-ORGANIZED BY ASEAN STUDIES CENTER, MAIDS-GRID PROGRAM, CENTER FOR PEACE AND CONFLICT STUDIES, THAILAND AND ASEAN INFORMATION CENTER (TAIC), CHULALONGKORN UNIVERSITY

INTERNATIONAL SEMINAR ON “WHITHER ASEAN IN A DEEPLY TROUBLED WORLD?”

15-17 AUG 2022

ROOM 105, MAHA CHULALONGKORN BUILDING,
CHULALONGKORN UNIVERSITY

15

08.30 REGISTRATION
09.20 OPENING SESSION

“WHITHER ASEAN IN A DEEPLY TROUBLED WORLD?”

BY AMITAV ACHARYA,
DISTINGUISHED PROFESSOR OF INTERNATIONAL
RELATIONS AT AMERICAN UNIVERSITY,
WASHINGTON, D.C

PANEL DISCUSSION BY

VONGTHEP ARTHAKAIVALVATEE,
FORMER DEPUTY SECRETARY-GENERAL OF ASEAN, IDEAS FELLOW

SUTHIPHAND CHIRATHIVAT,
ASEAN STUDIES CENTER, CU

PRADAP PIBULSONGKRAM,
FORMER AMBASSADOR TO MANY COUNTRIES

HANS VAN WILLENSWAARD,
RIGHT LIVELIHOOD COLLEGE BANGKOK

KAVI CHONGKITTAVERN,
SENIOR FELLOW, INSTITUTE OF SECURITY AND INTERNATIONAL STUDIES, CU

MODERATED BY
CHAYODOM SABHASRI, FACULTY OF ECONOMICS, CU

14.00 – 16.00

“LIBRARY TRANSFORMATION: CONNECTING FUTURE ASEANERS AND LIFE-LONG LEARNING”

- 1) THAMMASAT UNIVERSITY LIBRARY
- 2) OFFICE OF ACADEMIC RESOURCES
CHULALONGKORN UNIVERSITY

SEAT RESERVATION

REGISTRATION FOR
ZOOM MEETINGS

16

09.30 – 12.00

“HIERARCHIES OF WEAKNESS: WHAT'S NEXT FOR ASEAN?”

BY AMITAV ACHARYA,
DISTINGUISHED PROFESSOR OF INTERNATIONAL
RELATIONS AT AMERICAN UNIVERSITY,
WASHINGTON, D.C

COMMENTS BY

USANA BERANANDA,
DIRECTOR – GENERAL OF THE DEPARTMENT
OF ASEAN AFFAIRS, THAILAND

ANUSON CHINVANHO,
DIRECTOR, INTERNATIONAL STUDIES CENTER,
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

PRABIR DE,
RESEARCH AND INFORMATION SYSTEM
FOR DEVELOPING COUNTRIES (IRIS), NEW DELHI

JOEFFE SANTARITA,
DEAN OF THE ASIAN CENTER, UNIVERSITY OF
THE PHILIPPINES DILIMAN

SURAT HORACHAIKUL,
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE, CU

14.00 – 16.00

UNDERSTANDING ASEAN'S FUTURE CHALLENGES: STAKEHOLDERS' PERSPECTIVES (THAI SESSION)

SAKDIPONG SRIRONGKOL,
YOUTH REPRESENTATIVE

SUTEE SATANASATHAPORN,
OFFICE DIRECTOR (JOINT PUBLIC SECTOR COMMITTEE OF 3 INSTITUTIONS
(THAI-CHAMBER OF COMMERCE, FEDERATION OF THAI INDUSTRIES
AND THAI-BANQUE ASSOCIATION)

TANKHUN JITT-ITSARA,
SECRETARY OF THE POLITICAL WORKING GROUP OF THE SPEAKERS
OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

TREEKRAT SIRICHANTAROPAS,
DIRECTOR OF COMMUNICATIONS DIVISION OF THAIJANGCHAI PARTY

SEKSAN ANANTASIRIKIAT,
RESEARCHER, INTERNATIONAL STUDIES CENTER

LADDAWAN TANTIVITAYAPITAK,
MEMBER OF STEERING COMMITTEE,
ASEAN-CHINA SOCIETY AND PEOPLE FORUM (ACSAPF)

MODERATED BY
PITI SRISANGNAM,
DIRECTOR OF ASEAN STUDIES CENTER, CU

17

09.30 – 12.00

ASEAN AND CONFLICT MANAGEMENT AND RESPONSES

PANEL DISCUSSION BY

SIRADA KHEMANITTHATHAI,
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
AND PUBLIC ADMINISTRATION,
CHIANG MAI UNIVERSITY

KASIRA CHEEPENSOOK,
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE, CU

NOEL M. MORADA,
THE ASIA – PACIFIC CENTRE
FOR RESPONSIBILITY TO PROTECT,
UNIVERSITY OF QUEENSLAND, AUSTRALIA

MODERATED BY
PRANEE THIPARAT,
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE, CU

14.00 – 16.00

ENHANCING UNARMED CIVILIAN PROTECTION (UCP) IN ASEAN

1) INTRODUCING UCP: RESEARCH AND IMPLICATIONS
BY MARK TAMTHAI,

2) CAPACITY BUILDING AND INFRASTRUCTURE OF UCP IN SEA
BY RONNIE DELSY,
DIRECTOR, NONVIOLENT PEACEFORCE, ASIA

3) DISCUSSANT – ASEAN POSSIBILITY BY AMARA PONGSAPICH,
ASEAN HUMAN RIGHTS COMMISSIONER

MODERATED BY CHANTANA BANPASIRICHOTE WUNGAO,
CENTER FOR PEACE AND CONFLICT STUDIES, STRENGTHENING UNARMED
CIVILIAN PROTECTION AMIDST VIOLENT CONFLICTS RESEARCH NETWORK

*THE SCHEDULE AND SUBTOPICS MAY BE SUBJECT TO CHANGE.

ภาคผนวก 4

เอกสารนำเสนอในการสัมมนา

โครงการวิจัย การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย (Introducing Unarmed Civilian Protection in Thai Society: Opportunities and Challenges)

มารศ ตามไท
ฉันทนา หวันแก้ว
เชวณัวัฒน์ มูลักัด

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยได้รับการสนับสนุนจาก
เครือข่ายวิจัย "Creating Safer Space",
โดยทุนวิจัยของ Arts and Humanities Research Council (AHRC)
through the Global Challenges Research Fund (GCRF).

วัตถุประสงค์และระยะเวลา

- โครงการวิจัยเพื่อ การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนด้วย การไม่ใช้อาวุธต่อสังคมไทย มุ่งสร้างความเข้าใจกันใหม่ว่า การปกป้องไม่ได้เป็นบทบาทที่จำกัดอยู่ภายใต้ หน่วยงานภาครัฐ กับทั้งยังมีวิธีการปกป้องที่ไม่ต้องใช้ อาวุธที่สามารถเรียนรู้ได้
- การปกป้องโดยพลเรือนด้วยการไม่ใช้อาวุธเป็นกลไกหนึ่งของการ จัดการกับความขัดแย้งโดยสันติวิธี เพื่อไม่ให้ความขัดแย้งขยายตัว และยกระดับความเป็นรุนแรง

วัตถุประสงค์

- รวบรวมเรื่องราวการปกป้องตัวเองและคนอื่นใน สถานการณ์ความขัดแย้งในช่วงที่ผ่านมา
- วิเคราะห์วิธีการปกป้องตัวเองและคนอื่นในความ ขัดแย้งว่าสามารถหลีกเลี่ยงความรุนแรงได้อย่างไร มี เงื่อนไขอะไรที่เป็นตัวช่วยเสริม
- สื่อสารกับสังคมและสร้างการเรียนรู้เรื่องการ ปกป้องเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรงในความขัดแย้ง

ระยะเวลา

มกราคม 65 – ธันวาคม 65

กรณีศึกษา

- ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนใต้
- ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมือง
- ความขัดแย้งและความรุนแรงด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร และวิถีชีวิต ความขัดแย้งจากกรณีโครงการพัฒนขนาดใหญ่

วิธีการเก็บข้อมูล

- ข้อมูลจากรายงานข่าว บทความวิชาการ
- สัมภาษณ์องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม นักกิจกรรม องค์กรอิสระ และหน่วยงานด้านความมั่นคง
- สทนากลุ่ม 2 กลุ่ม (นักกิจกรรมในปัจจุบัน นักวิชาการและสื่อที่ทำงานด้านการไม่ใช้ความรุนแรง)
- สทนากับภาคความมั่นคง

บริบทสังคมไทย

- ความขัดแย้งระดับความรุนแรงต่ำ (Low intensity conflict) : ความขัดแย้งยืดเยื้อยาวนานภายในชาติ, การแบ่งขั้วแบ่งข้างทางการเมืองและสังคม การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ
- การบริหารราชการแบบรวมศูนย์, รัฐที่เน้นแต่ความมั่นคง (securitizing state)
- ปัญหากระบวนการปกครอง (constitutional monarchy and a semi-democratic country)
- ประเทศรายได้ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำสูง
- การใช้กฎหมายพิเศษ กฎอัยการศึก กฎหมายความมั่นคง
- วัฒนธรรมอภิสัทธิปลอดความผิด (impunity) ในภาคส่วนความปลอดภัย
- อื่นๆ

Incidents and Agents

- มาตรการการปกป้องต่างๆ ของรัฐ
- การใช้กฎหมายพิเศษ
 - Arbitrary detention
 - Security Surveillance
- การสลายการชุมนุม
- การตรวจค้นจับกุมผู้ประท้วง Raids of Political protests
- การบังคับสูญหาย
- การซ้อมทรมาน
- การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณะ(Strategic lawsuit against public participation - SLAPP measure)
- การล่าแม่มด
- การวิสามัญ
- ฯลฯ

- นักกิจกรรม
- กลุ่มอาสาสมัครสิทธิชุมชน
- เครือข่ายชาวพุทธ
- นักสิทธิมนุษยชน
- ผู้สื่อข่าว
- ศูนย์ข้อมูลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุม
- กรรมการสิทธิมนุษยชน
- นักศึกษา
- พระสงฆ์
- นักวิชาการ
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง
- ฯลฯ
- จำนวน 40 คน

ลักษณะ/ระดับการปกป้อง

วิธีการปกป้อง/ ประสบการณ์สังคมไทย

- 1) การแสดงตัวเป็นคนกลาง (เพื่อเจรจา 2 ฝ่าย)
- 2) การแสดงตนเพื่อการป้องกัน การปรากฏตัวในฐานะฝ่ายที่ 3
- 3) การเจรจาหลายฝ่าย
- 4) การแจ้งเตือนล่วงหน้า/ตอบสนองล่วงหน้า
- 5) การควบคุมข่าวลือ
- 6) การส่งเสริมเพื่อการป้องกัน
- 7) การสร้างความเชื่อมั่น
- 8) การฝึกอบรม
- 9) การสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีโครงสร้างที่จำเป็นสำหรับการปกป้อง

หมายเหตุ : ประสบการณ์การรณรงค์ปกป้อง ไม่ได้หมายถึงว่าสำเร็จทุกกรณี

Opportunities and Challenges

PICTURE

ภาพ : กรณีวัดทิศาปาโมกข์ "ดาวดิน" เข้าขวางไม่ให้เจ้าหน้าที่สลายการชุมนุมชาวบ้าน "กลุ่มรักษบ้านเกิด"ที่มาคัดค้านกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHHA) ประกอบการขอประทานบัตรเพิ่มของบริษัท ฟู้ดส์ จำกัด ในพื้นที่ ต.นาโป่ง อ.เมืองเลย เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2556

ภาพ: เวทีย่อยของงานเสวนาแยกคลองเตย ที่ตั้งขึ้นในช่วงที่มีการสลายการชุมนุม 15 พ.ค.2553 โดยไม่มีบังเกอร์ เพื่อแสดงออกสันติวิธีไม่เกราะปกป้อง

ภาพ : ตัวอย่างการปรากฏตัวของกลุ่มลัทธิอาลาลักษณ์พยานในฐานะฝ่ายที่ 3 เข้าเยี่ยมผู้ต้องสงสัยที่ค่ายอิงคยุทธบริหาร จ.ปัตตานี เมื่อเดือนตุลาคม 2550 เพื่อเป็น "พยานความจริง"

การปกป้องทางกายภาพ

	กลุ่มที่ควรได้รับการปกป้อง	ผู้ให้ความรุนแรง	รูปแบบความรุนแรง	วิธีปกป้อง
การเมือง	นักกิจกรรม	จนท.รัฐ, ผู้ชุมนุมฝ่ายตรงข้าม, ไม่ทราบฝ่าย	ข่มขู่คุกคาม, ทำร้ายร่างกาย	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย, ทำกิจกรรม, คนกลาง
	ผู้ชุมนุม	จนท.รัฐ, ผู้ชุมนุมฝ่ายตรงข้าม, ไม่ทราบฝ่าย	ข่มขู่คุกคาม, ทำร้ายร่างกาย, สลายการชุมนุม, อิง	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย, ชุมชน/ทำกิจกรรม รวมตัว, คนกลาง
	นักโทษการเมือง, ผู้ต้องหาม.112	จนท.รัฐ, กรมราชทัณฑ์	ปิดกั้นไม่ให้ได้รับการรักษาพยาบาล	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย, ทนาย
จิต	ผู้ต้องสงสัย/ผู้ต้องหา	จนท.รัฐ	ข่มขู่คุกคาม, ทำร้ายร่างกาย, ปิดล้อม, อิง	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย, NGOs, คนกลาง, ทนาย
	นักกิจกรรม, NGOs	จนท.รัฐ	คุกคาม, ใช้กฎหมาย	สื่อ, โซเชียลมีเดีย
	ชาวบ้าน/ประชาชนทั่วไป	ไม่ทราบฝ่าย	คุกคาม	สื่อ, โซเชียลมีเดีย
สวัสดิ	ชนเผ่า/ชาวบ้านทั่วไป	จนท.รัฐ,	คุกคาม	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย
	ผู้เรียกร้องสิทธิในพื้นที่ต่างๆ	จนท.รัฐ, ไม่ทราบฝ่าย	คุกคาม, อื่น, อิง	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย
	ผู้ชุมนุมประท้วง	จนท.รัฐ,	สลายการชุมนุม	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย, คนกลาง, นักกิจกรรม
	NGOs	ไม่ทราบฝ่าย, จนท. รัฐ	คุกคาม	สื่อ/สื่อโซเชียลมีเดีย

สถานการณ์ UCP

- UCP เป็นส่วนหนึ่งของการต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง แต่ไม่สามารถบูรณาการได้ดีและเป็นระบบ
- ภายใต้บริบททางการเมืองในปัจจุบัน ยังไม่พบวิธีการในการปกป้องจากความรุนแรงทางกายภาพที่มีต่อเหยื่อที่เป็น “เป้าหมาย”
- ความจำเป็นในการปกป้องขยายไปสู่สมาชิกในครอบครัวของบุคคลเป้าหมาย
- การแทรกแซงส่วนใหญ่มาจากนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรมนักศึกษา นักข่าว กฎหมาย สตรี นักสันติวิธี
- มีการแข่งขันกันระหว่างการผูกขาดการปกป้องโดยรัฐกับบทบาทของพลเรือน ว่า UCP จะขัดขวางความคิดความริบผิดชอบในการปกป้องของรัฐ ?

ความท้าทายในการเพิ่มประสิทธิภาพ UCP

- ความน่าเชื่อถือของผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองสำคัญกว่าลักษณะของงาน
- ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานปกป้อง
- ปัญหาการฝึกอบรม
- ความท้าทายของการสนทนา (The challenge of dialogue)
- ระบบเตือนภัยล่วงหน้าการปกป้อง
- ศักยภาพของโซเชียลมีเดียทำให้สิ่งต่าง ๆ อยู่ในที่ “สว่าง” ?
- สุขภาพที่ดีของสันติวิธีเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการปรับปรุง UCP ?

โอกาสในเพิ่มประสิทธิภาพ UCP

คำถาม

- การแบ่งชี้ทางการเมืองในประเทศไทยในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับสุขภาพของชุมชนการใช้ความรุนแรงและกิจกรรมประเภท UCP ในสังคมไทยอย่างไร?
- มีกลยุทธ์อะไรบ้างในการสร้างความร่วมมือในกิจกรรม UCP และสื่อสารแนวคิด UCP ในสังคมไทย?

แนวทาง

- Institution, network or alliance
- Sharing platform, increasing learning capacity
- Variation of good practices
- Bring UCP into the community of nonviolence research and advocates
- Self-protection as a basic skill for active citizen – citizenship education

จบการนำเสนอ

โครงการ 55 ปี

การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความท้าทาย

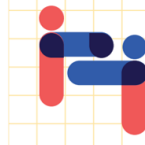
ucpthai@gmail.com

0854617356 (เชาวนวิชัย)

แนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนไม่ติดอาวุธ

ภาคผนวก 6 ใบรับรองโครงการวิจัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์
และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาคารจามจุรี 1 ชั้น 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์: 02-218-3210 Email: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 030/65

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 650018 การนำเสนอแนวคิดการปกป้องโดยพลเรือนด้วยการไม่ใช้อาวุธต่อสังคมไทย: โอกาสและความ

ผู้วิจัยหลัก ศาสตราจารย์ ดร. ฉันทนา หวันแก้ว

หน่วยงาน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และ
ศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลัก ของ Declaration of Helsinki,
the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization – Good
clinical practice (CH-GCP) อันมีไว้ให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร. นวนน้อย ตรีรัตน์)

ประธานคณะกรรมการ

ลงนาม

(อาจารย์ ดร. ชยามส เจริญรัตน์)

กรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการพิจารณาภาพทวน: แบบลดขั้นตอน

วันที่รับรอง: 21 กุมภาพันธ์ 2565

วันหมดอายุ: 20 กุมภาพันธ์ 2566

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

- เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
- หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย
- บันทึกข้อความขอยกเว้นหนังสือยินยอม/การขอความยินยอม (ถ้ามี)
- โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์/โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์
- ประวัติผู้วิจัย (CV)
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เงื่อนไข

- ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
- หากผู้วิจัยฝ่าฝืนเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน จะถือว่าผู้วิจัยฝ่าฝืนเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
- ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
- ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
- ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
- ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
- ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
- ผู้วิจัยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

เลขที่โครงการวิจัย 650018
วันที่รับรอง 21 ก.พ. 2565
วันที่หมดอายุ 20 ก.พ. 2566

Digital Certificate

Opportunities and Challenges

**Office of the Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects:
The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied
Arts**

Chamchuri 1 Building, Room 114, Phayathai Rd., Wang Mai, Pathumwan, Bangkok

Telephone: 02-218-3210 Email: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 030/65

Certificate of Research Approval

Research Project Number 650018 INTRODUCING UNARMED CIVILIAN PROTECTION IN THAI
SOCIETY: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Principal Researcher Prof. Dr. Chantana Wungao

Office Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

The Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects: The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts at Chulalongkorn University, based on Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines and the Principle of the international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) has approved the execution of the aforementioned research project.

Signature

(Associate Prof. Dr. Nualnoi Treerat)

Chairman

Signature

(Lecturer Dr. Sayamol Charoenratana)

Secretary

Research Project Review Categories: Expedited

Date of approval: 21 February 2022

Expiry date: 20 February 2023

Documents approved by the Committee

1. Information Sheet for the Research Participants
2. Consent to Take Part in Research
3. Exemption from a Letter of Consent/Request for Consent
4. The full research proposal/thesis proposal
5. The researcher's CV and experience to show his/her ability to conduct this research
6. Research tools

Conditions

1. The researcher has acknowledged that it is unethical if he/she collects information for the research before the application for an ethics review has been approved by the Research Ethics Review Committee.
2. If the certificate of the research project expires, the research execution must come to a halt. If the researcher wishes to reapply for approval, he/she has to submit an application for a new certificate at least one month in advance, together with a research progress report.
3. The researcher must conduct the research strictly in accordance with what is specified in the research project.
4. The researcher must only use documents that provide information for the research sampling population participants, their letters of consent and the letters inviting them to take part in the research (if any) that have been endorsed with the seal of the Committee.
5. If any seriously untoward incident happens to the place where the research information, which has requested the approval of the Committee, is kept, the researcher must report this to the Committee within five working days.
6. If there is any change in the research procedure, the researcher must submit the change for review by the Committee before he/she can continue with his/her research.
7. For a research project of less than one year the researcher must submit a report of research termination (AF 03-13) and an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. For a research project which is a thesis, the researcher must submit an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. This is to be used as evidence of the termination of the project.
8. A research project which has passed the Exemption Review, must observe only the conditions in 1, 6 and 7.

Digital Certificate

Project Number 650018

Date of approval 21 Feb 2022

Expire date 20 Feb 2023

Unarmed Civilian Protection

365 / 13.004.
15.30 u.

